

Samenvatting: Verbintenissenrecht

2e Bachelor Rechten, 2008-2009

Prof. I. Claeys

Samengevat door Brecht Warnez

Deel I. Inleiding

Syllabus p.4

1 Algemene situering van het verbintenissenrecht

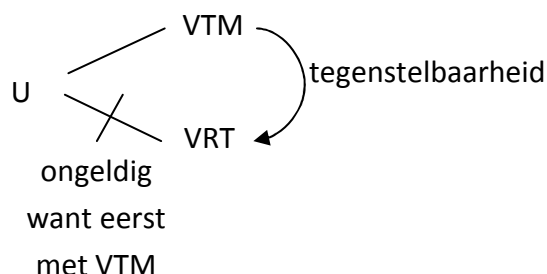
Syllabus p. 5

- PERSOONLIJKE EN ZAKELIJKE RECHTEN

- **Zakelijk recht:** rechtstreeks aanspraak op zaak (persoon-zaak)
  - Vb. GSM als eigendom
- **Persoonlijk recht** of schuldvordering: aanspraak t.a.v. persoon
  - O.a. verbintenissen
  - Vb. recht GSM moet geleverd worden

- INTERNE EN EXTERNE WERKING

- Vroeger: zakenrecht: erga omnes (extern) ⇔ persoonlijke rechten: inter partes (intern)
  - Nu: persoonlijke rechten ruimer (tegenstelbaarheid¹)
    - Intern: **relativiteit van de verbintenis** = slechts tussen partijen
    - Extern: **tegenstelbaarheid van een verbintenis** = bestaan ervan aan derden
- ☞ Ook voor derde
- ✓ Art. 1382-1383 BW: **buitencontractuele aansprakelijkheid**
  - ✓ Schema: voorbeeld

¹ Tegenstelbaarheid = tegenwerpelijkheid

- ✓ Vb. X kwetst operazangeres waardoor ze niet kan optreden: de arbeidsovereenkomst heeft externe gevolgen voor X ⇨ schadevergoeding aan concertorganisator
- ✓ Vb. theorie van de derdemedeplichtigheid aan andermans contractbreuk
- BELANG EN RELATIVITEIT VAN VERBINTENISSENRECHT
  - Door verbintenissenrecht begrijp je rechtspositie van persoon in andere rechtstak
    - Vb. koper in handelsrecht

2 Bronnen van het verbintenissenrecht

Syllabus p. 5

- BURGERLIJK WETBOEK EN PARLEMENTAIRE VOORBEREIDING
  - Belangrijkst
  - Vooral: art. 110-1386bis BW²
    - Titel III (contractuele verbintenissen)
    - Titel IV (buitencontractuele verbintenissen)
    - Titel IVbis (vergoeding schade door abnormalen veroorzaakt, zowel in een contractueel als buitencontractueel kader)
  - Deel betreffende verbintenissenrecht: beperkt aantal wijzigingen
- BIJZONDERE WETGEVING
  - Door sociale ontwikkelingen, technologische vernieuwingen, Europese richtlijnen...
  - Belangrijk: onderscheid **gemeenrecht** – **bijzondere wetgeving**
  - Vb. anti-discriminatiewetten, WHPC³...
- RECHTSPRAAK
  - Belang voor **interpretatie**, **aanvulling** en soms **wijziging** van wetsartikelen
  - Vooral: Cassatie, GWH, Europees Hof van Justitie en EHRM
    - Vb. punitieve damages
      - ☞ Vb. konijnenschade drie maal groter bij jagers
      - ☞ GWH: onverenigbaar met gelijkheidsbeginsel
- ALGEMENE RECHTSBEGINSELEN
  - Vb. *exceptio non adimpleti contractus* of *enac*⁴, verbod op rechtsmisbruik...
- RECHTSLEER
  - Vooral handboeken (vb. Van Gerven, Cornelis, Van Ommeslaghe)
- RECHTSVERGELIJKING EN EUROPESE BEGINSELEN
  - Tendens naar Europees BW
  - **Niet-bindend**, geven **beginsels** weer
  - Vb. Casebooks uit hoge gerechtshoven

---

² Voor het examen: boek 3 volledig lezen in wetboek

³ Belangrijke artikelen: art. 31-33 WHPC

⁴ De exceptie van niet-nakoming

- Vb. Principal of European Contract Law (PECL) door Lando-comissie
  - Proberen = Europees contractenrecht
- Vb. Draft⁵ Common Frame of Reference (DCFR) door CoPECL
  - Referentiekader
- Vb. Principles of Commercial contracts door UNIDROIT⁶
- JURIDISCHE REDENERING
  - Verbintenissenrecht onderhevig aan **voortdurende rechtsontwikkeling**
  - **Beleidskeuzes** door rechter of WG
    - Rechter moet wel rekening houden met wettelijk kader
  - Juridisch beslissingsproces niet beperkt tot syllogistische redenering (maior/minor/conclusie)
    - Syllogisme in arresten ⇒ formele eindresultaat van complexe redenering
      - ☞ Complexe redenering is niet zichtbaar in arresten
  - **Inzicht** in doel en functie
    - Door o.m. historische methode, comparatieve of rechtsvergelijkende methode...
    - School van ius commune: zoekt naar gemeenschappelijke beginselen voor Europa
- ONRECHTMATIGE DAAD
  - Onrechtmatige daad = **quasidelict**
  - Art. **1382-1383** BW
  - Schade **niet door contract**
  - Grondslag: o.a. risico-aansprakelijkheid
    - Vb. schade door WN


```

graph TD
    WG --- WN
    WG -.-> 1384[1384, lid 3]
    WN -- schade --> 3e[3e]
              
```

3 Verbintenis: begrip en algemeen overzicht

Syllabus p. 10

- BEGRIIP VERBINTENIS
  - **Technische** betekenis: een **rechtsband** tussen twee of meer personen, waarbij de ene persoon (schuldeiser of crediteur) een in **geld waardeerbare** en in rechte **afdwingbare aanspraak** heeft ten aanzien van de andere persoon (schuldenaar of debiteur)

⁵ Draft, dus moet nog worden voorgelegd

⁶ CoPECL= Joint Network on European Private Law

UNIDROIT = International Institute for the Unification of Private Law

Examenvoorbeeld: beginselen hieruit vergelijken met Belgisch recht

- Vb. lening zonder intrest: 1 verbintenis (terugbetalen)
- **Oneigenlijke**, populaire zin: verbintenis = **schuld** ⇔ bekeken vanuit SA (passiefzijde van balans)
  - ⇔ schuldvordering: bekeken vanuit SE (actiefzijde van balans)
- Vb. iets kopen: krijgen van goed - betalen
- AFDWINGBAARHEID EN NATUURLIJKE VERBINTENIS
  - **Afdwingbaarheid** = voorwerp van verbintenis kan door SE worden afgedwongen als SE niet vrijwillig nakomt
  - Niet in louter sociale en familiale afspraken, soms zelfs niet in handelsverkeer⁷
  - Tussencategorie: **natuurlijke verbintenis** = in rechte niet afdwingbaar, wel door gewetensplicht
    - Zwakke werking: enkel SA kan niet terugkomen wat hij vrijwillig uitvoerde
    - Verrijking zonder oorzaak n.v.t.: natuurlijke verbintenis is oorzaak
      - ☞ Juridisch eenzijdige wilsuiting
    - Vb. betaling van schuld die verjaard is
- DIVERSE MOGELIJKE INDELINGEN
  - **Intensiteit**
    - **Middelen of inspanningsverbintenis**
      - ☞ SA moet alle redelijke middelen inzetten om resultaat te bereiken
      - ☞ Vb. chirurg-genezen / advocaat-goed vonnis
    - **Resultaats- of uitslagverbintenis**
      - ☞ SA verbonden om bepaald resultaat te bereiken
    - **Garantie- of waarborg verbintenis**
      - ☞ Een resultaatverbintenis maar ook in geval van overmacht
      - ☞ Meest intens
    - **Onderscheiden**
      - ☞ Kijken naar gemeenschappelijke doelstelling partij
      - ☞ Kijken naar risico om resultaat te bereiken
        - ✓ Groot: inspanningsverbintenis
        - ✓ Klein: resultaatverbintenis
    - **Belang: bewijslast**
      - ☞ Resultaatsverbintenis
        - ✓ Bewijzen van resultaatverbintenis
        - ✓ SA heeft niet bereikt
      - ☞ Inspanningsverbintenis
        - ✓ Ook bewijzen dat SA niet alle redelijke middelen ⇔ grotere bewijslast
  - **Voorwerp**
    - **Dare** of geven

---

⁷ Cfr. gentlemen's agreement

- ☞ Vb. schenken
- **Facere** of doen
- **Non facere** of niet doen
- **Verbintenis onder modaliteit** ondergaan?
  - **Zuivere of eenvoudige**
  - Onder **voorwaarde** of **termijn**
- **Pluraliteit van SA en SE**
  - **Deelbaar**
  - **Ondeelbaar**
  - **Hoofdelijk** of **solidair**
  - **In solidum**
- **Pluraliteit van prestaties**
  - **Alternatieve**
  - **Facultaire**
  - **Cumulatieve**
- Verbintenissen **met elkaar verbonden**
  - **Deelbaar**
  - **Ondeelbaar**
- **Afdwingbaarheid**
  - **Echte** verbintenis: afdwingbaar
  - **Niet-echte** verbintenis: niet afdwingbaar
    - ☞ Vb. naar cinema gaan
    - ☞ Gentle-menagreement : afspraak dat alle partijen willen dat niet-verbindend is
  - **Natuurlijke verbintenis**
    - ☞ Morele afspraken, niet afdwingbaar
    - ☞ Maar terugvorderen niet mogelijk
    - ☞ Vb. verjaarde schuld: toch terug betalen ⇨ niet meer teruggeisen
    - ☞ Vb. ♀ scheidt, hertrouwt, scheidt weer ⇨ enkel 2^e man onderhoudsgeld
- BRONNEN VAN VERBINTENISSEN: OPEN OF GESLOTEN SYSTEEM?
  - BW: onderscheid contractueel en buitencontractueel
    - Buitencontractueel: buitencontractuele aansprakelijkheid (art. 1382-1386 BW) van **quasicontracten** (art. 1371-1381 BW)
    - Art. 1382-1383 BW: ook bij schending **algemene zorgvuldigheidsnorm**
  - **Geen gesloten** systeem, ook andere bronnen van verbintenissen
    - Ongerechtvaardigde verrijking, eenzijdige wilsuiking en schijn- of vertrouwensleer⁸
  - Bronnen **niet onbeperkt open**
  - Feitensituatie soms onder meer dan 1 bron

---

⁸ Schijn- of vertrouwensleer is nog betwist

Deel II. Overeenkomsten

Syllabus p. 14

1 Inleiding, algemeen kader

Syllabus p. 14

- BEGRIIP OVEREENKOMST/CONTRACT

- **Rechtshandeling** = handelingen van 1 of meer personen, die erop gericht zijn de door het recht erkende rechtsgevolgen tot stand te doen komen
  - Overeenkomst is een meerzijdig rechtshandeling (≤ 2 personen)
- **Overeenkomst** = een overeenstemming van de (veruitwendigde) wil van twee of meer rechtspersonen die beogen één of meerdere door het recht erkende rechtsgevolgen tot stand te brengen
  - $\Leftrightarrow$ contract doet de verbintenis ontstaan
  - Overeenkomst omvat **o.a. contracten** maar ook overeenkomsten om verbintenissen te **wijzigen, overdragen** of doen **uitdoven**
    - $\Rightarrow$ Contract is soort overeenkomst
  - **Praktijk:** als synoniem gebruikt

- UITEENLOPENDE BIJZONDERE OVEREENKOMSTEN

- Vb. koop, huur van onroerend goed, van roerend goed, van handelszaak...
- In aparte rechtstakken⁹

- ALGEMEEN OVERZICHT M.B.T. DE GELDIGE TOTSTANDKOMING VAN EEN OVEREENKOMST

- **Wilsovereenstemming** tussen partijen
  - Veruiterlijking noodzakelijk
  - Wilsleer: werkelijke wil primeert op wilsverklaring
- Wil voldoet aan kwalitatieve minimumvoorwaarden (**wilsgebreken**¹⁰)
- **Handelingsbekwaamheid**
- **Voorwerp** = prestatie door SA belooft
- **Oorzaak** = waarom iets verschuldigd is
- Soms **geldigheidsvoorwaarden**
  - Sanctie: nietigheid
    - $\Rightarrow$ Uitz.: verval of **caducité**¹¹ door verdwijnen van oorzaak of voorwerp na sluiting

- ALGEMEEN OVERZICHT M.B.T. WANPRESTATIE, OVERMACHT EN SANCTIES

- Niet-nakoming + niet toerekenbaar (**overmacht**) $\Rightarrow$ geen contractuele sanctie
  - Soms: SE moet zelf wederzijdse verbintenis uitvoeren
- Niet-nakoming + toerekenbaar (**wanprestatie** of contractuele tekortkoming) $\Rightarrow$ sanctie
  - **Sancties**

---

⁹ Deze cursus enkel algemene regels

¹⁰ Dwaling, bedrog en geweld

¹¹ Zie '4.3 Verval of caducité' p. 35

- ☞ Natura
- ☞ Vervangende schadevergoeding
- ☞ Exceptie van niet-nakoming of retentierecht: recht uitvoering van eigen prestatie op te schorsen
- ☞ Ontbinding¹²
- Vrijheid **sanctiemechanisme te contractualiseren**
  - ☞ Vb. bepalen onderhoud liften 2x niet nagekomen ⇒ ontbinden zonder gerechtelijke tussenkomst mogelijk
  - ✓ ⇔ beginsel: ontbinden enkel via gerechtelijke tussenkomst
- ALGEMEEN OVERZICHT M.B.T. DE DERDENWERKING
  - **Relativiteit van een overeenkomst**
  - Derde, zonder **toestemming**, nooit SA
    - Uitz. derde is SE, als
      - ☞ **Beding ten behoeve van derde**
      - ☞ **Wet rechtstreekse vordering aan derde**
      - ☞ **Vordering overgedragen bij contract**
  - **Tegenstelbaarheid** van overeenkomsten aan derden
    - Vb. niet-concurrentiebeding: als er contract is, niet dezelfde diensten aanbieden
- ALGEMEEN OVERZICHT M.B.T. HET EINDE VAN DE OVEREENKOMST
  - Einde als
    - Contractuele verbintenissen zijn nagekomen
    - Ontbonden wegens wanprestatie
    - Uitgedoofd
      - ☞ wegens overmacht, verval of caducité¹³, eenzijdige verbreking of opzegging (moet in contract staan) of wederzijdse verbreking of opzegging (mits akkoord)
    - Overlijden bij intuitu persona contracta
    - Nietigheid

2 Diverse categorieën van overeenkomsten

Syllabus p. 17

2.1 Benoemde, onbenoemde of gemengde overeenkomsten

- BENOEMD, ONBENOEMD OF GEMENGD
  - **Benoemd** = bijzondere overeenkomsten waarvoor telkens een set van andere bijzondere rechtsregels geldt
  - **Onbenoemd** = meestal beheerst door regels van benoemde met meest gelijkenissen

¹² Zie '6.4.2.4 Ontbinding met bijkomende schadevergoeding' p. 62

¹³ Zie '1 Inleiding, algemeen kader' p. 6

- **Gemengd** = overeenkomsten met bestanddelen van twee of meer benoemde overeenkomsten
  - Vb. conciërge-overeenkomst: arbeidsovereenkomst en huur
  - Rechtsregels bepalen door
    - ☞ **Combinatietheorie**: bij goed te onderscheiden bestanddelen
    - ☞ **Absorptietheorie**: als één van de bestanddelen overheerst
    - ☞ **Theorie van de overeenkomst sui generis**: geen van bovenstaande kan
- Belang: toepasselijke rechtsregels bepalen

2.2 Overeenkomsten intuitu personae of intuitu pecuniae

- INTUITU PERSONAE OF INTUITU PECUNIAE

- **Overeenkomsten intuitu personae** = hoofdzakelijk/specifiek omwille van de persoon of persoonlijke hoedanigheden of kwaliteiten van de medecontractanten worden gesloten
  - Volgt uit de aard of gemeenschappelijke bedoeling
  - Vb. kunstschilder, kredietovereenkomst, arts-patiënt, verhuring handelszaak...
- **Overeenkomsten intuitu pecuniae** = bij alle overeenkomsten speelt medecontractant rol door vermogen van SA

- SPECIEKE REGELS VOOR INTUITU PERSONAE CONTRACTEN

- Beginsel: door SA **persoonlijk** worden uitgevoerd
- Beginsel: **niet overdraagbaar**
- Eindigen automatisch met **overlijden** van contractant
- Enkel hier is dwaling m.b.t. identiteit of hoedanigheid van medecontractant een geldig **wilsgebrek**

2.3 Eenzijdige of wederkerige overeenkomsten

- EENZIJDIG OF WEDERKERIG

- **Meerzijdige rechtshandeling** = handeling van een persoon met oog op rechtsgevolgen, waarbij de wilsuiting van meerdere personen op elkaar aansluiten
  - Elke overeenkomst
  - ⇔ **Eenzijdige rechtshandeling** = wilsuiting van 1 persoon
    - ☞ Vb. testament
- **Wederkerige overeenkomst** = beide contractspartijen gaan schuld aan
- **Eenzijdige overeenkomst** = één partij gaat schuld aan
- **Zakelijke contracten**: eenzijdig omdat alleen bewaarnemer of ontlener een verbintenis
  - Vb. bewaargeving of lening zonder interest
  - Indien vergoeding ⇔ wederkerig

- BELANG VAN HET ONDERSCHIED

- Wederkerige overeenkomsten ⇔ bijkomende sancties mogelijk

- Nl. ontbinding en opschortingsrecht mogelijk
- Verschil bij risicoleer
- Art. 1325 BW enkel bij wederkerige, art. 1326 BW enkel (bepaalde) eenzijdige

2.4 Overeenkomst om niet of onder bezwarende titel

- OM NIET OF ONDER BEZWARENDE TITEL

- **Overeenkomst om niet, ten kosteloze titel of uit vrijgevigheid** = contractspartij belooft prestatie/voordeel zonder voordeel van medecontractant
  - Vb. schenking of gratis dienstverlening
- **Overeenkomst onder bezwarende titel** = wanneer wel een tegenprestatie

- BELANG VAN HET ONDERSCHIED

- Overeenkomst om niet vaak **bijzondere vormvereisten**
  - Persoon beschermen tegen zichzelf
  - Vb. notariële akte ingeval van schenking
- **Pauliaanse vordering**
  - Overeenkomst onder bezwarende titel: derde-medeplichtigheid vereist
 ⇔ overeenkomst om niet
- Overeenkomst om niet: geen **sanctie bij benadeling**

2.5 Vergeldende of aleatoire overeenkomst

- VERGELDEND OF ALEATOIR

- **Vergeldende overeenkomst** = prestaties van beide partijen als van gelijke waarde bij sluiting en omvang van prestatie hangt niet af van onzekere gebeurtenis
  - Doorgaans
  - Art. 1104, lid 1 en 1964 BW
- **Kanscontract of aleatoire¹⁴ contract** = gelijkwaardige is gelegen in de kans van winst of verlies, voor elke partij afhankelijk van onzekere gebeurtenis
  - Art. 1104, lid 2 BW
  - Vb. aansprakelijkheidsverzekering, verkoop onder lijfrente

- BELANG VAN HET ONDERSCHIED

- Aleatoire overeenkomsten: **benadeling** niet mogelijk
- Aleatoire overeenkomsten **nietig** als er geen kans op winst of verlies bij sluiting
  - Vb. verkoop onder lijfrente bij terminaal zieke

2.6 Consensuele, zakelijke of formele overeenkomst

- CONSENSUEEL, REËEL OF FORMEEL

- **Consensuele overeenkomst** = vormvrij, loutere wilsovereenstemming
- **Formele, plechtige of vormelijke overeenkomst** = vormvereisten

---

¹⁴ Alea < Lat. onzekere gebeurtenis

- Vb. schenking en huwelijk
- **Reëel of zakelijke overeenkomst** = totstandkoming afhankelijk van afgifte van goed
  - Vb. bruiklening, bewaargeving en pandovereenkomst
- BELANG VAN HET ONDERSCHIED
  - Belang voor **geldigheid**

2.7 Twee- of meerpartijenovereenkomst

- TWEE OF MEER PARTIJEN
  - BW: gericht op 2 partijen
  - Maar zelfde regels voor meerpartijenovereenkomst

2.8 Duurovereenkomst (overeenkomst met opeenvolgende prestaties) of aflopende overeenkomst

- AFLOPENDE OF SUCCESSIEVE VERBINTENISSEN
  - **Overeenkomst met voorbijgaande of aflopende overeenkomst** = eenmalige prestatie, vaak bij sluiten of binnen korte contractueel bepaalde termijn, uitgevoerd
    - Vb. koopovereenkomst
  - **Successieve overeenkomst/duurovereenkomst**¹⁵ = verschillende opeenvolgende in de tijd uitgestrekte prestaties of voortdurende prestaties
- BELANG VAN HET ONDERSCHIED
  - Bepalen **ontbinding** wegens wanprestatie retroactief of enkel voor toekomst

2.9 Overeenkomst van bepaalde of onbepaalde duur

- BEPAALDE OF ONBEPAALDE DUUR
  - Indien duur wel of niet bepaald is in contract
- BELANG VAN HET ONDERSCHIED
  - Bepalen of volgens gemeen contractrecht al dan niet kan **éénzijdig opzeggen**

2.10 Standaardbedingen of toetredingsovereenkomst, dan wel individueel onderhandelende overeenkomst

- TOETREDING OF ONDERHANDELING
  - **Toetredingsovereenkomst** = contractpartij dicteert eenzijdig de inhoud, geen onderhandelingsmarge
    - Bevat standaardbedingen, vaak in algemene voorwaarden
  - **Onderhandelende overeenkomst** = partijen onderhandelen wel
- BELANG VAN HET ONDERSCHIED
  - In België **geen** afzonderlijke regelingen
  - Wel: vraag of contractant met kennis van zaken heeft ingestemd

---

¹⁵ Is dit een synoniem?

- Bepaalde clausules strenger beoordeeld
  - Vb. consumentencontracten

2.11 Overeenkomst op afstand, dan wel overeenkomst in fysieke aanwezigheid van de contractpartijen

- CONTRACTTOTSTANDKOMING OP AFSTAND OF IN ELKAARS FYSIEKE AANWEZIGHEID
  - Heden: ook via elektronische weg (e-mail/internet)
- BELANG VAN HET ONDERSCHIED
  - Op afstand: **specifieke wetsbepalingen** ⇒ consument meer beschermen
    - Vb. opzegtermijn van 7 dagen
    - Art. 77-83undecies WHCP

2.12 Overeenkomst tussen een professioneel en een consument, dan wel tussen partijen met een andere hoedanigheid

- HOEDANIGHEID WAARIN EEN PARTIJ OVEREENKOMST SLUIT
  - **Consumentencontract** = tussen een handelaar (of titularis van vrij beroep) die en goed/dienst verkoopt en een consument
    - “consument” en “verkoper” verschillen van begrip in verschillende wetten
  - Kan ook tussen
    - Twee handelaren (of titularissen van een vrij beroep)
    - Twee consumenten
- BELANG VAN HET ONDERSCHIED
  - Voor consument is er **specifieke bescherming** t.o.v. professional
    - WHPC t.o.v. handelaar
    - Wet van 2 augustus 2002 t.o.v. vrije beroepers¹⁶

2.13 Samenhangende overeenkomsten

- DEELBAAR OF ONDEELBAAR
  - Wanneer diverse overeenkomsten tegelijkertijd gesloten en daardoor samenhangen
  - In **principe deelbaar**
  - Ondeelbaar ⇒ ongeldigheid/beëindiging van ene kan **weerslag** hebben op andere
- ACCESSORIUM SEQUITUR PRINCIPALE
  - De ene overeenkomst (**accessoire overeenkomst**) kan van nature ondergeschikt zijn aan het voortbestaan van de andere (hoofdcontract)
    - Vb. borgtocht (*accessorium sequitur principale*)
- RAAMOVEREENKOMSTEN
  - **Raamovereenkomsten** = een samenwerkingsband wordt gecreëerd, waarna verschillende contracten ter uitvoering worden gesloten

---

¹⁶ Meer bijzondere wetten: syllabus p. 25

2.14 Privaatrechtelijke en publiekrechtelijke overeenkomsten

- SOORTEN PUBLIEKRECHTELIJKE OVEREENKOMSTEN

- Basisregel: verbintenissenrecht ook van toepassing op overeenkomsten met overheid
  - Altijd geldend voor gewone contracten, geen uitzondering (vb. huur)
- Afwijkende contracten
  - **Administratieve contracten**: basisregel geldt, als niet in strijd is met wettelijke of reglementaire bepalingen (vb. bijzondere opdrachtenwetgeving) of algemeen publiekrechtelijk beginsel (vb. continuïteit van de openbare dienst)
    - ☞ Vb. concessie
  - **Beleidscontracten** = overheid doet bepaalde toezeggingen, indien rechtsonderhorige zich verbindt tot bepaalde verplichtingen
    - ☞ Vb. subsidies krijgen
    - ☞ Zwak, want overheid moet beleid vrij kunnen veranderen

2.15 Vermogensrechtelijke en andere overeenkomsten

- VERMOGENSRECHTELIJKE EN ANDERE PRIVAATRECHTELIJKE OVEREENKOMSTEN

- **Vermogensrechtelijke overeenkomsten** = doen in geld waardeerbare rechtsgevolgen ontstaan
- Andere: o.m. in familiale sfeer
  - ☞ Vb. huwelijk

3 Totstandkoming van overeenkomsten

3.1 Principes van contractsvrijheid, consensualisme en wilsautonomie – verbindende kracht van overeenkomsten

3.1.1 Contractsvrijheid

3.1.1.1 Principe

- BEGINSEL VAN CONTRACTSVRIJHEID

- Elkeen is vrij om al dan niet te contracteren, met wie hij wil en aan de voorwaarden die hij wil
  - Art. 7 van het Decreet d'Allarde van 2-17 maart 1791
- WG: initiatieven om langs elektronische weg
  - Uitz. dwang via wettelijke bepaling ⇒ beginsel: geen verplichting tot elektronisch contract sluiten

3.1.1.2 Beperkingen

- BEPERKINGEN

- Contractvrijheid is **niet absoluut**
  - Niet elke inhoud

- Bepaalde gedragsregels
  - ☞ Vb. sectorale controle (CFBA): vb. je weigert huurcontract omdat het een migrant is

3.1.1.2.1 *Dwingend recht, openbare orde en goede zeden*

- DWINGEN RECHT, OPENBARE ORDE EN GOEDE ZEDEN

- Verbintenis mag niet strijdig mee zijn
- Regel raakt **openbare orde en/of goede zeden**, als
  - Betreffende de **wezenlijke belangen** van de Staat of de gemeenschap
  - De juridische grondslagen vastlegt van de **economische of morele orde** van de mpij
- **Goede zeden** betrekking op **moraliteit**
- **Louter dwingend of imperatief** recht = regel legt verbod of gebod op
  - Ter bescherming
    - ☞ Van zwakke partij:
      - vb. consumenten, werknemers, beleggers, verzekeringsnemers of huurders
    - ☞ Van sterkere partij (minder): vb. werkgevers, handelaars of verhuurders
    - ☞ Van beide partijen: vb. huurder en verhuurder
  - ⇔ **suppletief of aanvullend recht** = partijen kunnen er vanaf wijken
  - Belangrijk: onrechtmatige bedingen van art. 31-33 WHCP ⇒ ruime bescherming consument

3.1.1.2.2 *Fraus omnia corrumpit*

- FRAUS OMNIA CORRUMPIT

- **Fraus omnia corrumpit** = rechtshandeling is niet aan partijen of derden tegenwerpelijk als handelende partij “bedrog of oneerlijkheid aanwendt om schade te berokkenen of winst te behalen”
  - ARB door Cassatie
  - Derden mogen weigeren mee te werken

3.1.1.2.3 *Wetsontduiking*

- WETSONTDUIKING

- **Wetsontduiking** = persoon blijft binnen formele grenzen van objectieve recht, maar handelt toch onrechtmatig door wet te ontduiken
  - Handeling vs. dwingende rechtsregel, schijn rechtmatig door andere rechtsregel
- Vb. A verbod overeenkomst met B, maar A met C en C met B
- Vereiste: **intentioneel element**: bedrieglijk

3.1.1.2.4 *Doorwerking van grondrechten*

- RECHTSTREEKSE EN ONRECHTSTREEKSE DOORWERKING VAN GRONDRECHTEN: ALGEMEEN
  - Traditioneel: grondrechten enkel **verticale werking**
    - Bescherming van rechtsonderhorige t.a.v. overheid
- BIJZONDERE WETGEVING; ANTIDISCRIMINATIEWETTEN
  - Bepaalde grondwetten ook **tussen particulieren**
  - Opgesplitst in **drie basiswetten**
    - Anti-racismewet (rassendiscriminatie)
    - Genderwet (geslachtsdiscriminatie)
    - Anti-discriminatie
  - **Structuur** drie wetten
    - Elke vorm van discriminatie verbod
    - Diverse rechtvaardigheidsgronden
    - Toepassing van de wet
    - Diverse beschermingsmechanismen tegen discriminatie
      - ☞ Vb. kan niet van wet afzien
    - Regeling bewijslast
    - Strafrechtelijke sancties
- ONRECHTSTREEKSE HORIZONTALE DOORWERKING
  - Door uiteenlopende open normen, buiten bijzondere wetten
  - Soorten **open normen**
    - Gelden voor en **bij het sluiten** van overeenkomst
      - ☞ Algemene zorgvuldigheid
      - ☞ Verbod rechtsmisbruik in precontractuele fase
      - ☞ Overeenkomst mag geen afbreuk aan OO en GZ¹⁷
    - Gelden in de fase van **uitvoering**
      - ☞ Uitvoering ter goeder trouw
- RECHTSTREEKSE EN ONRECHTSTREEKSE DOORWERKING VAN GRONDRECHTEN: SPECIFIEK ALS BEPERKING VAN DE CONTRACTSVRIJHEID
  - **Contractsvrijheid**: is contractsweigering discriminatoir? Criteria
    - Objectief en redelijke **verantwoording**, gelet op doel en gevolgen van contract
    - **Proportioneel** of evenredig met beoogde doel
      - ☞ Geen proportionaliteit als
        - ✓ Middel niet nuttig om doel te bereiken
        - ✓ Minder drastisch middel mogelijk
        - ✓ Voordeel kennelijk of disproportioneel kleiner dan nadeel
  - **Schadevergoeding** ⇒ buitencontractuele aansprakelijkheid (meestal)

3.1.1.2.5 Contractsdwang

---

¹⁷ Openbare orde en goede zeden

- CONTRACTSDWANG

- Door overheid: verplichting om contract te sluiten
- Uitzonderlijk
- Vb. gedwongen uitbating van een octrooi
- Vb. verplichte verzekering

3.1.1.2.6 *Goede trouw?*

- GOEDE TROUW? PRECONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID EN VERBOD VAN RECHTSMISBRUIK

- Art. **1134, lid 3** BW: uitvoering ter goeder trouw
  - Vb. clause huurcontract: “huurcontract mag niet worden overgedragen”
    - ☞ Maar huurder vindt even betrouwbare overnemer
- ARB: goede trouw **bij totstandkoming contract**¹⁸
  - Wel: algemene zorgvuldigheidsnorm van art. 1382-1383 + rechtsmisbruik
  - Vb. sociale huisvesting huurcontract met koppel, niet voor 20 jaar doorverkopen anders boete
    - ☞ Na 17 jaar: scheiding koppel en verkoop van huis
    - ☞ Sociale huisvesting kan geen boete vorderen: concrete omstandigheden
    - ☞ 17 jaar, aard sociale huisvestingsmpij, scheiding
    - ☞ Rechtsmisbruik

3.1.1.2.7 *Diverse reglementaire beperkingen*

- DIVERSE REGLEMENTAIRE BEPERKINGEN

- **Toegang vrije beroepen** (vb. accountant) en **activiteiten** (vb. verzekeraar)
  - ⇒ beperkingen door WG kunnen

3.1.2 *Consensualisme*

- CONSENSUALISME: PRINCIPE EN UITZONDERINGEN¹⁹

- Overeenkomst ontstaat door **wilsovereenstemming**
  - Vb. huurovereenkomst, koop onroerend goed
- **Uitzonderingen**: zakelijke contracten en formele contracten

- GROEIEND FORMALISME

- **Doel**: bescherming consument
- Vb. consumentenkredietovereenkomsten: schrijven “Gelezen en goedgekeurd voor ... euro op krediet”

¹⁸ Geen eensgezinde RL

¹⁹ Zie ‘2.6 Consensuele, zakelijke of formele overeenkomst’ p. 9

3.1.3 Verbindende kracht van overeenkomsten – wilsautonomie?

- VERBINDENDE KRACHT

- Als ze binnen de grenzen van contractsvrijheid

- WILSAUTONOMIE ALS GRONDSLAG VAN VERBINDENDE KRACHT

- Overeenkomst is bindend omdat partij dat wil
- Theorie verklaart
  - **Totstandkoming** overeenkomst
  - Leer van de **wilsgebreken**: nietigheid als wil gebrekkig is
    - ☞ ≠ ontbinding
    - ☞ Bij wanprestatie is er ontbinding
    - ☞ Nietigheid enkel als geldigheidsvoorwaarde
  - **Interpretatieleer** (art. 1156 BW): overeenkomst volgens werkelijke wil interpreteren
  - **Relativiteit van overeenkomsten**: waarom niet bindend voor derden

- RELATIVERING VAN DE WILSAUTONOMIE

- **Geen voldoende verklaring** voor bindende kracht
  - Want dan: wil volstaat om contract eenzijdig te beëindigen (uitz. bepaalde duur)
  - Loutere wil volstaat niet, veruiterlijking
  - Bindende kracht is resultaat van wil WG

- GERECHTVAARDIGDE VERWACHTINGEN VAN DE MEDECONTRACTANT

- Angelsaksische wereld: theorie van de '**reliance**' = gerechtvaardigde verwachting dat degene die wil uit, die stand houdt
- Bewijs van schade niet vereist (te zware bewijslast)

3.2 Bedoeling om zich te verbinden

- INTENTIE OM ZICH TE VERBINDEN

- **Bedoeling** juridisch te verbinden
  - Rechtsgevolgen tot stand te doen brengen (*animus contrahendie*)
- Gebrek aan intentie vaak afgeleid uit **gratis** karakter
- Discussie: '**letters of comfort**' vrijblijvend?
  - = moedervenootschap deelt mee dat ze zal zorgen voor voldoende financiën voor filiaal

3.3 Wilsovereenstemming via aanbod en aanvaarding

3.3.1 Wilsovereenstemming

- WILSOVEREENSTEMMING

- **Wilsovereenstemming** = samentreffen van de veruiterlijkte wil (aanbod) van de ene partij met veruiterlijkte wil (aanvaarding) van een andere partij

- UITDRUKKELIJKE OF STILZWIJGENDE WILSUITING – OMSTANDIG STILZWIJGEN

- **Uitdrukkelijke of expliciete wilsuiting** = handeling met de bedoeling bepaalde wil te uiten
- **Stilzwijgende of impliciete wilsuiting** = handeling niet met bedoeling wil te uiten gesteld, maar impliceert wil
  - Vb. uitvoering van verbintenissen
  - Cass.: algemene voorwaarden (ook exoneratiebeding²⁰) mogelijk impliciet te aanvaarden
- **Omstandig stilzwijgen** = stilzwijgen dat gelet op de omstandigheden als een aanvaarding moet worden beschouwd
  - Uitzonderlijk
- Soms uitdrukkelijke wilsuiting als **vormvereiste**

- DISCREPANTIE TUSSEN WERKELIJKE WIL EN WILSUITING: WILSLEER, VERKLARINGSLEER OF VERTROUWENSLEER?

- Als werkelijke wil niet samen valt met veruitwendigde wil
- Drie theoretische oplossingen:
  - **Wilsleer**: werkelijke wil primeert
  - **Verklaringsleer**: wilsverklaring primeert
  - **Vertrouwensleer**: werkelijke wil/wilsverklaring primeert, afhankelijk of de andere partij rechtmatig op de wilsverklaring kon voortgaan
    - ☞ Vb. Porsch te koop stellen aan 1 000 € i.p.v. 100 000 €
- Principe: overeenkomst slechts geldig als werkelijke wil van beide partijen overeenstemt
- **Vertrouwensleer** krijgt **voorkeur**; drie visies
  - Vertrouwensleer is autonome bron van verbintenissen: extracontractueel en contractueel²¹
  - In contractenrecht en alternatieve grondslag voor wilsleer
  - Geen deel van ons recht, enkel buitencontractuele regels gelden

- WILSVERHINDERENDE DWALING

- **Wilsverhinderende dwaling of misverstand** = werkelijke wil van partijen niet gelijk²²

3.3.2 Aanbod en aanvaarding

- PROCEDURE VAN TOTSTANDKOMING VAN OVEREENKOMST (IN PRECONTRACTUELE FASE)

- Twee stappen: **aanbod** en **aanvaarding**

- AANBOD: CONSTITUTIEVE BESTANDDELENAANBOD: GELDIGHEIDSVEREISTEN EN VERUITWENDING

- **Aanbod** = eenzijdige wilsuiting met een aan een ander gericht voorstel om een welbepaald contract te sluiten

²⁰ Zie '6.4.4.2 Exoneratiebedingen' p. 67

²¹ Zoals ook driepartijenverhouding bij schijnvertegenwoordiging

²² Zie essentiële dwaling

- Twee vereiste elementen
  - **Psychologisch element:** bedoeling rechtsgevolgen tot stand te brengen
    - ☞ Aanbod onder voorbehoud van bevestiging ⇒ geen aanbod
    - ☞ Aanbod onder voorwaarden ⇒ wel aanbod
  - **Materieel element:** essentiële en substantiële bestanddelen moeten voldoende en **precies** zijn
    - ☞ **Essentiële bestanddelen** = elementen die de aard van de overeenkomst bepalen
      - ✓ Vb. koop: koopprijs en te leveren zaak
    - ☞ **Substantiële bestanddelen** = elementen die partijen van wezenlijk belang achten
      - ✓ Vb. jaartal van gekochte wijn
  - Niet voldaan? ⇒ louter voorstel, geen aanbod
- AANBOD: GELDIGHEIDSVEREISTEN EN VERUITWENDING
  - Zelfde geldigheidsvereisten als eenzijdige rechtshandeling
    - Ook wilsgebreken
  - Aanbod moet worden **veruitwendigd**
  - Aanbod aan een **welbepaald persoon** ⇒ individueel ter kennis brengen
  - Aanbod aan **publiek** ⇒ publiciteit waardoor iedereen kennis kan nemen
- AANBOD: VERBINDENDE KRACHT
  - Door aanbod is **aanbieder gebonden**
  - Kan aanbod **niet meer intrekken tot andere kennis** heeft kunnen nemen²³
    - Kan daarna wel herroepen
    - Indien aanvaarding door andere ⇒ rechtsgeldige overeenkomst
- AANBOD: DUUR VAN DE VERBINDENDE KRACHT
  - Indien geen termijn bepaalt ⇒ **redelijke termijn**
    - In functie van omstandigheden
- AANBOD: VERVAL EN TEGENAANBOD
  - Bij **tegenaanbod** van tweede **vervalt oorspronkelijke** aanbod van eerste
- GEEN CONTRACTDWANG
  - Contractsvrijheid
  - Motivering bij weigering niet verplicht (behoudens bijzondere wet)
- AANVAARDING
  - Overeenkomst na **kennisname** aanvaarding of moest kennis genomen hebben
    - Ook als niet-substantiële bestanddelen nog niet vast staan
  - Aanvaarding moet **onvoorwaardelijk** zijn
- PLAATS EN TIJDSTIP VAN TOTSTANDKOMING
  - Diverse theorieën
    - **Theorie van de wilsuiting:** tijdstip en plaats waar aanbod aanvaardt

---

²³ Meerderheidsvisie

- **Theorie van de verzending:** tijdstip en plaats waar aanbod wordt verstuurd
- **Theorie van ontvangst:** tijdstip en plaats waar aanbieder kennis kan nemen
- **Theorie van de effectieve kennisname:** tijdstip en plaats waar kennis neemt
  - ☞ Nadeel: moeilijk te bewijzen
- België: **theorie van ontvangst**
  - Waar en wanneer redelijkerwijze kon plaatsnemen
  - Aanbieder of zijn lasthebber, niet een bode
- **Belang tijdstip** (voorbeelden)
  - Wanneer eigendom en dus risico is overgegaan (gebeurt samen)
  - Bepalen als contractspartijen toen handelingsbekwaam waren
  - Wet al dan niet van toepassing
  - Berekenen van garantie- of andere termijnen
- **Belang plaats** (voorbeelden)
  - Welke rechtbank intern of internationaal bevoegd
- Suppletief recht
- LANGS ELEKTRONISCHE WEG GESLOTEN OVEREENKOMSTEN
  - **Europese e-commerce richtlijn:**
    - Dienstverlener bevestigt zo spoedig mogelijk, langs elektronische weg, ontvangst
    - Order en ontvangst geacht te zijn ontvangen, als ze toegankelijk zijn voor partijen
  - **Belgische Wet e-commerce**
    - 2 zelfde beginselen van Europese richtlijn
    - Samenvatting order bevestigen
    - Alleen partijen, die geen consument zijn, kunnen afwijken
  - **Geen standpunt** als ontvangstbevestiging aanvaarding is

3.4 Algemene voorwaarden of standaardbedingen

- BEGRIP
  - Meestal door **ondernemingen** en van toepassing op al hun contracten
  - **Vereenvoudigen** beheer van contracten
  - Vaak **onevenwichtig**, in voordeel van opsteller
  - Vb. algemene aankoopvoorwaarden
  - Vb. 'wij zijn niet verantwoordelijk voor gebeurlijke ongevallen'
- VOORAFGAANDE KENNISNAME EN AANVAARDING
  - Enkel bindend als medecontractant
    - Daadwerkelijk **kennis** heeft genomen of kunnen nemen
    - Ermee heeft **ingestemd**
- INTERPRETATIE
  - Twijfel? ⇒ in **nadeel van opsteller** (art. 1162 BW)
- DWINGEND RECHT
  - Veel **geldigheidsvoorwaarden** hiervoor

- Zowel in gemeenrecht²⁴ als bijzondere wetgeving
- WHPC²⁵
  - Art. 31 e.v.: onrechtmatige bedingen
  - Drie bijzondere regels
    - **Interpretatiebepaling** (art. 31, § 4): in geval van twijfel primeert de interpretatie die het gunstigst is voor consument
    - **Zwarte lijst van verboden bedingen** (art. 32²⁶):
      - ☞ In geval van breuk is de clause nietig
      - ☞ Het contract blijft bindend als het zonder onrechtmatig beding kan voortbestaan
    - **Algemene “catch all” bepaling** (art. 31, § 1): onevenwicht tussen rechten en plichten van partijen ⇒ verboden en nietig
      - ☞ Vb. fotorollen overbelicht afgemaakt ⇒ nieuwe fotorollen krijgen als vergoeding
      - ☞ Vb. fotorollen van huwelijksdag ⇔ nieuwe rollen krijgen ⇒ onevenwicht
    - Volgorde toetsing: interpretatiebepaling, zwarte lijst, algemene bepaling
  - Regeling geen uitzondering op ‘geen controle op gelijkwaardigheid van bedingen’ (art. 31, § 3, lid 2)
  - Opmerking:
    - Enkel tussen consument-handelaar
      - ☞ Ook geen vrije beroepen
    - Vb. bakker koopt pc voor bakkerij ⇒ geen WHPC
- BATTLE OF THE FORMS
  - **Formulierenstrijd of battle of the forms** = als beide partijen elkaars algemene voorwaarden hebben meegedeeld, beheerst één van de partijen de contractuele verhouding?
  - Per geval apart, voorkeur naar
    - **First shot theory** = partij die eerst algemene voorwaarden overmaakte
    - **Last shot theory** = partij die laatst algemene voorwaarden overmaakte
    - Toepassing van gemeenrecht waar algemene voorwaarden strijdig zijn
  - Geen effect op geldigheid van contract
- VIA ELEKTRONISCHE WEG GESLOTEN OVEREENKOMSTEN
  - Algemene voorwaarden zodanig dat hij deze kan **opslaan en weergeven**
  - Vb. ‘Yes, I agree’ aanvinken
    - Regels moeten gekend zijn
    - Voor sluiten van contract
    - Aanvaarding

---

²⁴ Zie beperkingen van de geldigheid van exoneratiebedingen en van de werking van strafbedingen

²⁵ Doe altijd de dubbele oefening: controleer ook gemeenrecht

²⁶ Lees die bepaling zorgvuldig!

3.5 Voorafgaande onderhandelingen

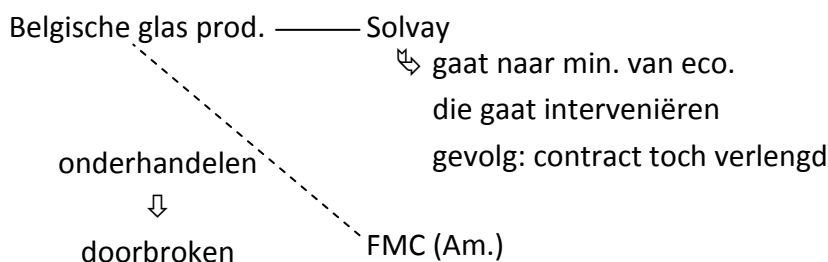
3.5.1 Buitencontractuele aansprakelijkheid wegens afbreken van onderhandelingen of wegens verkeerde of onvoldoende informatieverstrekking

- BUITENCONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID IN PRECONTRACTUELE FASE

- Precontractuele fase: vb. onderhandelingen
- Buitencontractuele aansprakelijkheid want **nog geen contract**
- **Precontractuele fout of culpa in contrahendo** = onderhandelaars zijn aansprakelijk voor schade die ze berokkenen door schenden algemene zorgvuldigheidsplicht of wettelijk gebod of verbod te miskennen
  - Vb. villa verkopen waar worm in dak zit

- AFBREKEN VAN ONDERHANDELINGEN

- Beginsel: steeds **vrij** (contractsvrijheid)
- Buitencontractuele fout als gedrag afwijkt van **bonus pater familias**
  - = normaal zorgvuldige en voorzichtige persoon in bepaalde omstandigheid
  - Zelden
- Misgelopen winst door contract, **geen recht op schadevergoeding**
- Voorbeeld

- Vordering tot schadevergoeding want onrechtmatig afgebroken
- Afgewezen: **geldige reden** om af te breken
  - ☞ Sociale rust
  - ☞ ≈ voorwaarden
  - ☞ Solvay dichterbij

- GEBREKKIGE OF ONVOLDOENDE INFORMATIE

- **Inbreuk op de “precontractuele informatieplichten”** = overeenkomst is gesloten, maar contractpartij kreeg in precontractuele fase verkeerde of onvoldoende informatie van medecontractant
- Criterium voldoende informatie: zorgvuldigheidsplicht (**bonus pater famillias**) (art. 1382-1383 BW)
  - Kan ook wettelijk verplicht zijn bepaalde informatie te geven
  - Ook onderzoeksplicht andere partij
- Kan gepaard gaan met **wilsgebreken**

- Voorbeeld 1
  - ☞ NMBS – aannemer: afbreken brug over waterloop
  - ☞ Materiaal moet per schip: enige mogelijkheid
  - ☞ Maar: versperring door andere bruggen, aannemer kan niet door
  - ☞ Vordering: nietigheid want dwaling
  - ☞ Aanvaard: aannemer kon niet weten want te grote offerte (100'n blz.)
- Voorbeeld 2
  - ☞ Koop stuk grond: stabiliteit slecht, want vroeger kleiputten
  - ☞ Maar: lage prijs ⇒ had je moeten vragen bij stellen
- **Schadevergoeding** is mogelijk, maar daarom **niet altijd nietigverklaring**
  - Voorbeeld 1
    - ☞ Product gekocht en je kan bedrog aantonen + schade veroorzaakt
    - ☞ Gevolg: restitutie uit nietigheid (! niets met schade temaken)
    - ☞ Schade: kijken wat situatie zou geweest zijn zonder fout
  - Voorbeeld 2
    - ☞ Koop antiek en 2 aanbieders: 200 € en 300 €
    - ☞ Je koopt die van 200 €, maar is valt
    - ☞ Nietigheid wegens bedrog
    - ☞ Restitutie: geld terug, goed terug
    - ☞ Schade: antiek ondertussen 1000 € ⇒ 700 € schade

3.5.2 *Afspraken tijdens de onderhandelingen, voorcontracten en raamcontracten*

- CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID

- Precontractueel ⇒ buitencontractuele aard

- UITEENLOPENDE, AL DAN NIET BINDENDE AFSPRAKEN

- **Gentlemen's agreement**
  - Niet verbindend
  - Telkens werkelijke bedoeling nagaan
- **Intentieverklaringen**
  - Loutere bevestiging van onderhandelingsvoornemen: meestal niet bindend
    - ☞ Verscherpt zorgvuldigheid
  - Onderhandelingscontracten: bindend
    - ☞ Voorwaarden en verloop van onderhandelingen
    - ☞ Vb. exclusiviteitsbeding, confidentialiteitsbeding, kostenclausule
- **Memorandum of understanding (MoU)**
  - Zit in intentieverklaring
  - Geen overeenkomst, bedoelingen van partijen
  - Verworven punten vastleggen
- **Principes- of beginselakkoorden**
  - Verworven punten vastleggen

- Bindende overeenkomst

- VOORCONTRACTEN

- **Contractbelofte** = optiegever verbindt zich er toe een bepaalde overeenkomst te sluiten zodra de optienemer de optie licht
  - Vb. aan- of verkoopbelofte
  - Wederkerig of éézijdig
    - ☞ Wederkerig: vb. als voor optie betaald is
  - ⇔ aanbod: eenzijdige rechtshandeling, geen overeenkomst
- **Voorkeurrecht** = SA belooft voorkeurrecht aan SE, indien SA beslist m.b.t. een bepaald voorwerp een contract te sluiten, aan de SE voorrang geeft
  - Kan geen overeenkomst afdwingen (⇔ contractbelofte)
    - ☞ Afhankelijk van wil SA om contract te sluiten
    - ☞ Minder intens dan contractbelofte

- RAAMOVEREENKOMSTEN²⁷

3.6 Bijzondere wetgeving m.b.t. de precontractuele fase en de totstandkoming van overeenkomsten

- SPECIFIEKE WETGEVING M.B.T. DE PRECONTRACTUELE FASE

- Vb. consumentenkrediet, wet van 19 december 2005 betreffende de precontractuele informatie bij commerciële samenwerkingsovereenkomsten

- LANGS ELEKTRONISCHE WEG GESLOTEN OVEREENKOMSTEN

- Informatie **duidelijk**, **ondubbelzinnig** en **begrijpelijk** te verstrekken

4 Geldigheid van overeenkomsten

Syllabus p. 49

4.1 Geldigheidsvoorwaarden

4.1.1 Volwaardige wil/toestemming van elke partij

- VRIJE EN BEWUSTE WIL

- Vb. **letter of intence**: partijen verklaren dat het de bedoeling een contract is
- Opm. contract kan ook mondeling

4.1.1.1 Afwezigheid van vrije en bewuste wil

- KORTSTONDIG OF PERMANENT BEWUSTZIJNSVERLIES OF ONTOEREKENBAARHEID

- Overeenkomst in principe **vernietigbaar**
- **Permanent** bewustzijnsverlies: specifieke **beschermingsmechanismen** (handelingsbekwaamheid)
- **Kortstondig** bewustzijnsverlies (vb. dronkenschap, druggebruik)

²⁷ Zie '2.13 Samenhangende overeenkomsten' p. 11

- Partij zelf tot die toestand heeft gebracht
  - Eventueel via 1382-1383 BW: **schadevergoeding** betalen ⇒ blijft toch nietig

4.1.1.2 Discrepantie tussen werkelijke wil en wilsuiking van een partij

- VERSCHRIJVING OF ONGEWILDE DISCREPANTIE

- Wilsverklaring ≠ werkelijke wil
- **Verschrijving of verspreking**
  - Geldig: indien beide partijen hetzelfde voor ogen
  - Eventueel precontractuele aansprakelijkheid of vertrouwensleer

- VERGELIJKING MET VEINZING EN SCHERTS

- **Veinzing of simulatie** = partijen doen alsof ze bepaalde overeenkomst sluiten, terwijl ze in werkelijkheid iets anders doen
  - Geveinsde of openlijke ov. vs. werkelijke, geheime ov. of tegenbrief
  - **Discrepantie** tussen werkelijke wil en wilsuiking gewild
- **Scherts of grap** = degene die bepaalde wil schertst, in principe niet gebonden omdat hij niet gebonden wilde zijn
  - Precontractuele **aansprakelijkheid** of **vertrouwensleer**

4.1.1.3 Wilsgebreken

- WILSGEBREKEN²⁸

- **Relatieve nietigverklaring**
- Wel wilsovereenstemming, maar niet vrij en bewust gevormd
- Meerdere wilsgebreken in 1 geval mogelijk

4.1.1.3.1 Gemeenrecht m.b.t. wilsgebreken

4.1.1.3.1.1 Bedrog

- BEGRIP EN TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- **Verkeerde voorstelling** van de zaken (vergissing)
- Verkeerde voorstelling is uitgelokt door kunstgrepen of listen (**materieel element**)
- Andere partij bedoeling/opzet om te misleiden (**moreel of psychologisch element**)
  - ⇔ loutere onzorgvuldigheid
- Bedrog van **andere partij, niet van derde**
  - Wel: bedrog van vertegenwoordiger
  - Wel: bedrog van 3^e en andere partij heeft er weet van
- **Doorslaggevend** of determinerend

- BEWIJS VAN BEDROG

- Geen vermoeden, enkel **bewijs**

---

²⁸ Examentip: haal niet 1 element uit vraag (vb. wilsgebrek), maar alle elementen (vb. ook onbekwaamheid)

- RELATIEVE NIETIGHEID EN PRECONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID

- Aantasting **relatieve nietigheid**
- Art. 1382-1383 BW: buitencontractuele **schadevordering**

4.1.1.3.1.2 Geweld

- TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- Geweldplegingen of bedreigingen op contractpartij uitgeoefend
  - **Fysiek en materieel**
  - Mag ook **door 3^e**
- **Ongeoorloofde** dwang
  - ⇔ rechtmatige dwang (vb. politie)
- **Aanzienlijk** of ernstig
  - Afhankelijk van persoon
  - Doorslaggevend: zonder geweld had je niet gesloten
  - Vb. niet: vrees uit eerbied voor ouders
- Vrezen voor **persoon of zijn vermogen**²⁹ of voor zijn echtgenoot/echtgenote of ascendenten of descendenten³⁰
  - Niet-limitatieve opsomming

- SANCTIE

- Aantasting **relatieve nietigheid**
- Art. 1382-1383 BW: buitencontractuele **schadevordering**

4.1.1.3.1.3 Dwaling

- DILEMMA BESCHERMING VAN DWALENDE PARTIJ DAN WEL VAN RECHTMATIG VERTROUWEN VAN MEDECONTRACTANT

- **Rechtmatig vertrouwen** van medecontractant moet primeren op bescherming van dwalende partij

- TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- **Verkeerde voorstelling** van zaken
  - ⇔ bedrog: geen vereiste vergissing moet uitgelokt zijn
- Moet betrekking hebben op
  - Ofwel op de **zelfstandigheid van de zaak** die voorwerp is van overeenkomst
    - ☞ Kenmerk of hoedanigheid van de beloofde zaak of prestatie
    - ☞ “Essentiële dwaling”
  - Ofwel op de **identiteit of hoedanigheid van medecontractant**
    - ☞ Bij overeenkomst *inuitu personae*

---

²⁹ Art. 1112 BW

³⁰ Art. 1113 BW

Ascendent/descendent = verwanten in opklimmende/dalende lijn

- Moet **verschoonbaar** zijn
  - Redelijk persoon in dezelfde omstandigheden
- Gemeenschappelijk:
  - Medecontractant moet op de hoogte zijn van **determinerende** aard van kenmerk waarover is gedwaald
  - Medecontractant moet zich **niet vergist** hebben
- Doorslaggevend of determinerend
- LOUTERE DWALING OVER DE WAARDE
  - Kan **niet leiden tot nietigheid**
- LOUTERE DWALING OMTRENT DE MOTIEVEN
  - Kan **niet leiden tot nietigheid**
  - Behalve als dat motief een voorwaarde is
- RECHTSDWALING
  - Kan **tot nietigheid leiden**
  - ⇔ *Nemo censetur ignorare legem*
- SANCTIE
  - Aantasting **relatieve nietigheid**
  - **GEEN schadevordering** t.o.v. dwalende partij
    - Wel van dwalende partij indien **precontractuele fout**
- ONDERSCHEID MET WILSVERHINDERENDE DWALING OF MISVERSTAND
  - Wilsgebrek dwaling: minstens één partij gebrekkig, maar toch overeenkomst
  - Wilsverhinderende dwaling: nooit wilsovereenstemming, geen overeenkomst
    - Hinderpaal voor overeenkomst, betrekking op
      - ☞ Aard van overeenkomst (error in negotio)
      - ☞ Voorwerp van de verbintenis (error in corpore)
      - ☞ Oorzaak van de verbintenis (error in causa)

4.1.1.3.2 Contractualisering van de wilsgebreken?

- CONTRACTUALISERING VAN DE WILSGEBREKEN
  - Kan **niet contractueel beperken of uitsluiten** (dwingend recht)
  - Uitz. risico-aanvaarding (risico op dwaling aanvaard)

4.1.2 Handelingsbekwaamheid

- HANDELINGSBEKWAAMHEID
  - Overeenkomst enkel **door handelingsbekwamen**

4.1.3 Voorwerp

- ALGEMEEN EN BEGRIIP

- **Voorwerp van verbintenis** = prestatie die SA aan SE heeft beloofd (dare, facere of non facere)³¹
  - ⇔ voorwerp van overeenkomst = de uit de overeenkomst vloeiende verbintenissen
  - ⇔ voorwerp van prestatie (vb. verkochte poedel)
  - ⇔ voorwaarde = gebeurtenis waarvan uitdoving of uitvoering van een contractuele verbintenis van afhankelijk is
- Een verbintenis **moet een voorwerp** hebben
- Moet **geoorloofd, mogelijk en bepaald of bepaalbaar** zijn³²
- **Geldigheidsvereiste** ⇔ moet op moment van sluiten van contract

- GEOORLOOFHEIDSVEREISTE

- Prestatie mag niet strijdig zijn met de **OO & GZ** of **dwingend recht**³³
  - OO: wat maatschappij raakt of belangrijk is voor staat (fundamenteel)
  - Louter dwingend recht: belangrijk voor partijen (specifieker)
    - ☞ Vb. art. 6 handelshuurwet: bescherming voor huurder en verhuurder
  - Onderscheid
    - ☞ In wet zelf (vb. 'ambtshalve door rechter')
    - ☞ Parlementaire voorbereidingen
    - ☞ RL/RS
- **Nietig**: voorwerp een ongeoorloofde toestand doet ontstaan of in stand houdt
  - Vb. 'iemand doden' in contract
- Eventueel bijkomende **schadevergoeding**
  - Buitencontractuele aansprakelijkheid: fout kunnen aantonen
  - Vb. verkoop van stier met hormonen zonder dat koper weet
- Voorbeeld uit Cass.: brandverzekering, maar afgebrande woning illegaal
  - Verzekeraar & HvB: voorwerp ongeoorloofd ⇔ nietig
  - Cass.: geen nietigheid louter om ongeoorloofd voorwerp
    - ☞ Wel: heeft die prestatie (dekking door verzekering) tot gevolg dat onrechtmatige toestand bestaat of blijft bestaan
  - Ander HvB: contract geen weerslag op statuut gebouw ⇔ niet nietig

- BEPAALBAARHEIDSVEREISTE

- Voldoende **objectieve elementen**³⁴
- Moet niet **individueel** bepaald zijn
- **Derdebeslissing** en **partijbeslissing** = resp. 3^e en SA bepalen inhoud van contract

---

³¹ Art. 1126-1127 BW

³² Art. 1108 en 1126-1130 BW

³³ Tip examen: van elke regel weten of hij van dwingend recht is

³⁴ Art. 1129, lid 2 BW

- Geldigheid (2 stellingen)
  - ☞ **Enige juridische controle** is: 3^e en partij moeten uitvoeren ter goeder trouw³⁵
  - ☞ Slechts voldoende bepaalbaar indien contract **objectieve basisgegevens/criteria** voor het nader bepalen van de verbintenis aanreikt
- Vb. wij dragen aandelen over aan en prijs bepaald door SE op 1 januari
  - ☞ Uitz. art. 1592 BW
- Vb. ik koop een auto aan 100 000 € ⇒ onvoldoende gespecificeerd: Porsch? Renault?
- Vb. ereloon van advocaat moet niet in contract bepaald zijn (art. 464ter Ger. W.)
  - Naar bescheidenheid oordelen, anders procedure voor stafhouder
- MOGELIJKHEIDSVEREISTE
  - Verbintenis moet kunnen worden uitgevoerd
  - Anders: regels van **overmacht** (infra)
- ZAKEN IN DE HANDEL³⁶
  - Niet over zaken die tot **openbaar domein** behoren
- TOEKOMSTIGE ZAKEN³⁷
  - **Mogen** voorwerp zijn
  - Behoudens andersluidende wettelijke bepaling: niet-opengevallen nalatenschap geen voorwerp van overeenkomst
- ANDERMANS EIGENDOM
  - **Verkoop** van andermans zaak ⇒ **relatief nietig**
    - Kan enkel door koper worden ingeroepen
  - Wel **sterkmaking**!³⁸
- ANDERMANS DAAD
  - **Niet mogelijk**: beloven dat 3^e een prestatie zal verrichten
  - Nuance: **vertegenwoordiging**

4.1.4 Oorzaak

4.1.4.1 De oorzaakvereiste

- VEREISTE VAN OORZAAK³⁹
  - *Cur debetur*?⁴⁰ ⇒ peilt naar **nut** van een contract
    - Individueel nut: vb. verkoop omwille van eigendomsoverdracht
    - Maatschappelijk nut
  - Uitz.: **wet** bepaalt dat verbintenis los staat van oorzaak en m.a.w. **abstract** is

---

³⁵ Art. 1134, lid 3 BW

³⁶ Art. 1128 BW

³⁷ Art. 1130 BW

³⁸ Zie '5.3.2.5 Sterkmaking' p. 49

³⁹ Art. 8, 1131, 1133 BW

⁴⁰ < Lat. waarom wordt verbintenis aangegaan?

- TWEEVOUDIG CONCEPT: OBJECTIEF EN SUBJECTIEF

○ **Traditionele objectieve, organieke of interne betekenis**

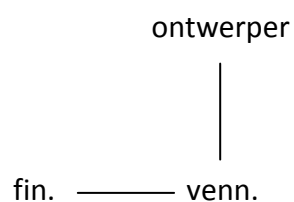
- Oorzaak slaat op voordeel of **nut** dat de SA uit zijn verbintenis haalt
- Bij overeenkomsten onder bezwarende titel
  - ☞ Oorzaak = tegenprestatie
    - ✓ Wederkerige ov.: oorzaak = wederkerige verbintenissen
    - ✓ Zakelijke ov.: oorzaak = overhandiging van de zaak die ov. doet ontstaan
    - ✓ Aleatoire ov.: oorzaak = werkelijke toekomstige en onzekere gebeurtenis
- Bij overeenkomsten om niet
  - ☞ Oorzaak = vrijgevigheid (*animus donandi*) (↔ materieel)
  - ☞ Ontbreken oorzaak is vaak wilsgebrek

○ **Subjectieve betekenis**

- Oorzaak slaat op determinerende of hoofdzakelijke, concrete **beweegredenen**
  - ☞ determinerende of hoofdzakelijke ⇒ zonder dit niet tot stand

- DRIE PROBLEEMGEVALLEN VOLGENS B.W.⁴¹○ Verbintenis **zonder oorzaak**

- Vb. verkoopcontract tegen lijfrente met terminale bejaarde persoon
- Vb. octrooi wordt overgedragen, en wordt dan ongeldig verklaard
  - ☞ Octrooi heeft nooit bestaan
- Vb. som betalen, zonder schuld
  - ☞ Uitz. uit vrijgevigheid
- Vb. meubelontwerper die aandelen heeft, draagt ontwerp over aan vennootschap en financiering nodig
  - ☞ Niet nietig, want door financierder hogere dividenden

- Verbintenis met **valse oorzaak**: oorzaak is niet relevant
- Verbintenis met **ongeoorloofde oorzaak**
  - Vb. je verkoopt golfstick en partij pleeg moord mee ⇒ discussie

- TWEEVOUDIGE FUNCTIE

- Verbintenis moet oorzaak hebben ⇒ nuttig voor **individu**
- Oorzaak moet geoorloofd zijn ⇒ nuttig voor **samenleving**

- BESTAANSVEREISTE

- Verbintenis slechts geldig als oorzaak in **objectieve betekenis** heeft

---

⁴¹ Art. 1131 BW

- GEOORLOOFHEIDSVEREISTE

- Mag niet in strijd zijn met OO of GZ
- Hier oorzaak in **subjectieve betekenis**
- Cass.: medecontractant moet niet op de hoogte zijn van ongeoorloofdheid

- BEWIJSLAST

- Degene die zich op nietigheid beroept ⇒ bewijzen
- **Weerlegbaar vermoeden**: verbintenis heeft oorzaak
  - Oorzaak moet niet expliciet in contract

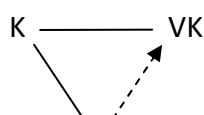
4.1.4.2 Abstracte verbintenissen

- BEGRIP

- **Abstracte verbintenissen** = verbintenissen waarvan geldigheid losstaat van de oorzaak ervan (wordt ervan geabstraheerd)

- ILLUSTRATIE:

- Vb. bankgarantie op eerste verzoek
  - Bank verbindt zich om in opdracht van haar cliënt (opdrachtgever) op eerste verzoek van de begunstigde aan deze een geldsom te betalen

Bankgarantie ten gunste van VK

- Éénzijdige wilsuiting (geen aanvaarding nodig)
- Los van verhouding bank/opdrachtgever of opdrachtgever/begunstigde
  - ☞ Hierdoor geen excepties
  - ☞ Uit. Fraude of manifest rechtsmisbruik
- Vb. schuld ♂—♀ en ♀—post
  - ♂ geeft dure cadeaus aan vrouw in ruil voor seks ⇒ schuldvordering op ♂
  - ♀ heeft schulden bij post ⇒ schuldvordering op ♀
  - Dus: post zijdelings op ♂

4.1.4.3 Controle op de gelijkwaardigheid van prestaties

- BEGINSEL: GEEN CONTROLE OP EQUIVALENTIE VAN PRESTATIES

- Waarde van prestaties moet niet gelijk zijn, oorzaak moet niet gelijkwaardig zijn
  - Qui dit contractuel, dit juste⁴²

- UITZONDERING

- De **benadeling**: onevenwicht
  - Onevenwicht tussen partijen
- De **gekwalficeerde benadeling**: ontwikkeld door RS/RL, juridische grondslag betwist

⁴² < Fra. wie contractueel zegt, zegt rechtmatigheid/rechtvaardigheid

- **BENADELING**

- Art. 1305 BW: ten gunste van minderjarigen
- Art. 1674 e.v. BW: verkoop onroerend goed
- Art. 887 e.v. BW: verdeling van nalatenschap

- **BENADELING BIJ VERKOOP VAN ONROERENDE GOEDEREN**

- **Toepassingsvoorwaarden**
  - Verkoop
  - Van een onroerend goed
  - Met benadeling van verkoper (↔ koper)
  - Voor meer dan 7/12 van wettelijke waarde op het ogenblik van sluiting overeenkomst
- Vatbaar voor **nietigverklaring**
  - Koper of derde-bezitter kan opteren om verschil tussen koopprijs en werkelijke waarde bij te leggen, onder aftrek van 10% van de gehele prijs
- Eis tot nietigverklaring binnen **termijn van 2 jaar**

- **BENADELING BIJ VERDELING VAN NALATENSCHAP**

- **Toepassingsvoorwaarden**
  - Een verdeling
  - Van een nalatenschap
  - Met een benadeling van een mede-erfgenaam
  - Voor meer dan ¼ van de waarde van de goederen ten tijde van de verdeling
- Vatbaar voor **vernietiging**
  - Aan de eiser kan ontbrekende deel gegeven worden
  - ↔ geen aftrek van 10%

- **GEKWALIFICEERDE BENADELING OF MISBRUIK VAN OMSTANDIGHEDEN**

- **Toepassingsvoorwaarden**
  - Kennelijk onevenwicht tussen wederzijdse verbintenissen
  - Onevenwicht veroorzaakt door misbruik
  - Misbruik van de feitelijk ondergeschikte positie van de benadeelde medecontractant, te wijten aan persoonlijke kenmerken van benadeelde of andere feitelijke omstandigheden
- Algemene **nietigheidsgrond**
  - Niet afhankelijk van aard van contract of hoedanigheid van persoon
  - ↔ benadeling
  - Betwisting: relatieve nietigheid of absolute nietigheid
    - ☞ Relatieve nietigheid: precontractuele fout of verbod op rechtsmisbruik
    - ☞ Absolute nietigheid: strijdig met GZ

- **MATIGENDE WERKING VAN DE UITVOERING TE GOEDER TROUW EN “TRADITIONELE REGEL VAN OUDE RECHT”**

- **Goeder trouw**: kan contractspartij verhinderen om zich op contractueel beding te beroepen

- Op basis van “**traditionele regel van oud recht**”: loon van lasthebber⁴³ kan worden gematigd

4.1.5 Formele geldigheidsvoorwaarden⁴⁴

4.1.5.1 Gemeen recht

- GELDIGHEIDSVEREISTE⁴⁵
- ANDERE FUNCTIES VAN VORMVOORWAARDEN
  - **Niet alle** vormvoorwaarden zijn **geldigheidsvoorwaarden**
  - Soms **door derden** opgelegd, zonder belang voor geldigheid
    - Vb. koop van onroerend goed
      - ☞ Koopcontract ⇒ consensueel, niet formeel
      - ☞ Voor tegenstelbaarheid: koop overschrijven in registers van de hypotheekbewaarder
  - Overeenkomst maar **vaste datum** t.a.v. derden als
    - Registratie van overeenkomst
    - Opname van de hoofdinhoud in een door openbare ambtenaar opgestelde akte
    - Overleden van minstens één ondertekenaar
  - Belang van vorm voor **bewijs** (vb. art. 1341 BW)
- SCHENDING VAN VORMVEREISTE IMPLICEERT NIET NOODZAKELIJK NIETIGHEID
  - Cass.: rechter moet beoordelen volgens **zwaarwichtigheid** van de aantasting van de belangen van de consument
- LANGS ELEKTRONISCHE WEG GESLOTEN OVEREENKOMSTEN
  - Wettelijke vereiste voldaan als: **functionele kwaliteiten** van deze vereiste zijn gevrijwaard
  - Geschrift: “opeenvolging van verstaanbare tekens die toegankelijk zijn voor latere raadpleging, welke ook de drager en de transmissiemodaliteiten ervan zijn”

4.1.5.2 Contractualisering

- GEEN CONTRACTUALISERING
  - **Formele geldigheidsvoorwaarden** ⇒ niet op voorhand afwijken
    - Indien enkel dwingend recht (nt OO of GZ): beschermde partij kan afstand doen van nietigheid
- CONTRACTUELE FORMALITEITEN
  - Wel: aan **toekomstige rechtshandeling** formele voorwaarden koppelen
  - Vb. optielichting onder vormvoorwaarden

⁴³ Lasthebber = persoon die in andermans naam en voor andermans rekening rechtshandelingen stelt

⁴⁴ Examentip: als je meerdere geldigheidsgebreken hebt, moet je alles doen

⁴⁵ Zie ‘2.6 Consensuele, zakelijke of formele overeenkomst’ p. 9 en ‘3.1.1.2.6 Goede trouw?’ p. 15

4.2 Sanctie: nietigheid

- BEGRIIP EN ONDERSCHIED MET ANDERE BEËINDIGINGSWIJZEN

- **Tekortkoming geldigheidsvoorwaarde** ⇒ nietigheid
- Andere wijzen van beëindiging
  - Vb. ontbinding wegens wanprestatie, uitdoving wegens overmacht, verbreking/opzegging of het verval

- VEREISTE VAN RECHTERLIJKE TUSSENKOMST

- **Rechter** moet nietig verklaren, anders blijft rechtsgeldig

- ABSOLUTE EN RELATIEVE NIETIGHEID: CRITERIUM VAN ONDERSCHIED

- Louter **dwingend recht** ⇒ RN⁴⁶
  - Wilsgebrek,
  - Ongeoorloofd voorwerp of ongeoorloofde oorzaak wegens strijdigheid met louter dwingend recht,
  - Schending van vormgebrek ter bescherming van zwakke partij
- **OO & GZ** ⇒ AN⁴⁷
  - Ongeoorloofd voorwerp of ongeoorloofde oorzaak wegens strijdigheid met OO & GZ
  - Volledige afwezigheid van geldigheidsvereiste
  - Onbepaalbaar of onmogelijk voorwerp
- Discussie: gekwalificeerde benadeling?

- ABSOLUTE EN RELATIEVE NIETIGHEID: BELANG VAN HET ONDERSCHIED

- RN: enkel door beschermde partij
AN: door **elke belanghebbende**
- AN: **ambtshalve** door rechter mogelijk
- AN: kan partij niet verzaken
  - RN: beschermde partij kan bevestigen als
    - ☞ Die moet op de hoogte van nietigheidsgrond
    - ☞ Bevestiging mag zelf niet nietig zijn
    - ☞ Nietigheidsgrond moet hebben ophouden te bestaan
    - ☞ De intentie om te bevestigen mag stilzwijgend, maar moet ondubbelzinnig zijn
- **Verjaring** rechtsvordering
  - Vroeger: RN ⇒ 10 jaar / AN ⇒ 30 jaar
  - Nu: RN & AN ⇒ 10 jaar
    - ☞ Wel: vetrekpunt kan bij RN worden uitgesteld volgens art. 1304 BW

- NEMO AUDITUR?

- **Nietigheidsvordering kan niet ontoelaatbaar** worden verklaard
  - Ook al staat eiser niet zelf recht in zijn schoenen

---

⁴⁶ RN = relatieve nietigheid

⁴⁷ AN = absolute nietigheid

- Geen toepassing *Nemo auditur propriam turpitudinem allegans*⁴⁸ t.a.v. nietigheidsvordering
- Leidt tot onontvankelijkheid
- RETROACTIEVE WERKING VAN DE NIETIGHEID: BEGINSEL
  - Nietigheid ⇒ **terugwerkende kracht**
  - Mogelijks wederzijdse **restitutie- of teruggaveverbintenissen** (*restitutio in integrum*)
    - Moet afzonderlijk worden uitgevoerd
- WIJZE VAN TERUGGAVE
  - Principe: in **natura**
  - Tenzij niet mogelijk of wenselijk
    - Geen rekening met prijsbepaling contract
- UITZONDERING: IN PARI CAUSA
  - **Uitzondering** op regel van retroactiviteit
  - Rechter kan restitutie van reeds uitgevoerde verbintenissen ter **bescherming** van de **OO** weigeren (**facultatief!**)
    - *In pari causa turpitudinis cessat repetitio*⁴⁹
  - Volgens meerderheid RL: enkel bij AN
  - Vb. ♂—♀-post⁵⁰: strenger beoordelen
  - Vb. aannemingscontract door aannemer die geen erkenning heeft voor dat soort veranda te bouwen
    - ⇔ OO
    - BH: nietig, dus niet betalen (art. 6 BW)
    - Verschilt van rechter tot rechter
- VOLLEDIGE OF PARTIËLE NIETIGHEID EN CONTROVERSIE
  - Ondeelbare verbintenissen ⇒ volledige nietigheid
  - Deelbare verbintenissen ⇒ partiële of gedeeltelijke nietigheid
  - **Ondeelbaarheid** nagaan (2 theorieën)
    - **Subjectieve benadering**: volgens de bedoeling van partijen
    - **Objectieve benadering**: ook in functie van de efficiënte bescherming van de door rechtsregel beschermde belangen
  - **Conversie**
    - Overeenkomst houden waar ze geldig is
    - Nietige verbintenis door rechter vervangen
    - Niet bij AN

⁴⁸ < Lat. niemand kan door de rechter worden gehoord wanneer hij zich op eigen ongeoorloofde bedoelingen beroept

Enkel verkorte versie kennen op examen

⁴⁹ < Lat. bij gelijk schandelijk gedrag is onmogelijk

Enkel verkorte versie kennen op examen

⁵⁰ Zie '4.1.4.2 Abstracte verbintenissen' p. 30

- BIJKOMENDE SCHADEVERGOEDING?

- Als loutere nietigverklaring niet volledig **originele toestand** hersteld
- Als ex-medecontractant een **buitencontractuele fout** maakte die schade veroorzaakt
  - Schending zorgvuldigheidsnorm of wettelijke norm met specifiek gebod of verbod
- ≠ nietigheidsvordering en **teruggavevordering**
- Geen vergoeding van “positief contractsbelang”
  - Wat uit overeenkomst zou komen
- Enkel “**negatief contractsbelang**”
  - In toestand terug indien er geen buitencontractuele fout

- GEVOLG VAN NIETIGVERKLARING T.A.V. DERDEN

- **Retroactiviteit** t.a.v. derden
- Overeenkomst geen enkel gevolg voor derden
  - *Nemo plus juris ad alium transferre potest quam ipse habet*⁵¹
- **Rechtmatig vertrouwen** van derden beschermd (vb. art. 2279 BW)

4.3 Verval of caducité

- VERVAL

- **Leer van het verval of “caducité”** = als voorwerp of oorzaak na sluiting verbintenis verdwijnt, vervalt de verbintenis
- “alleen als oorzaak **uitdrukkelijk als voorwaarde** voor verbintenis is bedongen”
- Cassatie gaat verder:
  - Leer van het verval bij **verdwijnen van voorwerp** bij overeenkomst onder bezwarende titel
    - ☞ Vb. pachtcontract
      - ✓ Pacht = huur van landbouwgrond
      - ✓ Verpachter – pachter
      - ✓ Hoeve brandt af, wat met contract?
      - ✓ Cass.: aanvaardt verval want vw. valt weg
      - ✓ !!! wil niet dat schadevergoeding wegvalt: contractuele aansprakelijkheid
  - Leer van verval ook bij **verdwijnen van oorzaak** (subjectieve zin) bij overeenkomst om niet
    - ☞ Vb. schenking
      - ✓ Huwen, en vader geeft schenking ⇒ echtscheiding
      - ✓ Cass.: verval contract door verdwijnen oorzaak
  - **Twee wijzen ingeperkt**
    - ☞ Verdwijnen van de oorzaak van **testament** niet tot verval, indien oorzaak na overlijden erflater verdwijnt
      - ✓ Serge strafrechtelijke vervolgd en ↑SE

---

⁵¹ < Lat. niemand kan meer rechten aan een ander overdragen dan hijzelf heeft

- ✓ Vader onderft Serge, wil niet geld naar SE
- ✓ Vader sterft
- ✓ Serge in beroep vrijgesproken
- ✓ Cass.: geen verdwijnen voorwerp, want na dood
- ☞ Verdwijnen oorzaak **na sluiten RH onder bezwarende titel** in de regel geen gevolg voor geldigheid
- ✓ Enkel omwille van voorwerp
- Voorwerp of oorzaak moet **doorslaggevend** zijn
- Meerderheidsvisie: **geen retroactiviteit**

5 Werking van contractuele verbintenissen

Syllabus p. 77

5.1 Partijen

5.1.1 Partij versus derde

- PARTIJ EN DERDE

- **Derde** = degene die geen partij zijn
  - O.a. **penitus extranei of volstrekt derden** = die geheel vreemd zijn aan de ov.

5.1.2 Algemene rechtsopvolging

- OVERLIJDEN VAN NATUURLIJKE PERSONEN

- Contract houdt niet op
- Automatisch door **rechtverkrijgenden/opvolgers opgevolgd**
  - Verbonden aan ov. van hun rechtsvoorganger (*decujus*)
  - Rechtsopvolgers
    - ☞ **Erfgenamen**: krachtens wet
    - ☞ **Algemene** legatarissen (art. 1003 BW)
    - ☞ Legatarissen **onder algemene titel** (art. 1010 BW)
    - ☞ Niet: legatarissen onder bijzondere titel
      - ✓ Vb. auto erven ⇒ niet gebonden aan onderhoudscontract
      - ✓ Uitz. accessoriumtheorie⁵²
  - **Uitz. contract intuitu personae of afwijking in contract**

- RECHTSPERSONEN

- Rechtsopvolging bij fusie of splitsing of inbreng van algemeenheid of van bedrijfstak⁵³
  - Vb. opslorpemde vennootschap: A gaat op in B ⇒ B blijft over

---

⁵² '5.3.2.3 Accessoriumtheorie' p. 48

⁵³ Zie art. 678-680, 682, 759 lid 2 jo. 763 Venn.Wetb.

5.1.3 Vertegenwoordiging

- KLASSIEKE DEFINITIE

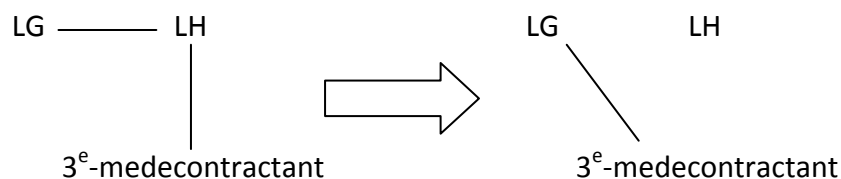
- **Vertegenwoordiging** = het stellen van RH in naam en voor rekening van een ander krachtens en binnen de beperken van de door de vertegenwoordigde verleende vertegenwoordigingsbevoegdheid

- VERTEGENWOORDIGINGSBEVOEGDHEID

- **Conventionele vertegenwoordiging**: op grond van overeenkomst

- Vb. lastgeving

☞ Schema

☞ Vb. huurder – verhuurder + verhuurder (LG) – LH

- ✓ LH heeft niet gezegd dat er 6 maand lang reinigingswerken zijn
- ✓ Wat kan huurder doen?
  - Nietigheid tegen verhuurder: bedrog toerekenen aan LG
  - Schadevergoeding tegen verhuurder: buitencontractuele aansprakelijkheid (precontractuele fout)
  - Schadevergoeding tegen LH: buitencontractuele aansprakelijkheid want fout
- ✓ LG kan LH aansprakelijk stellen

- **Wettelijke vertegenwoordiging**: op grond van wet

- Vb. ouders

- **Gerechtelijke vertegenwoordiging**: op grond van rechterlijke uitspraak

- GEVOLG: TOEREKENING VAN RECHTSHANDELING

- Vertegenwoordiger verdwijnt na sluiting **uit contractuele rechtsverhouding**, wordt 3^e

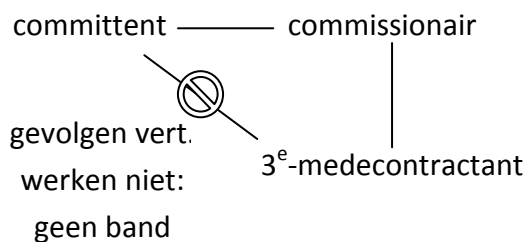
- UITBREIDING VAN TOEREKENING: CONTRACTUELE FOUTEN EN PRECONTRACTUELE FOUTEN

- Cass.: door vertegenwoordiger begane **precontractuele fouten** ⇨ aan vertegenwoordigde toegerekend als ze onlosmakelijk met RH verbonden is
- Vb. laattijdigheid betekening van verjaringstuitend dagvaardingsexploot door gerechtsdeurwaarder
  - Toegerekend aan opdrachtgever van gerechtsdeurwaarder
  - Dus: enkel aansprakelijkheidsvordering tussen opdrachtgever en gerechtsdeurwaarder
  - Vordering tegen SA blijft verjaard

- MIDDELIJKE OF ONRECHTSTREEKSE VERTEGENWOORDIGING

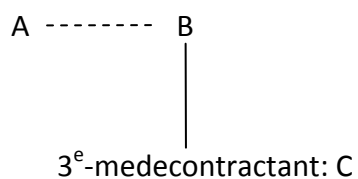
- **Middelijke of onrechtstreekse vertegenwoordiging** = partij handelt in haar eigen naam, maar voor andermans rekening

- **Commissieovereenkomst** = commissionair maakt aan 3^e-medecontractant bekend dat hij voor andermans (committent) rekening handelt, maar maakt identiteit niet bekend
- **Naamleningsovereenkomst** = 3^e-medecontractant maakt niet bekend dat hij voor andermans rekening werkt
- Cass.: geen rechtstreekse band tussen vertegenwoordigde en 3^e-medecontractant
  - Want alleen commissionair kan optreden als er geschillen zijn
- Schema

- SCHIJNVERTEGENWOORDIGING

- **Schijnvertegenwoordiging** = toerekening ook al is de zgn. vertegenwoordiger buiten zijn bevoegdheid gegaan of is hij geen vertegenwoordiger (meer)
  - Toepassing van algemene **schijn- of vertrouwensleer**
- Toepassingsvoorwaarden
  - Persoon is **schijnbaar vertegenwoordigingsbevoegd**, maar niet in werkelijkheid
  - Derde kon er **rechtmatig op vertrouwen** dat het de schijnvertegenwoordiger de werkelijke vertegenwoordiger was
  - Schijn is **toerekenbaar aan schijnvertegenwoordigde**
    - ☞ Gedrag draagt uit vrije wil bij tot de schijn
    - ☞ Buitencontractuele fout niet vereist
- Schema

- A – C: geen band want niet voldaan aan regels van vertegenwoordiging
- C – B: buitencontractuele aansprakelijkheid
- A – B: buitencontractuele aansprakelijkheid
- Vb. Acredima-geval
  - Acredima ----- schijn-LH
  - |
  - 3^{en}
  - A – schijn-LH: opdracht mensen zoeken om kredietov. of kasbons aan te kopen

- ☞ Geen vertegenwoordiging: mag niet zelf sluiten
- Schijn-LH: gebruikt overschrijvingsdocumenten van Acredima
  - ☞ Schrijft niet over, maar houdt voor zichzelf en vlucht
  - ☞ LH onvindbaar: niet mogelijk aansprakelijkheid
- HvB & Cass.: Acredima niet aansprakelijk
  - ☞ Grens moeilijk te leggen!
- AANSPRAKELIJKHEID VAN VERTEGENWOORDIGER T.A.V. VERTEGENWOORDIGDE
  - Opdracht vertegenwoordiger ≠ inhoud overeenkomst ⇒ **contractuele aansprakelijk**
  - ARB: wie voor ander optreedt, mag niet als tegenpartij optreden
    - Sanctie: nietigheid

5.1.4 Contractstoetreding

- CONTRACTSTOETREDING
  - Als overeenkomst **al ontstaan** is
  - Bij **meerpartijenovereenkomst**

5.2 Gevolgen tussen partijen

5.2.1 Verbindende kracht

- VERBINDENDE KRACHT
  - Bindend als **geldig** (art. 1134, lid 1 BW)
  - Niet verbreken zonder **instemming** van medecontractant (art. 1134, lid 2 BW)

5.2.2 Interpretatie

- INTERPRETATIE: BEGRIP EN BASISREGEL
  - **Interpretatie of uitlegging van een overeenkomst** = wanneer inhoud niet duidelijk is, betekenis en draagwijdte van overeenkomst nagaan
  - Interpretatie volgens **werkelijke wil** (art. 1156 BW)
    - Principe van de werkelijke wil⁵⁴
- INTERPRETATIEVRIJHEID VAN DE RECHTER, MAAR CONTROLE OP KWALIFICATIE
  - Interpretatie = **feitenkwestie** ⇒ rechter oordeelt soeverein
    - Dus in cassatie in principe onaantastbaar
    - Cass.: wel controle op **kwalificatie van overeenkomst** (vb. koop of aanneming?)
- INTERPRETATIEVRIJHEID EN BEPERKINGEN
  - Overeenkomst in akte: werkelijke wil afleiden uit
    - Interne of **intrinsieke elementen** (akte)
    - **Externe elementen**, vreemd aan akte (vb. precontractuele documenten, briefwisseling...)
  - Twee **grenzen** voor rechter

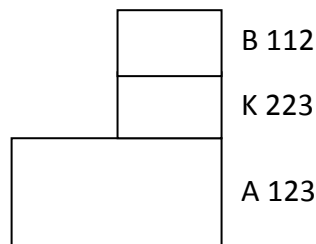
⁵⁴ Zie '3.1.3 Verbindende kracht van overeenkomsten – wilsautonomie?' p. 16

- **Wettelijke bewijswaarde** eerbiedigen (art. 1341 BW)

- ☞ Wel getuigenverklaring om akte uit te leggen, niet tegen akte
- ☞ Akte vereist

- **Bewijskracht van een akte**

- ☞ Uitleg van akte verenigbaar met bewoording ervan
- ☞ Vb. akte: “perceel K 223 is verkocht”
  - ✓ Schema

- ✓ ⇔ Koper: ik alle 3 gekocht, want bedoeling was winkel
- ✓ Cass.: niet zo interpreteren
- ☞ Vb. A – B onderhoudsgeld, totdat B hertrouwt
  - ✓ B gaat samenwonen
  - ✓ Cass.: samenwonen mag je als hertrouwen interpreteren, bewijskracht niet geschonden want werkelijke bedoeling primeert, niet letterlijke woorden⁵⁵

- INTERPRETATIE: SUBSIDIAIRE INTERPRETATIEREGELS

- Enkel indien **basisregel** (art. 1156 BW) **geen oplossing** is
- Bindende regels
- De regels zijn
  - Interpretatie waarin het beding **zinvol** is, primeert op de interpretatie die het beding zinloos maakt (art. 1157 BW)
  - Interpretatie van bepaalde onduidelijke bewoordingen **overeenstemmend** met overeenkomst, voorkeur dan minder goed overeenstemmend (art. 1158 BW)
  - Voorkeur interpretatie die **gebruikelijk** is in de streek (art. 1159 BW)
  - Partijen met **gebruikelijke bedingen** of **feitelijke gebruiken stilzwijgend akkoord**, tenzij uitdrukkelijk andersluidende afspraak (art. 1160 BW)
  - **Éne beding** wordt door andere uitgelegd, opgevat in de zin van gehele akte (art. 1161 BW)
  - Indien bewoordingen algemeen, omvat alleen die zaken waaromtrent partijen **bedoelden te contracteren** (art. 1163 BW)
  - **Illustratie** van geval tot verduidelijking impliceert **geen vermoeden** dat toepassingsgebied tot dat geval **beperkt** (art. 1164 BW)
- Vroeger: **goeder trouw** louter interpretatief

⁵⁵ Zie art. 1157 e.v. BW, cfr. 1162 e.v.

- IN GEVAL VAN BLIJVENDE TWIJFEL: UITLEG TEGEN DE BEDINGER

- Art. 1162 BW: enkel als geen van voorgaande een oplossing is
- **Twijfel?** ⇒ uitleggen **ten nadele** van degene die haar heeft bedongen
  - **Bedinger** = degene in wiens voordeel het beding is
- Beding per beding: vb. exonerationbeding tegen aansprakelijke
- Uitz. **verkoopsovereenkomsten**: altijd tegen verkoper (art. 1602 BW)
- Uitz. meest gunstigst voor **consument** (art. 31 § 4 WHPC)
- Clausule die **afwijkt van gemeenrecht** ⇒ restrictief interpreteren

- PARTIJ-KWALIFICATIE

- Partijen benoemen een overeenkomst ⇒ feitenrechter kan niet anders kwalificeren

5.2.3 Aanvulling

- AANVULLING VAN DE WILSVERKLARING

- Aanvulling begint, waar **interpretatie ophoudt**
- Partijen verbinden ook tot verbintenissen waartoe ze gehouden zijn op grond van
  - **Wet**: zowel dwingend als suppletief (aanvullend) recht
  - **Gebruiken** (art. 1135 BW)
    - ☞ = rechtsgebruiken die in bepaalde regio of beroepskring algemeen en voortdurend gevolgd worden en die door gemeenschap als geldend worden beschouwd
    - ☞ Veranderlijk doorheen de tijd
    - ☞ ⇔ feitelijk gebruik (art. 1160 BW): is wel afhankelijk van de wil
    - ☞ Gelden niet indien uitdrukkelijk uitgesproken
  - **Billijkheid**
    - ☞ De facto vervangen door goeder trouw (in haar aanvullende werking)
    - ☞ Vb. jas afgeven in restaurant en hij is verdwenen
      - ✓ Verbintenis restaurant om jas te bewaren? ⇒ afhankelijk van situatie
      - ✓ Vb. niet: bondjas in pittabar

- AANVULLING OP GROND VAN DE UITVOERING VAN OVEREENKOMSTEN TE GOEDER TROUW

- Aanvullende werking of functie van de **goeder trouw** in zijn **objectieve betekenis**
  - Loyaal gedrag t.o.v. medecontractant
- Gedragsregels die een normaal zorgvuldig en voorzichtig persoon in dezelfde omstandigheden zou naleven (art. 1134, lid 3 BW)
- Te goeder trouw steeds volgens **concreet geval** invullen

5.2.4 Matiging⁵⁶

- MATIGING OP GROND VAN DE UITVOERING TE GOEDER TROUW

- Meest **verregaande** functie

---

⁵⁶ Matiging = beperking

- Contractpartij overschrijdt kennelijk de wijze waarop een normaal zorgvuldig en voorzichtig persoon in dezelfde concrete omstandigheden normaal zijn recht uitoefent ⇒ niet ter goeder trouw
  - Zelfde matigingscriteria als bij rechtsmisbruik
- 3 gevallen van rechtsmisbruik
  - Persoon gebruikt recht **zonder (wettig) belang**
  - Persoon kan recht op twee even voordelige wijzen uitoefenen, kiest voor **meest nadelige voor ander**
  - Persoon kan recht op twee wijzen uitoefenen, kiest voor datgene die **proportioneel meer nadeel aan ander** dan voordeel aan hem
- Sanctie: matiging van rechtsuitoefening
  - Opleggen **normale rechtsuitoefening**, of
  - **Herstel schade**
  - **Niet: nietigheid**
- VERGELIJKING MET ART. 1382 BW
  - Beiden: normaal **voorzichtig** en **zorgvuldig persoon**
  - Art. 1382 BW: niet buitencontractueel
    - Cass.: **samenloopverbod** (jaren '70)
- RECHTSVERWERKING
  - **Rechtsverwerking** = verlies (uitdoving) van een recht omdat de titularis ervan het recht niet onmiddellijk uitoefent of een houding aanneemt, die objectief onverenigbaar met de uitoefening van dat recht is
  - **Geen zelfstandige** rechtsfiguur (in Bel.)
  - Feiten kunnen neerkomen op rechtsmisbruik
  - **Vervaldag** = dag waarop opeisbaar wordt
    - Vb. "moratoire intresten vanaf vervaldag"
      - ☞ Verkoper: ik wil moratoire intresten van afgelopen 4 jaar
      - ☞ Geen verjaring: tussen handelaren hier 10 jaar
      - ☞ Goede trouw: matigende werking van de goedetrouw
      - ☞ Cass.: geen algemeen beginsel van rechtsverwerking
        - ✓ Dus: geval per geval: goede trouw bekijken

5.3 Gevolgen ten aanzien van derden

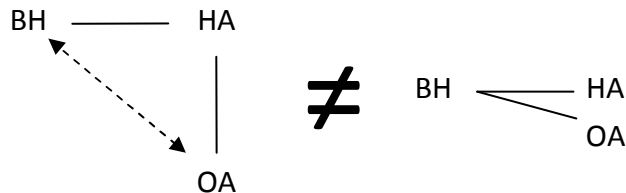
5.3.1 De beginselen van relativiteit en tegenstelbaarheid

5.3.1.1 Relativiteit

- RELATIVITEIT

- **Relativiteit of betrekkelijkheid van contracten** = overeenkomst enkel tussen partijen

- *Res inter alios acta aliis neque prodesse neque nocere potest*⁵⁷
- Partijen zijn gebonden aan interne gevolgen van overeenkomst
- Derde kan nakoming niet vorderen (uitz. derdenbeding)
- Derde kan niet gedwongen voortvloeiende verbintenissen na te komen
- Vb. relatie bouwheer onderaannemer

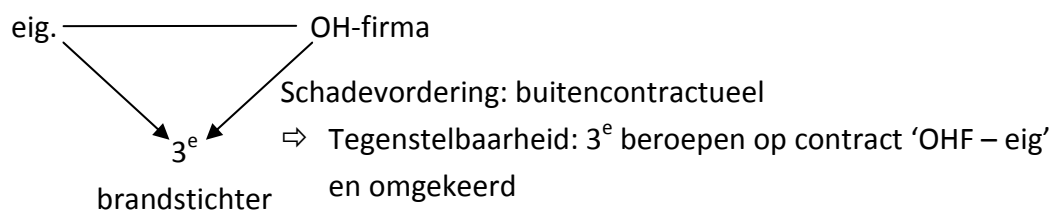

- Belang BH – OA
  - ☞ Vb. HA failliet
  - ☞ Vb. HA – OA met exonatiebeding ⇒ rechtstreeks OA – BH is niettig
- Kan in principe niet: **relativiteit van overeenkomst**⁵⁸

5.3.1.2 Tegenstelbaarheid

- TEGENSTELBAARHEID

- **Tegenstelbaarheid of tegenwerpelijkheid** = derden moeten externe gevolgen eerbiedigen of kunnen er zich op beroepen
- Derden moeten **bestaan** en **gevolgen** van ov. **erkennen** en **rekening** mee houden
  - Vb. derdemedeplichtigheid aan contractbreuk
- Derden kunnen op bestaan en gevolgen van ov. **beroep** doen **in hun voordeel**
  - Vb. verhoogde algemene zorgvuldigheidsplicht
- Vb. Onderhoudsfirma

- BOSWACHERSARREST

- Boswachter gewond ⇒ beroep op arts ⇒ betaalt niet
- Arts vordering tegen verzekering boswachter: onrechtvaardige verrijking
- Belang: **1e keer** tegenstelbaarheid
- Hier: arts wint niet want verzekeraar verzekerde daar niet voor

⁵⁷ < Lat. Een zaak tussen derden kan de derde noch baten, noch schaden

⁵⁸ Art. 1119 BW en 1165 Ger.w.

5.3.1.3 Tegenstelbaarheid in het nadeel van derden: derdemedeplichtigheid aan contractbreuk

- DERDEMEDEPLICHTIGHEID: AANSPRAKELIJKHEID VAN DERDE TEGENOVER CONTRACTANT

- Derde is medeplichtig aan schade van andermans contractuele verbintenissen
- **Buitencontractuele aansprakelijkheid** van 3^e door B (art. 1382-1383 BW), als⁵⁹
  - A verbonden is met B door geldige verbintenis
  - A verbintenis niet nagekomen is en niet-nakoming is A toerekenbaar (wanprestatie)
  - C de verbintenis kende of behoorde te kennen
  - C aan wanprestatie van A heeft deelgenomen of actieve medewerking

- SANCTIE

- Meestal **geldelijk**, soms **natura** (door nietigverklaring)

5.3.1.4 Tegenstelbaarheid in het voordeel van derden: verhoogde algemene zorgvuldigheidsplicht

- COËXISTENTIE VAN CONTRACTUELE EN BUITENCONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID

- A door 1 feitencomplex t.o.v. B én t.o.v. 3e aansprakelijk
  - Feit die **contractuele wanprestatie** is **én buitencontractuele fout** t.o.v. 3^e
- Buitencontractuele fout door tekortkoming aan contract ⇒ schending algemene zorgvuldigheid
- Vb. A contract voor onderhoud lift t.o.v. B
  - C lijdt schade door niet functionerende lift

5.3.2 Uitzonderingen op de relativiteit

- OVERZICHT

- 3e nooit SA door andermans contract
- Uitzonderingen
  - **Derdenbeding**
  - **Rechtstreekse vordering**
  - **Accessoriumtheorie**
- Schijnbare uitzonderingen
  - **Sterkmaking** (art. 1120 BW)
  - **Zijdelingse vordering** (art. 1166 BW)

5.3.2.1 Derdenbeding of beding ten behoeve/gunste van een derde

- BEGRIP

- In overeenkomst tussen **belover en bedinger**
- Prestatie **ten gunste van 3^e beloven** (belover)

---

⁵⁹ A en B = contractanten, C = derde die contract sluit met A tegen contract tussen A en B

- TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- **Duidelijk en ondubbelzinnig** de bedoeling
  - Niet vermoed, stilzwijgend wel mogelijk
- **Hoofdovereenkomst rechtsgeldig**
- Art. 1121 BW: beding dat **bedinger voor zichzelf** maakt of van **schenking** die de bedinger aan een ander doet
  - RS: afgezwakt: persoonlijk belang van bedinger vereist
    - ☞ Ook moreel belang
- Bedoeling **nieuw recht aan derde**
- **3^e** is **bepaald** of **bepaalbaar** (vb. verwekt)

- HERROEPELIJK?

- **Nooit** herroepen

- RECHTSGEVOLGEN

- **Derde**
  - Eigen en rechtstreeks recht
    - ☞ Afhankelijk van hoofdovereenkomst
    - ☞ Alle excepties en verweermiddelen die uit hoofdovereenkomst (vb. bedinger leeft niet na)
  - Kan ontbinding niet vorderen, wel nakoming
- **Belover**
  - Eigen wanprestatie of ontbinding van te zijne laste ⇒ blijft gebonden aan 3^e
- Prestatie van belover onmiddellijk **in vermogen van 3^e**
  - Niet via bedinger
  - Belang: beslag door SE
- **Gebrek aan hoedanigheid** (art. 17 Ger. W)
  - Bedinger of zijn erfgenamen: geen aanspraak voor eigen voordelen door prestatie aan 3^e
  - Wel: vordering tot uitvoering van beloofde verbintenis t.v.v. de derde-begunstigde

- CONTRACTUELE AARD VAN HET RECHT

- **Niet buitencontractueel**
- Belang: **verjaringstermijn**

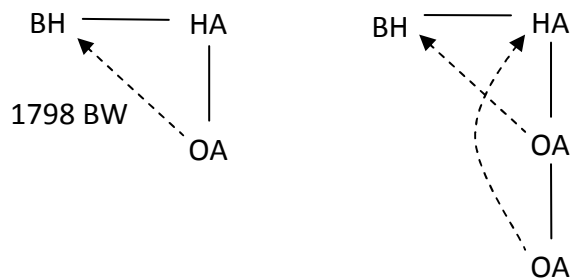
5.3.2.2 Rechtstreekse vordering

- BEGRIP

- Derde: **eigen en rechtstreeks recht**
- Op grond van specifieke **wettelijke bepaling**
  - Moet niet in overeenkomst
- SE rechtstreeks op SA van SA
  - **Geen samenloop** met andere SA (⇔ zijdelingse vordering)

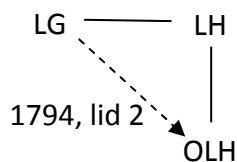
- GEVALLEN

- **Onderaannemer t.a.v. bouwheer/opdrachtgever**, het laagste bedrag van⁶⁰
  - Wat bouwheer aan hoofdaannemer op ogenblik van rechtstreekse vordering
  - Wat hoofdaannemer nog aan onderaannemer
    - ☞ Onderaannemer in tweede graad kan ook
    - ☞ Bedrag moet nog niet opeisbaar
  - Voorwaarde: verband tussen schuld opdrachtgever t.o.v. onderaannemer en hoofdaannemer t.o.v. onderaannemer
    - ☞ Dus: op dezelfde bouwplaats
  - Niet omgekeerd: bouwheer t.a.v. opdrachtgever
  - Belang: wanneer HA in slechte papieren zit
    - ☞ Niet als hij al failliet is ⇒ te laat
  - Schema

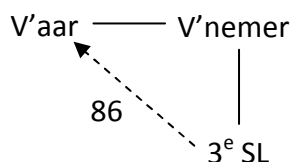
- **Lastgever t.a.v. onderlasthebber**⁶¹

- Niet omgekeerd
- Schema

- **Benadeelde t.a.v. verzekeraar** van aansprakelijke⁶²

- Schema

- VORMVEREISTE?

- **Dagvaarding** niet vereist, kan per **aangetekend schrijven**
- Belang **tijdstip**: moet voor faillissement van tussenschakel

---

⁶⁰ Art. 1798 BW

⁶¹ Art. 1994, lid 2 BW

⁶² Art. 86 Wet Landverzekeringsovereenkomsten van 25 juni 1992

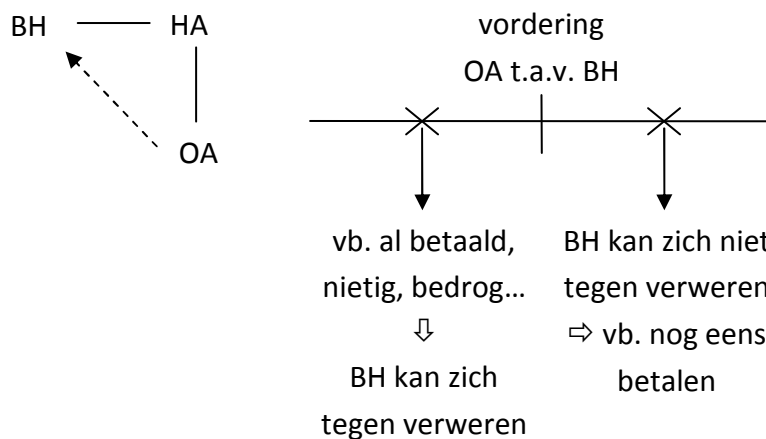
- BEPERKING VAN TEGENWERPELIJKHEID VAN VERWEERMIDDELEN

- Titularis **rechtstreekse vordering** (vb. onderaannemer) extra **beschermd**
  - Persoon tegen wie vordering wordt ingesteld (vb. bouwheer) ⇒ t.o.v. titularis niet alle verweermiddelen en excepties zoals t.o.v. medecontractant
- Afhankelijk van **soort rechtstreekse vordering**

▪ **Onderaannemer-bouwheer**

☞ Verweermiddelen en excepties die hij op ogenblik van instellen van rechtstreekse vordering kon gelden

✓ Schema

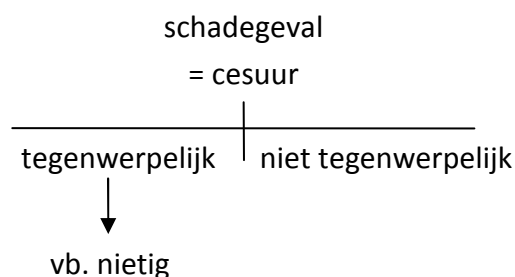
☞ Schijnbare uitz.: exceptie van niet-nakoming van verbintenis ⇒ ook na instellen rechtstreekse vordering

- ✓ Cass: "enac"⁶³ gegrond op onderlinge afhankelijkheid van wederzijdse verbintenis ⇒ behoort tot wederkerige overeenkomst
- ⇒ bestaat voor wanprestatie en voor rechtstreekse vordering

▪ **Aansprakelijkheidsverzekeringen**

☞ **Niet-verplichte** aansprakelijkheidsverzekering

- ✓ Vm. en ex. V'aar t.a.v. benadeelde als oorzaak in een feit dat het schadegeval voorafgaat⁶⁴
- ✓ Schema

☞ **Verplichte** aansprakelijkheidsverzekering

⁶³ Zie '6.4.2.3 Opschortingsrechten: exceptie van niet-nakoming en retentierecht' p. 61

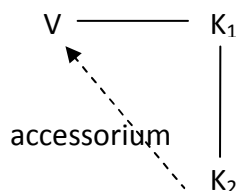
⁶⁴ Art. 87, § 2 Wet Landverzekeringsovereenkomsten van 25 juni 1992

- ✓ Enkel als nietigverklaring, opzegging, beëindiging of schorsing vóór schadegeval
- ✓ Grotere bescherming
- ✓ Vb. burgerlijke aansprakelijkheid motorrijtuigen

5.3.2.3 Accessoriumtheorie

- ACCESSORIUMTHEORIE

- Zaak met vordering op **verandert van eigenaar** ⇒ quid?
- Cass.: **vrijwaringsvordering overgedragen**
  - Rechtstreekse aanspraak tot vrijwaring voor verborgen verbreken
  - Grond: art. 1615 BW: leveringsverbintenis ook over toebehoren (accessorium) van een zaak
  - Soms: 'gegrond op leer van kwalitatieve rechten': rechten en vorderingen verbonden met kwaliteit of hoedanigheid van eigenaar van een zaak
- Schema

- Dus: koper via **dezelfde grondslag** vordering tegen architect of aannemer
  - Grond: art. 1792 BW: tienjarige aansprakelijkheid
- Ook: dezelfde excepties van medecontractant

- AUTOMATISCHE OVERDRACHT, TENZIJ BIJ OVERDRACHT IN DE LOOP VAN EEN AANHANGIG GEDING OVER HET TOEBEHOREN

- Goed **in loop van geding gekocht** ⇒ uitdrukkelijk beding vereist om toebehoren over

- VORM

- **Geen** bijzondere vormvoorwaarden

5.3.2.4 Zijdelingse vordering

- BEGRIP

- **Schijnbare uitzondering** op relativiteit der overeenkomsten
  - 'in naam en voor rekening van SA'
  - Opbrengsten naar SA, en verdelen onder andere SE
- SE₁ oefent, bij stilzitten SA₁, de rechten en vorderingen uit van SA₁ t.o.v. diens SA₂
- **Voorwaarden**
  - **Stilzitten** SA₁ (inmenging in vermogen)
  - Rechten en vorderingen **niet uitsluitend aan die persoon** verbonden
    - ☞ Vb. aan staat van persoon
  - Vermogen SA₁ kan **schulden** bij SE₁ **niet voldoen**

- RECHTSGEVOLG

- Bescherming minder:
  - SE₁ oefent geen recht uit enkel vermogensinbreng ⇒ **samenloop** met andere SE's
  - SA₂ heeft **alle excepties en verweermiddelen** zoals tegen SA₁

5.3.2.5 Sterkmaking

- BEGRIP

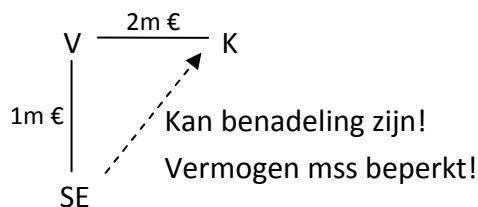
- Principe: derde kan niet verbinden voor derde, geen belofte voor ander
  - ⇔ sterkmaking = **belofte** dat derde een verbintenis zal aangaan (art. 1120 BW)
- 3^e wil verbintenis niet aangaan ⇒ **sterkmaker kan aansprakelijk** ⇒ **resultaatsverbintenis**

5.3.3 Uitzonderingen op de tegenstelbaarheid⁶⁵**5.3.3.1 Pauliaanse rechtsovereenkomst (actio pauliana)**

- BEGRIP EN TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- SE tegen overeenkomsten/handelingen van SA met **bedrieglijke benadeling** van rechten van SE
- Toepassingsvoorwaarden
  - **Benadeling rechten SE**

☞ Opmerking

- **Bedrog van SA**
- **Anterioriteit:** schuldvordering SE voor betwiste overeenkomst met 3^e
  - ☞ Schuldvordering moet niet: bepaald zijn, in rechterlijke uitspraak vastgelegd, opeisbaar of vaststaand zijn
  - ☞ Ook als over schadevergoeding
- Bij overeenkomst onder bezwarende titel: **3e** moet aan **bedrog medeplichtig**
  - ☞ 3^e op de hoogte of had moeten zijn
- Vordering tegen derde
  - Praktisch: best ook SA in geding betrekken

- RECHTSGEVOLGEN

- Principe: overdracht aan SE **niet tegenwerpelijk**
  - **Relativiteit** werking pauliaanse vordering: enkel geldig voor SE die opwerpt

---

⁶⁵ Niets temaken met relativiteit

- **Overeenkomst SE-SA blijft bestaan**

- Stel: herstel in natura niet mogelijk of vermogensbestanddeel niet meer identificeerbaar in vermogen van 3^e
  - ⇒ vervangende schadevergoeding (waarde bestanddeel bij schuldvordering)
- Stel: al aan derde-onderverkrijger overgemaakt
  - ⇒ zelfde toepassingsvoorwaarden t.a.v. derde-onderverkrijger

- KANTMELDING

- Art. 3 van de Hypotheekwet: **onroerende goederen**
  - Beginsel: pauliaanse vordering geen nadeel aan beschikkingshandelingen (vb. vestiging hypotheek) van 3^e-medeplichtige
    - ☞ Tenzij: hypothecaire SE zelf aan pauliaans bedrog medeplichtig

5.3.3.2 Veinzing of simulatie

- BEGRIP

- Naar buitenwereld: schijnbare, gesimuleerde of **geveinsde overeenkomst**
- Werkelijk: andere overeenkomst (**tegenbrief** of de geheime overeenkomst)
- Soorten
  - In werkelijkheid **geen contract**
  - In werkelijkheid **ander contract**
  - Contract met **andere contractant** (stroman/naamlener) dan werkelijke

- RECHTSGEVOLG

- Enkel **werkelijk contract afdwingbaar** ⇒ werkelijke wil
- Voorwaarde: **geoorloofde simulatie**
- 3^e ter goeder trouw: keuze
  - Beroepen op **schijnbare toestand**
  - Vordering tot geveinsde verklaring: beroepen op **werkelijke situatie**

5.3.4 Bijkomende formaliteiten vereist voor de tegenstelbaarheid

- TEGENSTELBAARHEIDSFORMALITEITEN

- Indien niet voldaan ⇒ **3e moet geen rekening mee houden**
- Onroerend goed (of zakelijk recht erop) ⇒ akte in **registers van hypotheekbewaarder** overgeschreven ⇒ tegenwerpelijk voor derden ter goeder trouw⁶⁶
  - Idem: huurcontract voor meer dan 9 jaar⁶⁷
  - Blijft wel geldig tussen partijen

- CONFLICT BIJ OVEREENKOMSTEN M.B.T. DEZELFDE GOEDEREN

- Stel: verkoop goed aan 2 personen

---

⁶⁶ Derden ter goeder trouw = 3^{en} die zonder bedrog gecontracteerd hebben

⁶⁷ Art. 1, lid 1 en 2 Hyp. W.

- **Roerende goederen**
  - Voorkeur naar degene ter **goeder trouw**
  - Beiden ter goeder trouw: wie **eerst in bezit** van goed
- **Onroerende goederen**
  - Voorkeur degene ter **goeder trouw**, boven degene die al op hoogte was
  - Beiden ter goeder trouw: wie **eerst in registers van hypotheekbewaarder**

5.4 Duur van de overeenkomst

- EINDE VAN OVEREENKOMST

- Aflopende overeenkomst: **nakoming** = voorwerp van contractuele is uitgevoerd
- Duurovereenkomst: **duur** is verstreken
- **Wederzijdse verbreking**
- **Eenzijdige verbreking** of opzegging
  - Ex nunc
  - Eventueel opzeggingstermijn
  - Opzeggende partij kan achteraf niet verzaken

5.4.1 *Wederzijdse verbreking*

- WEDERZIJDSE VERBREKING

- Beide partijen
- Kan ook wijzigen

5.4.2 *Eenzijdige verbreking*

- ONDERSCHIED TUSSEN OVEREENKOMSTEN VAN BEPAALDE EN ONBEPAALDE DUUR

- **Bepaalde duur**: termijn afhankelijk van **zekere en toekomstige gebeurtenis**
  - Datum gebeurtenis kan onzeker zijn

- OVEREENKOMSTEN VAN BEPAALDE DUUR

- **Niet** zomaar eenzijdig verbreken
- Opgelet: stilzwijgende verlenging mogelijk

- OVEREENKOMSTEN VAN ONBEPAALDE DUUR

- ARB: ten **allen tijde** eenzijdig opzeggen
  - Regel van OO ⇒ niet contractueel uitsluiten
  - Moet ter goeder trouw ⇒ redelijke **opzeggingstermijn/opzeggingsvergoeding**
- **Levenslange verbintenissen** niet uitgesloten

- BIJZONDERE WETTELIJKE BEPALINGEN

- **Redenen afwijking** wetgever
  - Bescherming zwakke contractant
  - Zwakke contractant meer opzegmogelijkheden
- Regelgeving
  - Art. 1794 BW: **aannemingsovereenkomst** eenzijdig door opdrachtgever opzeggen

- ☞ Vergoeden van geleden verlies en gederfde winst⁶⁸
- Art. 2007 BW: **lastgever** ad nutum⁶⁹ herroepen door lasthebber
  - ☞ Mits vergoeding
  - ☞ Tenzij lastgeving in gemeenschappelijk belang van lasthebber en –gever
    - ✓ Tenzij art. 2004 BW⁷⁰
- Art. 39bis WHCP: bescherming **consument** bij stilzwijgende verlenging
  - ☞ Formaliteitsvereiste: beding van stilzwijgende verlenging in vet gedrukte letters, los van de tekst, op voorzijde van eerste blad
  - ☞ Inhoudelijke minimumvereiste: moet gevolgen, uiterste datum en modaliteiten tot verzet bevatten
  - ☞ Maximale opzeggingstermijn: na verlenging kan consument op elk ogenblik opzeggen, mits contractueel bepaalde opzeggingstermijn (max. 1 maand)

5.4.3 Contractualisering van de opzeggingsbevoegdheid

- CONTRACTUALISERING VAN OPZEGGINGSBEVOEGDHEID
  - Geen afbreuk aan OO: overeenkomst van onbepaalde duur ⇒ niet uitsluitend eenzijdige opzeggingsbevoegdheid

6 Niet-nakoming: contractuele aansprakelijkheid wegens wanprestatie of overmacht? Gevolgen?

Syllabus p. 106

6.1 Contractuele aansprakelijkheid wegens wanprestatie of overmacht?

- VOORWAARDEN CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID
  - **Contractuele** verbintenis
  - SA heeft **niet behoorlijk uitgevoerd** + niet-nakoming aan SA toe te **rekenen** (wanprestatie of contractbreuk)
  - SA op ogenblik van niet-nakoming **toerekeningsvatbaar**

6.1.1 Contractuele verbintenis

- CONTRACTUELE VERBINTENIS
  - Verbintenis moet **uit overeenkomst**
  - Kan ook uit **wet, gebruiken, billijkheid** of **goeder trouw**

⁶⁸ Gederfde winst: voor volledige duur van contract

⁶⁹ < Lat. De wijze van beëindiging van overeenkomsten waarbij door middel van een eenzijdige rechtshandeling een overeenkomst rechtsgeldig wordt verbroken met onmiddellijk ingang, zonder opzeggingstermijn

⁷⁰ Art. 1794, 2004 en 2007: suppletief recht

6.1.2 Toerekenbare niet-nakoming van een verbintenis

- NIET-NAKOMING: SOORTEN

- Verbintenis **geheel** niet nakomen
- Met **vertraging** (*mora*) of **laattijdig** is nagekomen
- **Gebrekkig** nagekomen
- !!! aansprakelijkheid afhankelijk van **aard** van verbintenis

- INSPANNINGSVERBINTENIS

- **Niet de nodige** inspanningen of middelen ingezet
  - Criterium goede huisvader (abstract)
  - Uitz. concreet criterium (vb. art. 1927 BW)
    - ☞ Vb. sloddervos ⇒ minder rap aansprakelijk
    - ☞ Kijken naar gedrag t.a.v. eigen goederen
- SE moet contractuele fout van SA aantonen (art. 1137 BW)
- T.a.v. **professionele**: zorgvuldigheidsmaatstaf strenger

- RESULTAATSVERBINTENIS

- Beloofde **resultaat is niet bereikt**
  - Geen zorgvuldigheids criterium
- Ontsnappen via **overmacht**
- **Bewijslast** minder zwaar

- GARANTIE- OF WAARBORGVERBINTENIS

- Beloofde **resultaat is niet bereikt**
  - Niet ontsnappen via overmacht

- ONDERSCHIEDINGCRITERIUM

- **Bedoeling** partijen is determinerend
- Belangrijke indicator: **zekerheid** dat resultaat bereikt wordt
  - Garantieverbintenis ⇒ moet uitdrukkelijk

6.1.3 Gebeurtenissen in de uitvoering van de overeenkomst: overmacht en imprevisie

6.1.3.1 Overmacht: algemeen

- BEGRIP EN GEVOLG

- Inspannings- en resultaatsverbintenis + overmacht ⇒ geen contractuele aanspr.
- **Overmacht** =
  - Verbintenis **onmogelijk** door SA kan worden uitgevoerd
    - ☞ Volstaat niet dat SA geen fout heeft
    - ☞ Onmogelijkheid moet blijvend, anders verbintenis opgeschort
  - Door gebeurtenis of omstandigheid die **niet** aan SA kan worden **toegerekend**

- NIET-TOEREKENBARE GEBEURTENIS

- **Onvoorzienbare** en **onoverkomelijke** gebeurtenis

- Diverse gebeurtenissen
  - Natuurlijke gebeurtenis
  - Daad van derde (o.a. overheid)
  - Daad van SE
  - Gebeurtenis niet extern aan SA (vb. ziekte)
- GENERA NON PEREUNT⁷¹
  - Verbintenis tot levering van **soortzaak** (*genus*) ⇒ **overmacht uitgesloten**
    - Soortzaken gaan niet verloren ⇒ aanschaffen bij derde
  - Verbintenis vervalt, tenzij “zekere en bepaalde zaak”
    - Species of geïndividualiseerde soortzaak (art. 1302 BW)
    - SA voordat zaak geleverd is al in gebreke gesteld
      - ☞ Tenzij SA aantoonst dat zaak bij SE zou tenietgegaan zijn
- BEWIJSLAST
  - Weegt op **SA** (art. 1302, lid 3 BW)
- CONTRACTUALISERING VAN OVERMACHT
  - **Overmachtsclausules**: afwijken van gemeen recht

6.1.3.2 Fout van een hulppersoon geen overmacht

- UITVOERINGSAGENTEN OF HULPPERSONEN
  - Principe: contract kan ook door hulppersonen worden uitgevoerd (ondercontract)
    - Tenzij wettelijk of contractueel opgelegde persoonlijke uitvoering of contract intuitu personae
- CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID VOOR ANDERMANS DAAD
  - **Contractant aansprakelijk** voor wanprestatie van zijn uitvoeringsagent
    - Iedereen in feitelijk (aangestelde) of juridisch (werknemer) verband
  - Dus: hoofd-SA aansprakelijk t.a.v. hoofd-SE
    - Ook als geen persoonlijke fout van hoofd-SA
    - Fout hulppersoon ≠ **overmacht**
- RECHTSTREEKSE CONTRACTUELE AANSpraak TEGEN UITVOERINGSAGENT?
  - Hoofd-SE en uitvoeringsagent ⇒ geen contract tussen ⇒ niet contractueel aanspr.
  - Door structuur soms: **beding ten behoeve van een 3e** (hoofd-SE)
  - Door overeenkomst hulppersoon – hoofd-SA: hulppersoon is **vertegenwoordiger** SE
  - Door **wetgever: rechtstreekse vordering**⁷² voorzien (vb. art. 1798, lid 2 BW)
- RECHTSTREEKSE BUITENCONTRACTUELE AANSpraak TEGEN UITVOERINGSAGENT? QUASI-IMMUNITEIT VAN DE UITVOERINGAGENT
  - Principe: **niet (stuwadoorsarrest, Cass.)**
  - Cass.: uitvoeringsagent bij sluiten van contract een 3^e, niet bij uitvoeren

⁷¹ < Lat. soortzaken gaan niet verloren (kennen!)

⁷² Technische zin van het woord

- Uitvoeringsagent kan door hoofd-SE aangesproken worden als cumulatief
  - ☞ De fout van uitvoeringsagent moet buiten contract zijn, maar op zorgvuldigheidsplicht of schending van specifiek wettelijk gebod of verbod
  - ☞ Schade verschillend dan deze door wanprestatie

6.1.3.3 Risicoleer

- RISICOLEER

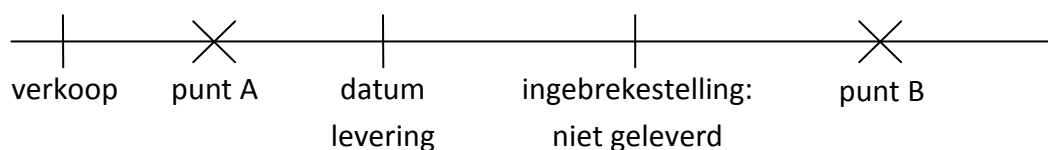
- **Eenzijdig contract:** SE van vervallen verbintenis draagt risico
  - SA bevrijd
  - SE misloopt contractueel verwacht risico
  - *Res perit creditor*⁷³
- **Wederkerig contract:** SA van de door overmacht getroffen verbintenis draagt risico
  - Tegenovergestelde verbintenis gaat ook teniet
  - Eigenlijk twee SA
- **Eigendomsoverdragende overeenkomst:** koper van het door overmacht teloorgegangene goed draagt risico (↔ wederkerige)
  - Geldt enkel bij species! Niet bij soortaken
  - Risico gaat mee met eigendomsoverdracht, niet met levering⁷⁴
  - Praktijk: onrechtvaardigheidsgevoel
  - Geen overmacht als voor tenietgaan van zaak reeds in gebreke ⇒ geen risicoleer
    - ☞ Tenzij aantonen dat zaak ook zou tenietgaan als al geleverd

- CONTRACTUALISERING VAN DE RISICOLEER

- **Ogenblik** eigendoms- en risico-overdracht van **suppletief recht** ⇒ kun je afwijken
  - Vb. garantieverbintenis
- Als eigendomsoverdracht = effectieve overhandiging ⇒ risico niet op koper

- VOORBEELD

- Schema: kopen van getunedede car

- Punt A: geval van overmacht
  - Risico voor koper
- Punt B: geen risicoleer door ingebrekestelling
  - Verkoper al in wanprestatie ⇒ verschuiving risico
  - Uitz. mocht zaak verloren zijn gegaan indien toch geleverd ⇒ risico koper (zelden)
    - ☞ Art. 1138 en 1302 BW

⁷³ < Lat. de zaak gaat teloor ten kosten van de creditor (SE) (kennen!)

⁷⁴ Art. 1138, lid 1 BW, zie ook art. 711 BW

6.1.3.4 Gewijzigde omstandigheden: imprevisieleer

- IMPREVISIELEER

- **Feitelijke omstandigheden wijzigen** op moment van sluiting
  - Verbintenis wordt moeilijker maar niet onmogelijk
  - Gevolg: verbintenis blijft bestaan
    - ☞ ⇔ Dui/Ned: *clausula rebus sic stantibus*⁷⁵: “redelijke onmogelijkheid” i.p.v. “absolute”
- Uitzonderingen
  - Anders bij **wet** (vb. overheidsopdrachtenwetgeving)
  - **Partijen wijken af** van beginsel: *hardship clause*
  - **Ruimer** begrip van **overmacht** of door **goeder trouw**
    - ☞ Cass.: art. 1134, lid 3 BW impliceert geen ontkoming aan imprevisieleer
    - ☞ In concrete omstandigheden kan SE wel recht op nakoming contract misbruiken
    - ☞ Aanvaard in sommige rechtsleer

6.1.4 Toerekeningsvatbaarheid van de schuldenaar

- TOEREKENINGSVATBAARHEID

- Principe: contractuele aansprakelijkheid als SA toerekeningsvatbaar is
- Art. 1386bis BW

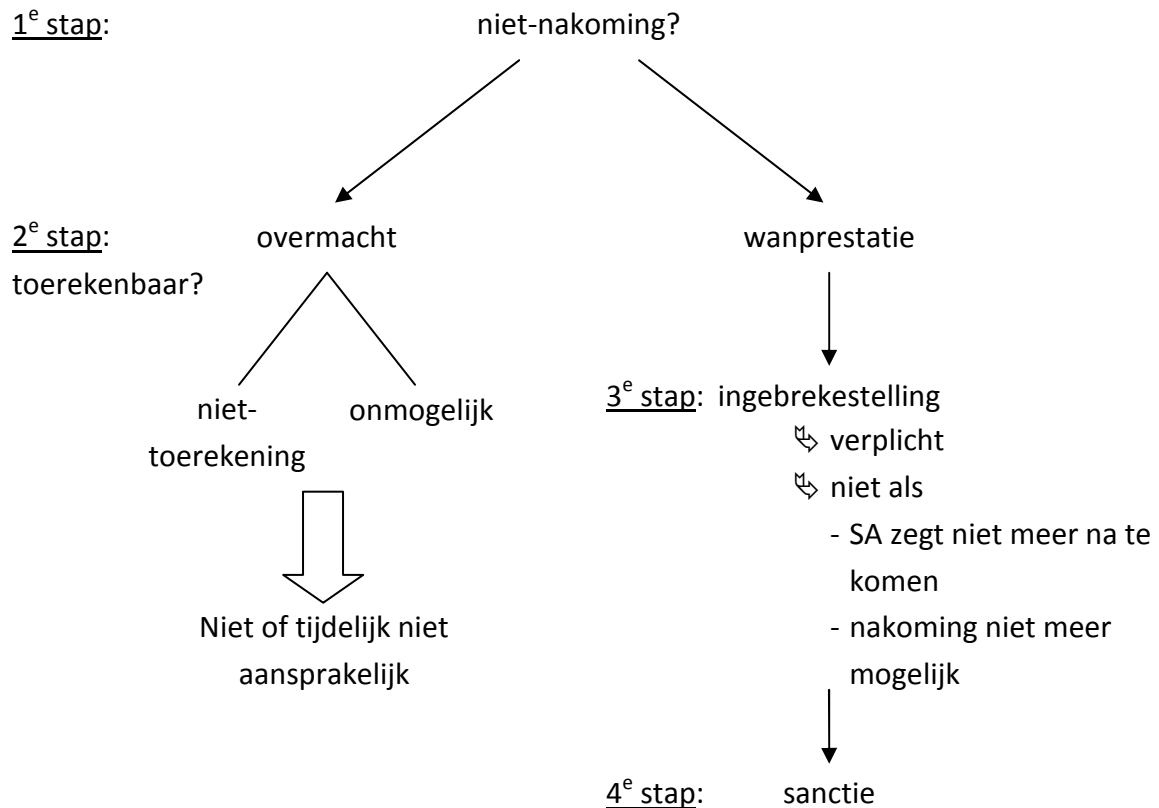
---

⁷⁵ < Lat. contract wordt niet gesloten bij gelijkblijvende omstandigheden

6.1.5 Overzicht

-

6.2 In principe geen buitencontractuele aansprakelijkheid

- VERBOD VAN SAMENLOOP VAN CONTRACTUELE EN BUITENCONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID

- Cass.: twee voorwaarden voor buitencontractuele aansprakelijkheid (samenloopverbod stuwadoorsarrest)
  - **Geen fout binnen het contract**, uitsluitend tekortkoming aan algemene zorgvuldigheidsnorm of norm die oplegt iets te doen of niet te doen
  - Schade **niet veroorzaakt door wanprestatie**
- Zuiver contractueel ⇒ niet meer op basis van 1382-1383 BW
- **Misdrijf** ⇒ keuze contractuele of buitencontractuele aansprakelijkheid

6.3 Ingebrekestelling (inmorastelling) of aanmaning

- BEGRIP

- **Voordat** je wanprestatie kan laten **sanctioneren**
- SE moet aan SA **duidelijk en ondubbelzinnig te kennen geven** dat hij wil dat beloofde verbintenis wordt uitgevoerd
- Niet vereist: meedelen van gevolgen voor SA bij niet-nakoming
  - Behoudens andersluidende wetsbepaling
- **In gebreke stelling ad futurum** = wanneer verbintenis nog niet opeisbaar is

- Vb. op ogenblik van vervaldag
- VORM
  - **Akte** of art. 2281 BW
    - Moet **niet door gerechtsdeurwaarder**
    - Ook: vordering in rechte, neerlegging conclusie, aangifte schuldvordering in passief van faillissementsboedel
  - **Handelszaken**: mondeling volstaat
    - ⇔ praktijk: aangetekende brief (beter bewijs)
- DRAAGWIJDTE VAN VEREISTE
  - W: voor **schadevergoeding** is ingebrekestelling **vereist** (art. 1139, 1146, 1153 BW)
  - ARB: ingebrekestelling vereist voor **contractuele sanctie**
  - **Na verstrijken contractuele termijn**: ook nog ingebrekestelling sturen (art. 1139 BW)
    - *Dies non interpellat pro homine*⁷⁶
    - **Suppletief** recht (tenzij anders in overeenkomst of wet)
  - Niet vereist als
    - SA aan SE te kennen gegeven dat hij niet wil nakomen
    - Door omstandigheden of aard van voorwerp is nakoming niet langer mogelijk of voor SE zinloos
    - Cass.: buitencontractuele aansprakelijkheid: geen ingebrekestelling nodig
 ⇔ ⇔ RL
    - Verbintenis om niet (art. 1145 BW), schadevergoeding automatisch mogelijk
- GEVOLGEN VAN DE INGEBREKESTELLING
  - SA pas **na ingebrekestelling contractueel aansprakelijk** (art. 1146 BW)
  - Vertraging + verbintenissen met bepaalde geldsom ⇔ **moratoire**⁷⁷ **intresten**
  - Bij eigendomsoverdragende overeenkomsten: risico van tenietgaan opnieuw op verkoper

6.4 Sancties

6.4.1 Keuzerecht van de schuldeiser: beginsel en uitzonderingen

- BEGINSEL
  - SE **keuzerecht** welke sanctie hij vordert t.a.v. SA
- UITZONDERINGEN
  - SE **eist schadevergoeding**, meer natura is nog volledig mogelijk
    - ⇔ SA mag uitvoering in natura aanbieden, SE mag niet weigeren
  - SE mag geen misbruik van keuzerecht maken

⁷⁶ < Lat. termijn stelt niet in gebreke i.p.v. de mens

⁷⁷ Moratoire interesten = interesten wegens achterstallige betaling

6.4.2 Gemeenrechtelijke sancties

6.4.2.1 Gedwongen uitvoering in natura

6.4.2.1.1 Gedwongen uitvoering in natura door de schuldenaar

- BEGRIP

- **Krachtens rechterlijke veroordeling gedwongen**

- RECHTSMISBRUIK

- SE misbruikt recht om uitvoering in natura⁷⁸: rechter kan andere sanctie bevelen

- IN PRINCIPE GEEN RECHTSTREEKSE DWANG

- *Nemo potest cogi ad factum*⁷⁹
- **Dwangsom**: efficiënt middel om uitvoering in natura te dwingen
  - Secundaire veroordeling

- UITZONDERLIJK RECHTSTREEKSE DWANG

- Betaling van **geldsom**
- Levering van **zaak** die nog **in vermogen van SA**
- Bezetting van **onroerend goed zonder titel**
- Loutere **wijziging van de rechtstoestand**
  - Vb. verschijning bij notaris voor verlijden notariële akte bij koopovereenkomst
    - ☞ Belang tegenstelbaarheid: overschreven in registers van hypotheekbewaarder

6.4.2.1.2 Gedwongen uitvoering in natura door de schuldeiser of een derde

- GERECHTELIJK VERVANGING

- **SA** betaalt **meerkost** (art. 1144 BW)
- **Rechterlijke** tussenkomst

- BUITENGERECHTELIJKE VERVANGING

- **Uitzonderlijk** zonder rechterlijke tussenkomst (vorm van eigenrichting)
- Voorzorgsmaatregelen⁸⁰
  - **Voorafgaand in gebreke** stellen
  - Wanprestatie op **tegensprekelijke wijze** doen **vaststellen**
  - SA meedelen van **buitengerechterlijke vervanging**

6.4.2.2 Vervangende of compensatoire schadevergoeding

6.4.2.2.1 Algemene regel

- BEGRIP EN BEGINSSEL VAN INTEGRALE SCHADELOOSSTELLING

- Indien in **natura niet haalbaar**

---

⁷⁸ Art. 1134, lid 3 BW

⁷⁹ < Lat. Niemand kan rechtstreeks tot een daad gedwongen worden

⁸⁰ Zelfde als bij buitengerechterlijke of eenzijdige ontbinding (infra)

- Beginsel van de **integrale of volledige schadeloosstelling**: niets meer, niets minder
- VEREISTE VAN SCHADE

- SE moet bestaan van **schade aantonen**
- Verschil tussen
  - **Hypothetische situatie** waarin SE zich zou hebben bevonden, indien SE prestatie nagekomen zou zijn
  - **Daadwerkelijke situatie** waarin SE zich nu bevindt
- Vergoeding: **verlies én gederfde winst** (art. 1149 BW)

- VEREISTE VAN VOORZIENBARE SCHADE

- Principe contractuele aansprakelijkheid: **enkel voorzienbare** schade (art. 1150 BW)
  - Uitz. **opzet**
  - Schade waarin alleen omvang onvoorzienbaar, wel vergoedbaar
- ⇔ buitencontractueel

- VEREISTE VAN CAUSAAL VERBAND

- **Conditio sine que non-leer**: geen schade zonder wanprestatie
- **Equivalententieleer**: elke omstandigheid zonder de welke de schade niet zou zijn ontstaan, is evenwaardig

- BEWIJSLAST

- Aan SE/benadeelde

6.4.2.2.2 *Bijzondere regels t.a.v. vertraging in de nakoming van geldschulden*

- GELDSCHULDEN

- ≠ waardeschulden (art. 1153-1155 BW)
  - Vb. vorderingen tot schadevergoeding van buitencontractuele aansprakelijkheid
  - Niet-nakoming: compensatoire of vergoedende interesten door rechter bepaald

- DRIE BIJZONDERE REGELS

- Schade wegens **vertraging**: **forfaitair** bepaald
  - ⇔ gewone schade volgens werkelijke schade
  - Moratoire interest⁸¹: forfaitair op wettelijke interest voet
    - ☞ K.B. 2008: 7%
  - Bij opzet hogere schadevergoeding mogelijk (art. 1153 BW)
  - Suppletief recht
- **Moratoire interest** pas **vanaf ingebrekestelling**, tenzij
  - Tenzij: bijzondere wet (vb. art. 1996 BW) of contractuele clausule
  - Bij ingebrekestelling ad futurum: vanaf opeisbaarheid
  - Bij onmogelijkheid om verbintenis nog uit te voeren: vanaf dag van onmogelijkheid
- **Verbod van anatocisme** (art. 1154 BW)

---

⁸¹ Moratoire interest = interest die verschuldigd is wanneer SA van geldsom niet tijdig betaalt

- **Anatocisme** = inlijving van vervallen interesten in kapitaal of kapitalisatie van vervallen interesten
- Regel van OO
- Vervallen interesten leven niet op hun beurt interesten op
  - ☞ Tenzij restrictieve voorwaarden
- Kapitalisatie toegestaan als interesten < 1 jaar vervallen +
  - ☞ SA en SE hebben bijzondere overeenkomst, of
  - ☞ SE heeft SA op gerechtelijke wijze aangemaand
- Geldt enkel voor kapitaal, niet voor vervallen inkomsten
- Geldt niet voor waardeschulden
  - ☞ Vb. na wanprestatie is schadevergoeding nog niet door rechter bepaald
  - ☞ Hier kan wel compensatoire interest
- Vb. 100 € en 7% interest (vanaf '00)
  - ☞ Normale situatie
    - ✓ '01: 107 € (7% van 100)
    - ✓ '02: 114 € (14% van 100)
  - ☞ Kapitalisatie
    - ✓ '01: 107 € (7% van 100)
    - ✓ '02: 114,049 € (7% van 107)

- BIJZONDERE REGELS T.A.V. HANDELSTRANSACTIES

- Bijzondere wet⁸²
- **Wijkt af van moratoire interesten**
  - Afwijkende (forfaitaire) interestvoet: wijzigt om de 6 maand
  - Geen ingebrekestelling vereist voor start moratoire interesten
  - Geen betalingstermijn van 30 dagen
- Kunnen afwijken, maar geen 'kennelijke onbillijkheid jegens SE'

6.4.2.3 Opschortingsrechten: exceptie van niet-nakoming en retentierecht⁸³

- ENAC⁸⁴: BEGRIIP EN GRONDSLAG

- **Opschortingsrecht** van SA bij niet-nakoming medecontractant
- **Krachtig**: rechterlijke tussenkomst niet vereist
- **ARB**

- ENAC: VEREISTEN

- **Wederkerige rechtsverhouding**
  - Vb. wederkerige overeenkomst
  - Kan ook ontstaan als gevolg van ontbinding of nietigheid ⇒ restitutieverbintenis

⁸² Wet van 2 augustus 2002 betreffende de bestrijding van de betalingsachterstand bij handelstransacties

⁸³ Niet in BW

⁸⁴ < Lat. Enac = exceptio non adimpleti contractus

- **Wanprestatie**
  - ⇔ overmacht ⇒ risicoleer
  - Bewijslast bij degene die enac opwerpt
  - Einde ingebrekestelling = einde enac
  - Degene die enac opwerpt: niet verbonden eerst te presteren
- Uitoefening **ter goeder trouw**
  - ⇔ rechtsmisbruik: enac vs. wanprestatie disproportioneel
- ENAC: GEVOLG
  - Is **tijdelijk**
  - Ofwel: **nakoming** medecontractant ⇒ einde enac
  - Ofwel: **gedwongen uitvoering of ontbinding**
- RETENTIERECHT
  - Soort **opschortingsrecht**
  - Degene die **lichamelijke zaak onder zich** ⇒ niet teruggeven tot eigenaar van zaak eigen verbintenis nakomt
  - **Retentor moet aantonen**
    - Hij opeisbare schuldvordering t.a.v. eigenaar zaak
    - SA zijn schuld op hem toerekenbare wijze niet nakomt
    - Hij zaak materieel onder zich en blijft houden
    - Nauwe (objectieve of juridische) band zaak en schuldvordering
  - Vb. schoenmaker mag schoenen houden tot er betaald is

6.4.2.4 Ontbinding met bijkomende schadevergoeding⁸⁵

- SOORTEN
  - **Gerechtelijke ontbinding**
  - **Buitengerechtelijke ontbinding**
  - **Uitdrukkelijk ontbindend beding** (in contract)

6.4.2.4.1 Principe: gerechtelijke ontbinding

- BEGRIP
  - **Wanprestatie** ⇒ beëindiging (art. 1184 BW⁸⁶)
  - Sanctie: **stilzwijgend ontbindend beding**
- ONTBINDING: TOEPASSINGSVOORWAARDEN
  - Alleen **wederkerige** overeenkomsten
  - SA voldoende **zwaarwichtige tekortkoming**
  - Ontbinding moet **in rechte** worden gevorderd (art. 1184, lid 3 BW)

⁸⁵ Enkel bij wederkerige contracten

⁸⁶ Staat op een onverwachte plaats in BW

- ONTBINDING: GEVOLGEN

- **Ex tunc** (retroactief): teruggave in natura of equivalent
  - Wederkerige **duurcontracten**: ex nunc
    - ☞ Vanaf instellen ontbindingsvordering of niet-nakoming van verbintenis
    - ☞ Vb. villa bouwen, en al aan ruwbouw ⇒ vanaf ruwbouw
- ⇔ nietigheid: hier ook gedeelde winst vorderen

6.4.2.4.2 Uitzondering: buitengerechtelijke ontbinding

- BUITENGERECHTELIJKE ONTBINDING

- Rechterlijke **uitstelbevoegdheid zinloos**
  - Vertrouwen verdwenen
  - Hoogdringende situatie
- Contractpartij: op eigen gezag en **eigen risico** andere partij meedelen dat ze overeenkomst als **beëindigd beschouwd**
- **Eenzijdige** beëindigingsbeslissing kan **rechterlijke controle a posteriori**
  - Rechtmatigheid toetsen
  - Formele ontbinding uitspreken
- Discussie
  - Slechts feitelijke toestand ontstaat ⇒ rechter moet formeel
  - Overeenkomst reeds ontbonden ⇒ enkel rechtmatigheid
- **Voorzorgsmaatregelen** (cfr. buitengerechtelijke vervanging)
  - Voorafgaande ingebrekestelling (met redelijke termijn tot nakoming)
  - Mededeling beëindiging op gemotiveerde wijze
  - Wanprestatie vastleggen op tegensprekelijke wijze (controle rechter)

6.4.2.4.3 Desgevallend met bijkomende schadevergoeding

- BIJKOMENDE SCHADEVERGOEDING

- Indien nog **niet volledig hersteld** (retroactief)

6.4.3 Bijzondere regelingen

- WETTELIJKE UITZONDERINGEN OP GEMEEN RECHT VAN CONTRACTUELE AANSPRAKELIJKHEID

- O.m. werknemers⁸⁷, ambtenaren⁸⁸, vrijwilligers⁸⁹, bedrijfsrevisoren⁹⁰

---

⁸⁷ Art. 18 Wet Arbeidsovereenkomsten

⁸⁸ Wet van 19 februari 2003 op de aansprakelijkheid van ambtenaren

⁸⁹ Art. 5 van de Wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers, zoals gewijzigd door o.m. de Wet van 19 juli 2006

⁹⁰ Art. 9bis van de Wet van 22 juli 1953 houdende de oprichting van een Instituut der Bedrijfsrevisoren, zoals gewijzigd bij de Wet van 23 december 2005 houdende diverse bepalingen

- ANDER SANCTIEAPPARAAT

- Vb. levensverzekering en niet-betaling van premie⁹¹: geen gedwongen tenuitvoerlegging
  - Wel: ontbinding of vermindering van prestaties verzekeraar
- Vb. koopcontracten⁹²

6.4.4 Contractualisering van sancties

- INLEIDING

- Sancties vooral **suppletief** recht
- Nog **andere sancties** dan volgend geschetste mogelijk

6.4.4.1 Straf- of schadebedingen

6.4.4.1.1 Begrip

- BEGRIP

- Contractuele bedingen die
  - **Vaste of forfaitaire vergoeding** vastleggen
    - ☞ Strafbeding: forfaitaire vergoeding is vast
    - ☞ Bedongen moratoire interest of rentebeding: interest bij vertraging nakoming
  - SE kan **bij wanprestatie SA aanspraak op** maken

- ONDERSCHEID MET OPZEGGINGSBEDINGEN

- Cass.: **opzeggingsbeding**: forfaitaire vergoeding bij voortijdige opzegging
  - Niet: vergoeding schade
  - Vb. partij recht om op tijdstip X éézijdig op te zeggen, en als tegenprestatie een bedrag
- **Kritiek RL** over wettelijke bescherming SA tegen strafbedingen
  - Wel bij ontbinding wegens wanprestatie ⇨ meer bescherming
  - Niet bij recht op opzegging

- ONDERSCHEID MET PRIJSAANPASSINGSCLAUSULES

- Recht op **prijsvermindering** of **-verhoging** naargelang kwaliteit van goed of kwaliteit dienst dan in contract verwacht
  - Geen wanprestatie

6.4.4.1.2 Functie

- COMPENSERENDE, GEEN BESTRAFFENDE FUNCTIE

- **Initiatief van SE**
  - Ontkomen probleem bewijs van bestaan en werkelijke schade

⁹¹ Art. 104 Landverzekeringswet van 25 juni 1992

⁹² Art. 1644 e.v. BW en art. 1649quinquies e.v. BW

- Bel.: slechts **compenserende** (of schadevergoedende) functie
  - Geen bestraffend doel om SA aan te sporen ⇒ kritiek
  - Niet tot doel WP te voorkomen

6.4.4.1.3 Bescherming van de schuldenaar tegen overdreven strafbedingen

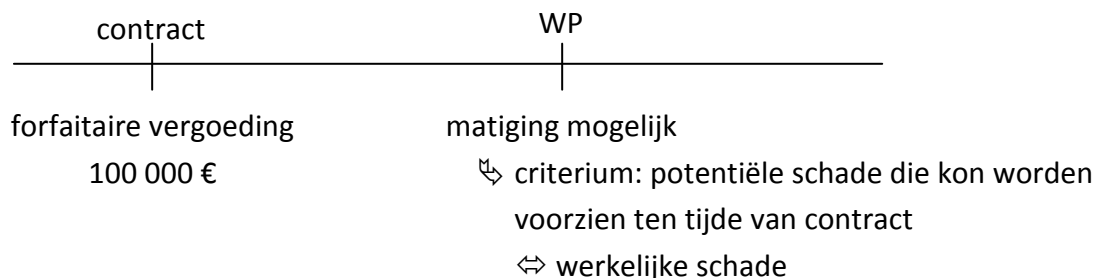
6.4.4.1.3.1 Gemeen recht

- RECHTERLIJKE MATIGINGSBEVOEGDHEID

- Rechter kan **kennelijk overdreven forfaitaire** vergoeding verminderen
  - In vgl. met potentiële schade (⇔ werkelijke schade)
  - Mag niet lager dan werkelijke schade
  - Vraag van SA of ambtshalve (*ex officio*)
- **Niet** contractueel **uitsluiten** of **beperken**

- NIETIGVERKLARING?

- Sinds 1998: **niet nietig** wegens overdreven strafbeding
  - Enkel **matigen**
  - Kan je niet uitsluiten (art. 1231, §3 BW)
- Wel om **andere redenen**
  - Vb. louter bestraffende functie (strijdig met OO) (art. 6 BW)
- Vb. contract met forfaitaire vergoeding en wanprestatie

- SA: hoe beschermen tegen strafbeding?
  - ☞ Art. 1231, §1 en 2 BW⁹³ ⇒ matiging
  - ☞ Art. 31-33 WHPC⁹⁴ ⇒ nietigheid
  - ☞ Rechtsmisbruik⁹⁵ (zie ook vb. sociale woning)
- SE: hoe beschermen?
  - ☞ Wet van 2 augustus 2002⁹⁶
  - ☞ Verdoken exoneratiebeding⁹⁷

⁹³ Zie '5.2.4 Matiging' p. 41

⁹⁴ Zie '3.4 Algemene voorwaarden of standaardbedingen' p. 19

⁹⁵ Zie '3.1.1.2.5 Contractsdwang' p. 14

⁹⁶ Zie '6.4.2.2.2 Bijzondere regels t.a.v. vertraging in de nakoming van geldschulden' p. 60 en voetnoot 82

⁹⁷ Zie '6.4.4.1.4 Andere bijzondere wetgevingbescherming van de schuldeiser' p. 66

- GEDEELTELIJK NAKOMING

- Dus: **vermindering strafbeding**

- BEPERKENDE WERKING VAN DE GOEDE TROUW

- Via leer van **goeder trouw**: ook matiging schadevergoeding

6.4.4.1.3.2 Bijzondere wetgeving

- ONRECHTMATIGE BEDINGEN OP GROND VAN DE WHPC

- Zwarte lijst ("**black list**") van onrechtmatige bedingen:
    - Verbod strafbeding niet evenredig met nadeel handelaar (art. 32, 21° WHPC)
    - Verbod strafbeding ten laste van consument, zonder gelijkwaardig ten laste van handelaars (art. 32, 15° WHPC)
  - "**catch-all bepaling**": door strafbeding kennelijk onevenwicht tussen rechten en plichten partijen
  - Sanctie: **nietigheid** van strafbeding (art. 33, lid 2 WHPC)
    - Daarom niet onmiddellijk van contract

- ANDERE BIJZONDERE WETGEVING

- **Consumentenkrediet** van 12 juni 1991 (art. 90): rechter kan ambtshalve matigen of geheel van ontslaan bij overdreven of onverantwoorde straffen of schadevergoeding
    - Cass.: rekening houden met toestand partijen
    - Verder dan art. 1231, § 1 BW

6.4.4.1.4 Andere bijzondere wetgevingbescherming van de schuldeiser

- WET BETALINGSACHTERSTAND HANDELSTRANSACTIES

- SE beschermen **tegen overdreven lage strafbedingen**
  - Algemene bepaling in wet betreffende **bestrijding van betalingsachterstand bij handelstransacties**⁹⁸
    - Contracten onder die wet: strafbeding kan worden verhoogd indien kennelijk onbillijk
    - Suppletief recht

- WET BREYNE⁹⁹

- Overeenkomsten in die wet:
    - Verplichte vermelding **schadevergoeding wegens vertraging**
    - Minimum normale huurprijs van afgewerkte goed

- VERDOKEN EXONERATIEBEDING

- **Strafbeding zo laag** ⇨ in werkelijkheid: exoneratiededing (infra)

---

⁹⁸ Zie art. 7 van de Wet van 2 augustus 2002

⁹⁹ Zie art. 7, f) van de Wet van 9 juni 1971 tot regeling van de woningbouw en de verkoop van te bouwen of in aanbouw zijnde woningen

6.4.4.1.5 *Rentebedingen of moratoire rente*

- RENTEBEDINGEN OF MORATOIRE RENTE

- Soort **strafbeding**
- Beding bepaalt **rentevoet bij vertraging** van uitvoering van betalen geldsom
- Afzonderlijke rechterlijke **matigheidsbevoegdheid** (art. 1153, lid 3 BW)
  - Referentiepunt: werkelijk geleden schade
    - ☞ ⇔ potentiële geleden schade
  - Matiging niet lager dan wettelijke interestvoet¹⁰⁰
- Wet Betalingsachterstand Handelstransacties: **moratoire rente** kan worden bedongen hoger of lager dan wettelijke interestvoet
  - Hier: gemeenrechtelijk beschermingsmechanisme ter bescherming blijft (supra)

6.4.4.1.6 *Cumul van strafbedingen*

- CUMUL VAN STRAFBEDINGEN

- Mag als er **meerdere strafbedingen** zijn
- Vb. WP en strafbeding ⇒ ook nog ontbinding mogelijk

6.4.4.1.7 *Verhouding met gemeenrechtelijke sancties*

- TOEPASSING VAN ANDERE SANCTIES?

- Principe: belet keuze voor **andere sanctie** niet
  - Art. 1228 BW: in natura mag voorrang op beding
  - Eerder ontbinding mag voorrang
  - Etc.

- WERKELIJKE SCHADEVERGOEDING?

- Werkelijke schade vorderen **niet mogelijk** (indien hoger dan in strafbeding)
- Kan wel **in strafbeding**: recht werkelijke schade vorderen
- **Cumul** met gemeenrechtelijke schadevergoeding **niet mogelijk**
  - Als op dezelfde sanctie

6.4.4.2 **Exoneratiebedingen**

6.4.4.2.1 *Begrip*

- BEGRIP

- **Aansprakelijkheidsbeperkende of –uitsluitende clausules** in contract
- **Risico** wanprestatie (geheel of gedeeltelijk) **naar SE** verplaatst

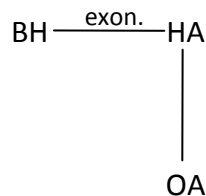
6.4.4.2.2 *Geldigheidsbeperkingen*

---

¹⁰⁰ Nu 6% bij handelstransacties, variërend tussen 9,5 en 11,5%

- BEPERKINGEN VAN GELDIGHEID

- **Vrijheid** om in contract
- Drie categorieën **uitzonderingen**
  - Niet voor **eigen bedrog** exonereren
    - ☞ Wel mogelijk voor lichte én zware fout (≠ bedrog)
    - ☞ Bedrog kan via uitvoeringsagent of hulppersoon

- ☞ Art. 32, 11° WHPC: strenger: verbod aansprakelijkheidsbevrijding voor opzet én grove schuld van handelaar (of aangestelden/lasthebbers)
- Mag **voorwerp zelf** van contractuele verbintenis **niet teniet** doen
  - ☞ Art. 32, 11° WHPC: verbod aansprakelijkheidsbevrijding voor niet-nakoming van verbintenis waarin één van voornaamste prestaties
  - ☞ Vb. verkeerd telefoonnummer van bedrijf in telefoonboek
    - ✓ Exo.: enkel gratis volgend jaar in telefoonboek ⇒ kan niet
- Niet **strijdig met OO en/of GZ** of met regels van **dwingend recht**
  - ☞ Zie bijzondere wetten
  - ☞ Vb. art. 10 Wet productaansprakelijkheid: verbod aansprakelijkheidsbeperking producent t.a.v. slachtoffer
- RS: in sommige wetten: **impliciet aansprakelijkheidsbeperking** verboden
  - Vb. tienjarige aansprakelijkheid van architecten en aannemers (art. 1792 BW, OO)

6.4.4.2.3 Interpretatieregels

- RESTRICTIEVE INTERPRETATIE

- **Eng** interpreteren
- Want **afwijkend** van gemeenrecht

6.4.4.3 Vrijwaringsbedingen

- BEGRIP

- **Risico** wanprestatie (geheel of gedeeltelijk) verplaatst **naar 3e**
- Door aansprakelijkheidsverzekering of **3e vrijwaart financiële gevolgen**

- BEPERKINGEN VAN GELDIGHEID

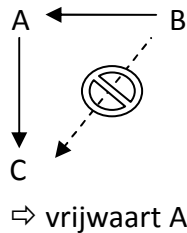
- Geldig, **tenzij bijzondere wet** of OO
- RL: vrijwaring van bedrog strijdig met *fraus omnia corrumpit*¹⁰¹

---

¹⁰¹ Zie '3.1.1.2.2 Fraus omnia corrumpit' p. 13

- DRAAGWIJDTE

- Raakt **niet aan aansprakelijkheid van SA**

- ⇔ exoneratiebeding: B kan C niet aanspreken
 ☞ Relativiteit van de overeenkomst
- A kan op grond van vrijwaringsbeding C aanspreken
- Enkel **financieel risico verplaatst**

6.4.4.4 Uitdrukkelijk ontbindend beding

- BEGRIP

- Bepaalt dat overeenkomst in geval van bepaalde wanprestatie **van rechtswege ontbonden** wordt
  - Niet door rechter
- Herhaling van art. 1184 BW ≠ **uitdrukkelijk ontbindend** beding

- BIJZONDERE WETGEVING

- Vb. verkoop van onroerende goederen en niet-betaling binnen termijn (art. 1656 BW)
  - Uitdrukkelijk ontbindend beding belet niet dat koper nog kan betalen voor ingebrekestelling
- Vb. huur van onroerende goederen (art. 1762bis BW)
  - Uitdrukkelijk ontbindend beding wordt voor niet geschreven gehouden

- VERBOD VAN RECHTSMISBRUIK

- Controle **achteraf door rechter** (art. 1134, lid 3 BW)
- Bij **rechtsmisbruik** ⇒ **zelf WP**

Deel III. Rechtmatig vertrouwen als bron van verbintenissen?

Syllabus p. 139

- GESLOTEN OF OPEN SYSTEEM VAN VERBINTENISSEN

- Bronnen van verbintenis (art. 1370 BW)
  - **Het contract** (deel II)
  - **Rechtmatig vertrouwen** (deel III)
  - **Eenzijdige wilsuiting** (deel IV)
  - **Onverschuldigde betaling** (deel V)

- **Ongerechtvaardigde verrijking** (deel VI)
- **Zaakwaarneming** (deel VII)
- **Verbintenis uit aansprakelijkheid voor onrechtmatige en soms rechtmatige daden** (deel VIII)
- Art. **1370 BW**
  - Onjuist: verbintenissen uit oneigenlijke contracten omschreven als verbintenissen ten gevolge van handelingen van degene die verbonden is
    - ☞ Vb. verbintenis van *accipiens* op grond van onverschuldigde betaling
      - ⇒ gevolgen door *solvens*, niet van eigen handeling (infra)
  - Onvolledig: verbintenissenrecht geïnterpreteerd als gesloten systeem
    - ☞ Maar ook buiten wet bronnen: in RS
- Verbintenissen kunnen ontstaan **uit**
  - **Door SA zelf gestelde RH**
    - ☞ Overeenkomst, eenzijdige wilsuiting
  - **Door SA zelf gestelde materiële handeling**
    - ☞ Onrechtmatige of zelfs rechtmatige daad, vertrouwensleer
  - **Loutere rechtsfeiten of gebeurtenissen buiten toedoen van SA**
    - ☞ Quasi-contracten (onverschuldigde betaling, ongerechtvaardigde verrijking, zaakwaarneming)
- TWEE SITUATIES VAN RECHTMATIG VERTROUWEN
  - Rechtmatig vertrouwen dat andere een RH wilde stellen, al is niet in werkelijkheid
  - Twee typesituaties
    - **Tweepartijensituatie**
      - ☞ Persoon indruk opgewekt om bepaald contract te sluiten, in werkelijkheid niet de bedoeling (of andere inhoud contract)
    - **Driepartijensituatie:** schijnmandaat of schijnvertegenwoordiging
      - ☞ Schijnvertegenwoordigde of –lastgever indruk doet ontstaan (zonder onzorgvuldigheid) aan schijnvertegenwoordiger of –lasthebber de opdracht om in zijn naam en voor zijn rekening RH met derde te stellen, is zo niet in werkelijkheid
  - Traditionele visie: beide situaties: geen verbintenis, geen onrechtmatig handelen
- AUTONOME BRON VAN VERBINTENISSEN? ONDERSCHIED TUSSEN TWEE- EN DRIEPARTIJENVERHOUDINGEN
  - Cass. 20 juni 1988: wel gebonden bij **schijnmandaat**
    - Geen fout schijnlastgever vereist
  - Discussie: wat met tweepartijensituatie?
  - **Vertrouwensleer** = autonome bron
    - Losgekoppeld van foutaansprakelijkheid (art. 1382-1383 BW): geen fout vereist
- TOEPASSINGSVOORWAARDEN VAN HET SCHIJNMANDAAT
  - Feitelijke toestand **voorafgegaan** door **schijnbare toestand**
  - Vertrouwen moet **rechtmatig** zijn
    - Had schijn niet kunnen weten

- Schijn moet **toerekenbaar aan aangesprokene** zijn
  - D.w.z. dat hij uit vrije wil, door zijn gedrag, bijgedragen aan schijn

Deel IV. Eenzijdig wilsuiting/belofte

Syllabus p. 141

- BEGRIP

- **Verbintenis uit eenzijdige RH/wilsuiting/belofte** = eenzijdige RH die verbintenis doet ontstaan
- Vb. eenzijdige verbreking ov., buitengerechtelijke ontbinding ov., afstand van een recht, bevestiging van een vernietigbare RH of ingebrekestelling
- Vb. aanbod
- ⇔ schenking: contract

- AFZONDERLIJKE BRON VAN VERBINTENISSEN

- BW: eenzijdige RH als bron van verbintenis niet vermeld
  - ⇔ wel in arresten van **Cass.**

- ONDERSCHIED TUSSEN OVEREENKOMST EN EENZIJDIGE WILSUITING

- **Overeenkomst**: ontstaat **door aanvaarding**
- **Eenzijdige wilsuiting**: **aanvaarding niet vereist** voor verbindend te zijn

- TOEPASSELIJKE RECHTSREGELS

- BW: geen algemene regels voor RH
  - Wel voor overeenkomsten
- Regels van **overeenkomsten ook op eenzijdige RH toegepast**¹⁰²
  - Als aard van RH niet tegen verzet
- **Geen ARB**: éézijdige wilsuiting is **verbindend**
  - Geval per geval bekijken, geen criterium
  - Vb. beloning beloven aan vinder ⇒ er ontstaat verbintenis

- TOTSTANDKOMING

- Ook: **wilsleer** en **vertrouwensleer**
- **Tijdstip** ontstaan:
  - Tot één of meer personen: wanneer persoon kennis van neemt of redelijkerwijze kon kennis nemen
  - Tot onbestemde groep: wanneer publiek kenbare wilsuiting
- Voor **totstandkoming**: intrekking mogelijk

- GELDIGHEID

- Beginsel: zelfde geldigheidsvereisten **als bij overeenkomsten**
  - Toestemming, handelingsbekwaamheid, voorwerp en oorzaak
- **Uitzondering**: **aard** van eenzijdige belofte verzet zich tegen

---

¹⁰² Cfr. geldigheidsvereisten en sancties wegens wanprestatie

- Vb. vernietiging bedrog ⇒ moet uitgaan van medecontractant
- Benadeling of gekwalificeerde benadeling niet mogelijk
- INTERPRETATIE
  - Bepaald door **bedoeling belover**
- UITVOERING EN SANCTIES
  - **Analoog contractenrecht**

Deel V. Onverschuldigde betaling¹⁰³

Syllabus p. 143

- BEGRIP
  - Niet enkel geldsom betalen
  - **Ruim begrip: nakoming**
- WETTELIJKE BRON
  - Betaling **zonder schuld** aan grondslag ⇒ moet ongedaan
  - **Oneigenlijke of quasi-contracten**
    - Onverschuldigde betaling
    - Ongerechtvaardigde verrijking
    - Zaakwaarneming
  - Onverschuldigde betaling ⇒ wettelijke toepassing van **ARB ongerechtvaardigde verrijking**
    - Onderscheid: andere regelgeving (art. 1235 en art 1376-1381 BW)
- TOEPASSINGSVOORWAARDEN
  - Betaling **door de solvens¹⁰⁴ aan de accipiens¹⁰⁵**
    - Moet niet om geldsom gaan
    - Kan rechtstreekse en onrechtstreekse (vb. schuldvergelijking) gaan
    - Art. 1341 BW
  - Betaling die onverschuldigd of “**zonder oorzaak**” is
    - 3 redenen
      - ☞ Geen schuld of schuld van kleinere omvang (objectief verschuldigde betaling)
      - ☞ Accipiens niet werkelijke SE (subjectieve verschuldigde betaling)
      - ☞ Solvens was niet werkelijke SA¹⁰⁶ (subjectieve verschuldigde betaling)

---

¹⁰³ Veel over in burgerlijk wetboek

¹⁰⁴ Solvens = degene die betaalt

¹⁰⁵ Accipiens = degene die betaling ontvangt

¹⁰⁶ Art. 1377 BW

- SPECIFIEKE REGELING BIJ BETALING DOOR EEN DERDE¹⁰⁷

- Onverschuldigde betaling: derde meende eigen schuld te betalen, maar in werkelijkheid andermans schuld
- Rechtmatig op vertrouwen dat derde andermans schuld beoogde te betalen (**schijnleer**)
  - SE betaling na titel vernietigd ⇒ terugvordering uitgesloten
  - Tegen werkelijke SA keren: ongerechtvaardigde vermogensverschuiving
- Art. 1377, 2^e lid BW: uitdrukking van ARB: vordering wegens onverschuldigde betaling uitgesloten als SE in onmogelijkheid om van werkelijke SA betaling te bekomen
  - Vb. door verjaring

- DWALING EN KWADE TROUW ALS AFZONDERLIJKE VOORWAARDEN

- Geen extra toepassingvoorwaarden

- BETALING VAN NATUURLIJKE VERBINTENIS, ZOALS EEN VERJAARDE SCHULD

- **Natuurlijke verbintenis** vrijwillig betaald ⇒ **niet terugvorderbaar**
  - ⇔ niet vrijwillig: vb. dwang
- **Terugvordering** wel als de **betaling van een verjaarde schuld**
  - “blijkens de omstandigheden, niet kan worden opgevat als de voldoening van een door de betaler erkende schuld”
  - O.m. betaling zonder enige nadelige erkenning
    - ☞ Vb. latere rechterlijke beslissing: erkenning verjaring

- RECHTSGEVOLG – TERUGBETALINGSVERBINTENIS VAN DE ACCIPIENS

- Accipiens: **terugbetalings-of restitutieverbintenis**
- **Species-zaken**: natura teruggeven
  - Indien zaak niet meer bestaat of beschadigd: waarde terugbetaling als
    - ☞ Verlies of beschadiging schuld is van accipiens
    - ☞ Ook als door overmacht als ter kwader trouw
  - Indien specieszaak verkocht:
    - ☞ Indien ter goeder trouw: verkoopprijs overhandigen
    - ☞ Indien te kwader trouw: waarde vergoeden
- **Soortzaken**: teruggave dezelfde soort, hoeveelheid en hoedanigheid
  - Anders: waarde
- **Interesten**
  - Indien ter goeder trouw: niet
  - Indien ter kwader trouw: interesten vanaf kennisname dat het onverschuldigd is

- RECHTSGEVOLG – VERGOEDINGSVERBINTENIS VAN DE SOLVENS

- Indien accipiens **uitgaven voor behoud van zaak** heeft gedaan:
  - Vergoeden als ze noodzakelijk en nuttig zijn
  - Ook als kwader trouw

---

¹⁰⁷ Art. 1377 BW

Deel VI. Ongerechtvaardigde verrijking¹⁰⁸

Syllabus p. 147

- PLAATS IN DE STRUCTUUR

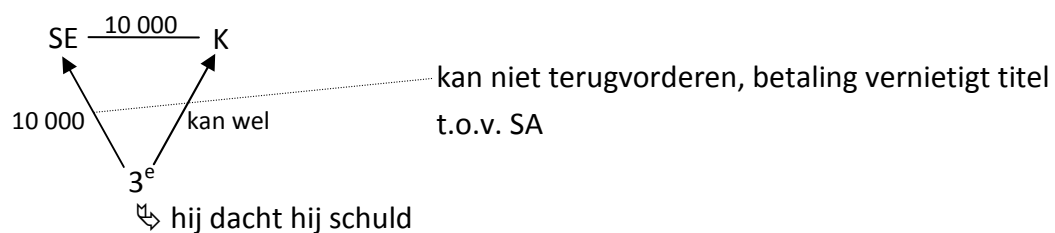
- **Ongerechtvaardigde verrijking = vermogensverschuiving zonder oorzaak = ongerechtvaardigde vermogensverschuiving**
- BW: niet als autonome bron van verbintenissen
- ARB
- Toep: art. 555, 1381, 1634-1635 of 1347 BW
- Vermogensverschuiving ⇒ juridische rechtvaardiging nodig

- TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- **Verrijking van verrijkte**
  - Goed/prestatie/vermindering last
- **Verarming van verarmde**
- **Causaal verband** verrijking-verarming
- **Afwezigheid van oorzaak** voor vermogensverschuiving
  - Geen rechtvaardiging/reden
- **Geen andere vorderingsmogelijkheid** voor verarmde
  - Subsidiaire bron ⇒ andere vorderingsmogelijkheid voornemen
  - Andere: vb. buitencontractuele aansprakelijkheidsvordering
  - Heeft beschikt: vb. verjaring

- RECHTSGEVOLG

- **Restitutie- of ongedaanmakingsverbintenis**
  - Verarmde heeft *actio de in rem verso*
  - Beginsel: natura
- Ongeacht goeder trouw
- Voorbeeld

¹⁰⁸ Niet in BW, maar ARB

Deel VII. Zaakwaarneming¹⁰⁹

Syllabus p. 149

- BEGRIP

- Principe: geen enkel rechtssubject in **andermans (rechts)sfeer ingrijpen**
  - Behoudens wet (vb. voogd) of overheid (vb. vertegenwoordiging)
- Uitz. in **uitzonderlijke** gevallen: zaakwaarneming
- **Zaakwaarneming** = verbintenis wanneer één of meer RH in het belang van een ander (altruïsme) stelt + toepassingsvoorwaarden
- Vb. 3 Alpinisten, 1 breekt been, 1 gaan hulp halen, 1 blijft
  - Teen van 'blijver' bevriest ⇒ kan vorderen tegen 'beenbreker'

- TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- Handeling van zaakwaarnemer is **noodzakelijk**
  - ⇔ meester van zaak had zelf kunnen stellen
  - ⇔ niet noodzakelijk onmiddellijk handelen
- Handeling **nuttig voor meester**
- **Geen eigen belang** voor zaakwaarneming
  - ⇔ voordeel voor zaakwaarnemer
  - ⇔ zaakwaarnemer dacht in eigen voordeel
    - ☞ Wel: ongerechtvaardigde verrijking
- Handeling **zonder vrijgevigheid**
  - Anders: schenking
- **Vrije wil** van zaakwaarnemer
  - Geen wettelijke of contractuele verplichtingen (vb. art 422bis-ter Sw)
- **Meester verzet zich niet**

- RECHTSGEVOLGEN

- Voor **zaakwaarnemer** (cfr. lasthebber)
  - Behartigen **belangen** van meester **voortzetten**, éénmaal begonnen
    - ☞ Tot: meester (dood: erfgenamen) in staat zelf belangen behartigen of zaakwaarnemer zelf niet meer mogelijk te behartigen
  - Zorgen besteden als **normaal zorgvuldig en omzichtig persoon**
  - Op eind: rekenschap geven van **beleid** en **verantwoording** voor ontvangsten
- De **meester** van de zaak
  - Noodzakelijke en nuttige **uitgaven vergoeden**
  - Verbintenissen in **naam van meester uitvoeren**
    - ☞ Geen bekrachtiging nodig
  - Zaakwaarnemer vergoeden voor verbintenissen in eigen naam
  - **Schade** van zaakwaarnemer **vergoeden**

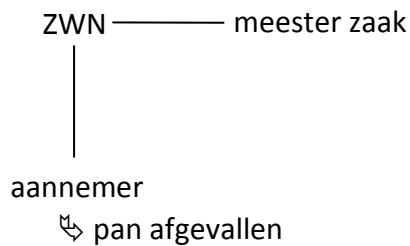
---

¹⁰⁹ In BW

☞ Eventueel matiging door rechter

- VOORBEELD

○ Schema

- Geen contract, geen opdracht gegeven
- ZWN kan op 2 manieren handelen
  - In naam van meester van zaak
    - ☞ ⇨ rechtstreekse band – meester
  - In eigen naam
    - ☞ Band ZWN – aannemer + meester zaak – ZWN

Deel VIII. Verbintenis uit aansprakelijkheid voor onrechtmatige en soms rechtmatige daden

---

Syllabus p. 150

- VERWIJZING

- Zie cursus schadevergoeding van prof H. Bocken

Deel IX. Rechtsregels verbonden aan verbintenissen

Syllabus p. 150

- RELATIVITEIT VAN DE INDELING VAN HET VERBINTENISSENRECHT

- Traditionele opsplitsing
  - **Bronnen** van verbintenissen
  - **Regels** van toepassing op verbintenissen
- **Relativiteit van opsplitsing**
  - Vb. sanctie niet noodzakelijk aan overeenkomst vast ⇨ kan ook meerdere verbintenissen

1 Modaliteiten van termijn en voorwaarde¹¹⁰

Syllabus p. 151

1.1 Begrip

- MODALITEITEN VAN VERBINTENISSEN

- O.m. verbintenis onder **termijn** of **voorwaarde**
  - Bij verbintenissen uit overeenkomst of eenzijdige wilsuiting

- TE ONDERSCHIEDEN VAN VOORWERP OF WANPRESTATIE

- **Voorwerp** = prestatie van SA t.a.v. SE ⇒ inhoud
  - ⇔ termijn en voorwaarde ⇒ bepalend voor opeisbaarheid of tenietgaan, niet voor inhoud
- **Nakoming of niet-nakoming** kan geen voorwaarde zijn

- ZEKERE DAN WEL ONZEKERE TOEKOMSTIGE GEBEURTENIS

- **Termijn**: toekomstige, zekere gebeurtenis
  - Tijdstip moet niet vast staan (onvaste termijn)
  - Toepassing: termijnen van respijt of genade (art. 1244, 2de lid BW)
    - ☞ OO / Cass.: enkel bij contractuele verbintenissen
    - ☞ Uitstel van betaling door rechter aan SA die ter goeder trouw en 'ongelukkig' zijn
      - ✓ Behoudens: wet
- **Voorwaarde**: toekomstige, onzekere gebeurtenis (art. 1168 BW)
  - Uitz. gebeurtenis voor aangaan van verbintenis, maar partijen niet van bewust (art. 1181 BW)
  - Vb. grond kopen op voorwaarde dat binnen 5 maand definitief krijgt
    - ☞ Niet omdat er tijd instaat, dat daarom over termijn gaat

- OPSCHORTEND DAN WEL ONTBINDEND/UIDOVEND

- Ofwel opschortend ofwel ontbindend/uitdovend

1.2 Werking van de termijn

- OPSCHORTENDE TERMIJN

- **Schorst opeisbaarheid** of afdwingbaarheid gedurende termijn
- **Gevolg**
  - **Verjaring** loopt niet (art. 2257 BW)
  - Geen **schuldvergelijking** met reeds opeisbare schuldvordering (art. 1244/1292 BW)
    - ☞ Uitz. termijnen van respijt = opeisbare verbintenis die afgedwongen wordt voor de rechter, waarbij die uitstel van betaling geeft
      - ✓ Vb. onopzettelijk financieel probleem

- UITDOVENDE TERMIJN

- Verbintenis dooft uit voor **toekomst** (ex nunc) (art. 1168 BW)

---

¹¹⁰ Belangrijk stuk voor examen

- ⇔ ontbindende voorwaarde: retroactief
- Vb. verbintenis aangaan die uitdooft als X sterft

1.3 Werking van de voorwaarde

- AUTOMATISCH EN RETROACTIEF

- Gevolgen **automatisch**
  - Geen rechterlijke tussenkomst of ingebrekestelling
- Gevolgen **retroactief**

- OPSCHORTENDE VOORWAARDE

- Opeisbaarheid **opgeschort tot gebeurtenis**
  - **Hangende de voorwaarden:** SE kan geen uitvoering van voorwaardelijke verbintenis eisen
    - ☞ Vb. koop: eigendom nog niet over, want opgeschort tot betaling
    - ☞ Overeenkomst en verbintenissen bestaan wel
      - ✓ SA kan handelingen stellen ter bewaring van zijn recht (art. 1180 BW)
      - ✓ Voorwaardelijke schuldvordering vatbaar voor beslag of overdracht
    - ☞ SA mag realisatie van voorwaarde niet belemmeren
      - ✓ Integendeel: positieve inspanningen leveren
      - ✓ Sanctie: geacht vervult te zijn
  - **Realisatie** opschortende voorwaarde ⇒ verbintenis is opeisbaar (art. 1181, lid 2 BW)
    - ☞ Uitgangspunt: retroactiviteit ⇒ verbintenis nooit voorwaardelijk (art. 1179 BW)
    - ☞ Beschikkingsdaden door SA hangende de voorwaarde ⇒ ongedaan maken (ev. restitutie)
      - ✓ Matiging: bescherming van derden ter goeder trouw (art. 2279 BW)
      - ✓ Niet: daden van beheer of genot van de vruchten
  - Zodra vast staat dat opschortende voorwaarde zich **niet zal voordoen**: voorwaardelijke verbintenis vervalto
    - ☞ Voor zekerheid: vaak termijn aan gekoppeld
  - Ook verjaring geschorst

- ONTBINDENDE VOORWAARDE

- SE kan hangende de voorwaarde uitvoering **verbintenis eisen**
  - Geen opschorting (art. 1183, lid 2 BW)
- **Indien geen gebeurtenis** ⇒ verbintenis vervalto retroactief
  - Beschikkingsdaden in principe ongedaan gemaakt (supra)
- **Recht van SE definitief vast** als gebeurtenis niet zal voordoen

1.4 Geldigheidsbeperkingen t.a.v. voorwaarden

- MOGELIJK

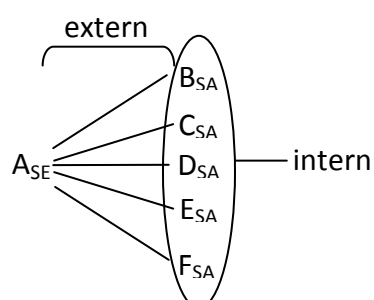
- **Niet elke gebeurtenis** mag als voorwaarde

- Voorwaarde moet **mogelijk** zijn (art. 1172-1173 BW)
- GEORLOOFT
  - Voorwaarde niet afwijkend van **dwingend recht** of **OO & GZ** (art. 1172 BW)
  - Contracten **om niet**: enkel voorwaarde niet van toepassing, contract blijft (art. 900 BW)
  - Contracten **onder bezwarende titel**: volledige contract nietig (art. 1172 BW)
  - **Uitzonderingen**
    - Contracten om niet: volledig niet als voorwaarde het doel van contract was
    - Contracten onder bezwarende titel: blijven bestaan indien voorwaarde bijkomstig
  - Contracten **om iets niet te doen** ⇒ onmogelijk om dit 'iets' te doen ⇒ verbintenis niet nietig (art. 1173 BW)
- BEPERKING VAN POTESTATIVITEIT
  - **Potestatieve voorwaarden** = beperking t.a.v. gebeurtenissen die afhangen van wil van één van de partijen (art. 1170 BW)
  - **Beperking**: verbintenis onder opschortende zuiver potestatieve voorwaarde ⇒ nietig (art. 1174 BW)
  - **Uitzonderingen**
    - **Gemengde voorwaarde**: ook afhankelijk van wil derde (art. 1171 BW)
 ☞ Vb. als ik minister word
    - **Gewone of eenvoudige potestatieve voorwaarde**: ook afhankelijk van externe factoren
    - **Toevallige voorwaarde**: afhankelijk van toeval (art. 1169 BW)
    - **Voorwaarde afhankelijk van wil van SE**
  - Volledige verbintenis is nietig (art. 1174 BW)
    - **Relatieve nietigheid**: ter bescherming SE
    - Ook bij ondeelbare verbonden met andere verbintenissen

2 Modaliteiten wegens pluraliteit van schuldenaren

Syllabus p. 157

- BEGRIP
  - Pluraliteit van SA: schuld door meer dan één SA
    - Vraag: SE vordering tegen alle SA?
    - Interne/externe verhoudingen

- Pluraliteit van SE $\Rightarrow$ wij behandelen niet

2.1 Vier categorieën

2.1.1 *Basisregel: deelbare verbintenissen*

- DEELBARE VERBINTENISSEN: BASISREGEL EN GEVOLGEN

- Deelbaar als ze niet onder onderstaande uitzonderingen valt
- **Basisregel:** bij meerdere SA $\Rightarrow$ enkel tegen SA **diens aandeel** vorderen
- Principe: prestatie verdeelt **gelijkmatic per hoofd**
  - **Contractueel afwijken** mogelijk
- Geen probleem onderling regres of verhaalsrecht¹¹¹ tussen SA
- Nadelig voor SE: dragen **risico van insolvabiliteit van SE**
- **Weinig** in praktijk

2.1.2 *Eerste uitzondering: ondeelbare verbintenissen*

- GEVALLEN VAN ONDEELBAARHEID

- **Natuurlijk van aard of contractueel bedongen** (art. 1217-1225 BW)
  - Contractueel: vb. geldsom
- **Natuurlijke of materiële ondeelbaarheid** = voorwerp is niet deelbaar
  - Vb. levend paard
- Kan na sluiten contract ontstaan
  - Vb. dood SA $\Rightarrow$ meerdere erfgenamen SA's

2.1.3 *Tweede uitzondering: hoofdelijke of solidaire verbintenissen*

- BRONNEN VAN HOOFDELIJKHEID: 4 GEVALLEN

- Uit de **wil van partijen of uit eenzijdige RH**
  - Vereisten: duidelijke bedoeling en met zekerheid vaststaan ($\Leftrightarrow$ art. 1202 BW)
- Uit **wettelijke bepaling**
  - Vb. art. 222 BW: tussen echtgenoten voor huishouding
  - Vb. art. 50 Sw, art. 9 Wet Productaansprakelijkheid
- **ARB:** schadeverwekkende gemeenschappelijke fout doet hoofdelijke verbintenis ontstaan
  - Uit art. 50 Sw afgeleid
  - $\Rightarrow$ vergoeden schade
  - Fout moet geen misdrijf zijn
  - Aard van aansprakelijkheid: niet relevant
- **Uit gewoonte**
  - Vb. handelaars in eenzelfde verbintenis
  - 'gewoonte contra legem' $\Leftrightarrow$ art. 1202 BW: hoofdelijkheid niet vermoed

---

¹¹¹ Verhaal = regres

2.1.4 *Derde uitzondering: in solidum verbintenissen*¹¹²

- GEVALLEN VAN IN SOLIDUM VERBINTENISSEN

- O.a. verbintenis tot vergoeding van **schade door samenlopende fouten**
  - Fout van elke dader niet volstaan tot schade in zijn geheel
  - Aard van aansprakelijkheid: niet relevant
- O.a. **onvolmaakte delegatie**¹¹³
- O.a. **gezamenlijke verbondenheid** van personen die voor eenzelfde schuld hebben borg gestaan (art. 2025 BW)
  - Vb. fout deels door aannemer en architect

2.2 Basisonderscheid tussen hoofdelijke en in solidum verbintenissen

- BASISONDESCHEID

- **Hoofdelijke** verbintenis
  - Pluraliteit van verbintenissen: meerdere
  - Eenheid van voorwerp: één
- **Solidum** verbintenis
  - Pluraliteit van verbintenissen
  - Pluraliteit van voorwerp: oorzaak, aard of omvang van elke van verbintenissen verschillend

2.3 Rechtsgevolgen van de drie uitzonderingscategorieën

- ONDESCHEID TUSSEN EXTERNE EN INTERNE VERHOUDING

- **Externe verhouding**: verhouding SE en diverse SA
  - Wat kan SE van elke SA vorderen?
- **Interne verhouding**: verhouding tussen mede-SA
  - Wat is het aandeel van elke SA

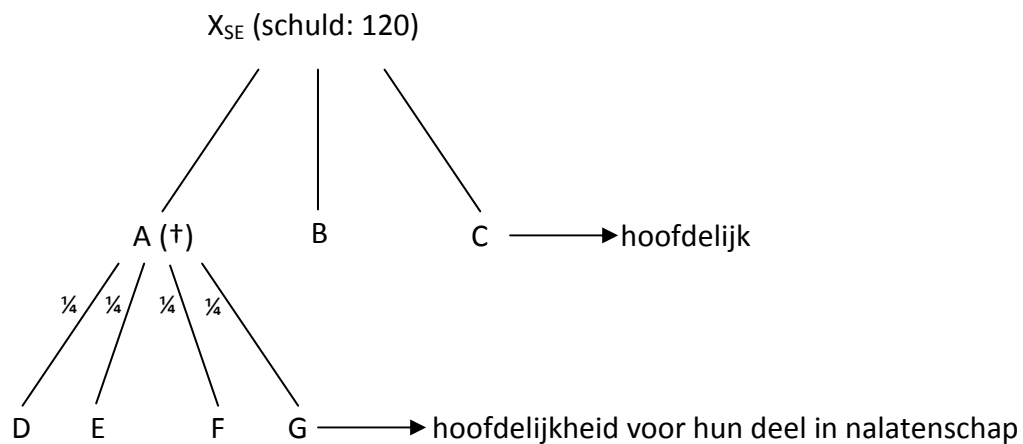
- EXTERNE VERHOUDING: HOOFDGEVOLGEN

- Dezelfde voor de ondeelbare, hoofdelijke en in solidum verbintenis
  - Elke SA kan **voor geheel aangesproken** worden
  - Indien **SA** de prestatie in zijn **geheel verricht** ⇒ **alle SA bevrijd** t.a.v. SE
  - Elke **SA** kan t.o.v. SE **gemeenschappelijke verweermiddelen** invoeren
    - ☞ Verweermiddelen uit voorwerp of aard van verbintenis
    - ☞ Vb. schuldkijschelding, ongeoorloofd voorwerp, overmacht
  - **Zuiver persoonlijke verweermiddelen niet** gelijk
  - **Gemengde of eenvoudige persoonlijke verweermiddelen**: door 1 SA ingeroepen, op alle SA weerslag

¹¹² Niet in BW, door RS/RL

¹¹³ Zie' 4.3 Delegatie' p. 89

- ☞ Vb. schuldkijschelding van SE aan 1 SA: andere SA niet gehouden aan aandeel SA
- ☞ Vb. compensatie
- ☞ Vb. schuldvermenging: één SA is ook SE $\Rightarrow$ mede-SA bevrijd van aandeel SA
- **Uitzondering:** t.a.v. **erfgenamen** van hoofdelijke SA
  - Erfgenaam slechts hoofdelijk voor zijn aandeel
  - Uitz. schuld is ondeelbaar
  - Voorbeeld

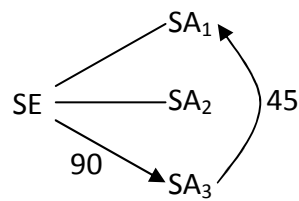

- ☞ D, E, F, G: maximaal voor 30
- ☞ Aan dit effect ontkomen: hoofdelijk en ondeelbare verbintenis bedingen
  - ✓ D, E, F, G: maximaal voor 120
- EXTERNE VERHOUDING: BIJKOMENDE GEVOLGEN
  - **Hoofdelijkheid:** vooral processuele voordelen aan SE
    - **Ingebrekestelling** van 1 SA $\Rightarrow$ ook van alle andere hoofdelijke SA (art. 1207 BW)
    - **Verjaring** tegen 1 SA gestuit $\Rightarrow$ ook bij alle andere hoofdelijke SA
      - ☞ Stuiting gebeurt door dagvaarding
    - **Zaak verloren** door schuld 1 SA $\Rightarrow$ ook alle andere hoofdelijke SA moeten vergoeden
      - ☞ Alleen foutief handelende SA ook bijkomende schadevergoeding betalen
  - **In solidum:** **geen** bijkomende gevolgen, behoudens bijzondere wet
  - **Ondeelbaarheid:** **geen** bijkomende gevolgen, behoudens bijzondere wet
    - Uitz. **stuiting wél**

- INTERNE VERHOUDING

- Principe: in interne verhouding: verbintenissen **opnieuw deelbaar** $\Rightarrow$ SA per aandeel aanspreken
  - Principe: iedere SA tot **gelijk deel**
    - ☞ Behoudens: contract of wet
  - 1 SA **insolvabel** $\Rightarrow$ risico evenredig op andere SA

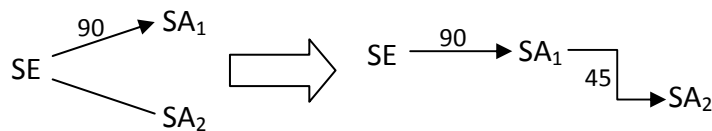
☞ Vb. 90 schuld, 3 SA, 1 SA₂ insolvabel

- Schuld exclusief in belang van 1 SA ⇒ die SA voor volledig bedrag
- Sommige verbintenissen afwijkende regels
  - **Samenlopende fouten:** vb. ieders aandeel te bepalen in bijdrage tot schade
  - Andere aansprakelijk voor **persoon die fout maakte** (vb. aansteller)

- GRONDSLAG VAN REGRES

- Hoofdelijkheid: wettelijke subrogatie/indeplaatsstelling (art. 1251, 3° BW)¹¹⁴
  - Solvens kan zich beroepen op alle zekerheden van SE
  - Solvens moet zich alle excepties laten tegenwerpen van SA tegen SE
  - Schema

- Cass.: ook in **vermogensverschuiving zonder oorzaak**
  - Solvens verarmt zonder rechtvaardiging, mede-SA verrijkt
  - Solvens kan zich niet beroepen op alle zekerheden van SE
  - Mede-SA kan niet zomaar beroepen op excepties
- **Conventionele hoofdelijkheid:** grondslag in 1213-14 BW
  - ⇔ discussie: eigenlijk subsidiaire bron van verbintenissen

¹¹⁴ Zie ook '5.2.2 Betaling door een derde en subrogatie' p. 92

2.4 Overzicht

	Hoofdelijke (= solidaire)	In solidum	Ondeelbare
Wat	1. Contractueel (art. 1202, lid 1 BW) 2. Wet (art. 1202, lid 2 BW) 3. ARB 4. Gewoonte	Samenlopende fout	1. Natuurlijke 2. Contractueel/conventioneel
Gevolgen	<u>Externe gevolgen: hoofdgevolgen</u> <ul style="list-style-type: none"> - Elke SA voor gehele bedrag (keuzerecht SE) - Indien SA de prestatie in zijn geheel verricht ⇒ alle SA bevrijd t.a.v. SE - Elke SA kan t.o.v. SE gemeenschappelijke verweermiddelen inroepen - Zuiver persoonlijke verweermiddelen niet gelijk - Gemengde of eenvoudige persoonlijke verweermiddelen: door 1 SA ingeroepen, op alle Sa weerslag <u>Externe gevolgen: bijkomende gevolgen</u> <ul style="list-style-type: none"> - Ingebrekestelling van 1 SA ⇒ ook van alle andere hoofdelijke SA (art. 1207 BW) - Verjaring tegen 1 SA gestuit ⇒ ook bij alle andere hoofdelijke SA - Zaak verloren door schuld 1 SA ⇒ ook alle andere hoofdelijke SA moeten vergoeden 	<div>=</div> <div>≠</div>	<div>=</div> <div>≠</div> <div>uitz. erfgenamen</div> <div>Uitz. stuiting van verjaring</div>

3 Modaliteiten m.b.t. het voorwerp van de verbintenis

Syllabus p. 163

- DIVERSE MODALITEITEN M.B.T. HET VOORWERP
  - **Voorwerp kan meervoudig** zijn
  - Verbintenis kan **cumulatief, alternatief** of **facultatief** zijn
- CUMULATIEVE VERBINTENIS
  - SA moet **meerdere prestaties** verrichten
  - **Prestaties ondeelbaar**
- ALTERNATIEVE VERBINTENIS
  - SA moet **1 van meerdere prestaties** verrichten (art. 1189 en 1191 BW)
    - Keuze aan SA, behoudens contract
    - Kan niet deel van 1 en deel van 2 (art. 1191 BW)
  - Verdere regeling bij onmogelijkheid of tenietgaan: art. 1192-96 BW
- FACULTATIEVE VERBINTENIS
  - SA kan zich uit hoofdverbintenis **bevrijden door facultatieve verbintenis**
    - Facultatieve niet op zelfde niveau alternatieve verbintenis
  - Hoofdverbintenis door overmacht verloren ⇒ geen verplichting tot facultatieve
  - Niet in BW

4 Overdracht van verbintenissen en delegatie

Syllabus p. 163

- OVERZICHT
  - Verbintenis: **actiefzijde** (schuldvordering) + **passiefzijde** (schuld)
  - Wijze waarop schuldvordering kan overgaan
    - **Cessie** van schuldvordering
    - **Subrogatie** of indeplaatsstelling
    - Toepassing van **accessoriumtheorie**
  - Overdracht schuld: in principe uitgesloten
    - Tenzij met toestemming van SE
  - Delegatie: geen overdracht schuld, meestal nieuwe schuld ontstaat
    - Oude verdwijnt al dan niet

4.1 Cessie van schuldvordering

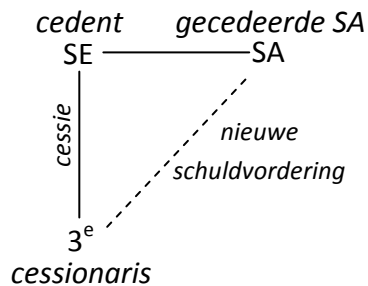
4.1.1 Principe

- SCHULDVORDERING OOK EEN VERMOGENSBESTANDDEEL
  - Schuldvordering: niet alleen **persoonlijke rechten**, maar **ook activa** (onlichamelijke goederen) die vatbaar zijn voor overdracht

- PRINCIPE VAN OVERDRAAGBAARHEID

- SE (overdrager of **cedent**) kan schuldvordering op SA (**gecedeerde SA**) overdragen (**cederen**) aan derde (overnemer of **cessionaris**)

- D.m.v. **overeenkomst**
- **Geheel of gedeeltelijk**
- Schema

- **Wettelijke uitzonderingen**
  - Vb. vordering tot betaling loon binnen de perken van art. 1409 Ger. W.
- **Contractuele beperkingen**
  - Door specifieke overdraagbaarheidsclausule of verbintenis intuitu personae

- WETTELIJKE REGELING

- **In titel koop** (art. 1689 e.v. BW)
  - ⇔ cessie: algemene overeenkomst
- Kan: **eigendom**, maar ook **zekerheid**
  - Vb. inpandgeving (art. 2075 BW)

4.1.2 Totstandkoming en tegenwerpelijheid

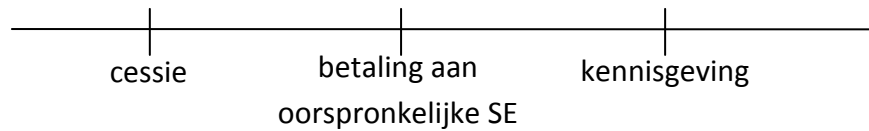
- TOTSTANDKOMING TUSSEN PARTIJEN

- Loutere **wilsovereenstemming**
- **Toestemming SA niet** nodig

- TEGENWERPELIJKHEID AAN DERDEN

- **Vroeger**: strenge **formele eisen**
- **Nu**: zodra overeenkomst is **gesloten** (art. 1690, §1, 1ste lid)
  - Vormvrij
- Bepaalde **categorieën** extra **bescherming** (3 uitzonderingen)
  - **Cessie aan gecedeerde SA tegenstelbaar na kennisgeving** (art. 1690, §1, 2de lid BW)
    - ☞ Moet niet volledige inhoud, enkel bestaan
    - ☞ Mondelinge of telefonische kennisgeving volstaat niet
    - ☞ Louter kennisname (zonder kennisgeving) volstaat niet ⇒ wel niet meer te goeder trouw
    - ☞ Betaling moet ter goeder trouw als SA bevrijd wil zijn
    - ✓ Anders: onverschuldigde betaling

☞ Schema: SA is bevrijd als hij ter goeder trouw

- **Hypothese van opeenvolgende cessies:** titularis draagt 1 schuldvordering twee maal over

☞ Eerste cessie niet tegenwerpelijk aan 2^e overnemer indien (art. 1690, §1, 3de lid BW)

- ✓ 2^e ter goeder trouw als eerste cessie aan SA ter kennis heeft gebracht
- ✓ 2^e ter goeder trouw als eerste erkenning van SA heeft gehad

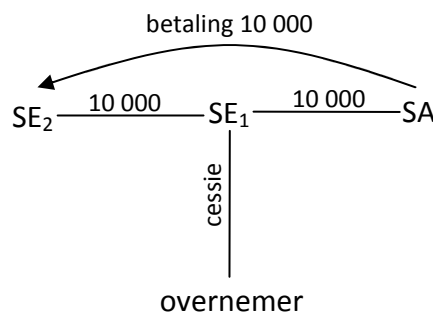
☞ Eerste kan wel overdrager aansprakelijk stellen

- **SA heeft betaald** aan SE van overdrager, **nadat schuldvordering** al is **overgedragen** (art. 1690, §1, 4de lid BW)

☞ Cessie niet tegenwerpelijk aan SE van overdrager indien

- ✓ SE van overdrager ter goeder trouw
- ✓ Voordat overdracht aan SA ter kennis werd gebracht

☞ Schema

4.1.3 Gevolgen van cessie

- EIGENDOMSOVERDRACHT; OOK ACCESSORIA

- Overdracht in vorm van **verkoop**

- Eigendoms- en risico-overdracht ⇒ gemeenrechtelijke regels van eigendomsoverdracht

- Overdracht niet alleen schuldvordering, ook **toebehoren of accessoria** (art. 1692 BW¹¹⁵)

- Vb. zekerheid (vb. hypothecaire)
- Niet bij delegatie en schuldvernieuwing
- Behoudens andersluidend beding

- TEGENWERPELIJKHEID VAN EXCEPTIES

- **Nieuwe verhouding:** gecedeerde SA – overnemer

¹¹⁵ Vgl. art. 1615 BW

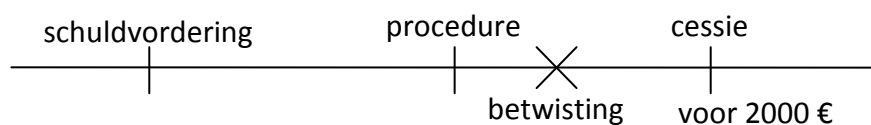
- **Alle kenmerken** oorspronkelijke verhouding blijven, ook de gebreken ⇒ alle excepties voor zover
  - Ze **niet** aan persoon van overdrager **gebonden** zijn
    - ☞ Vb. opschorting t.v.v. minderjarige SE
  - Oorsprong in gebeurtenis **van voor** het ogenblik dat **cessie tegenwerpelijk** is
    - ☞ Geen excepties ontstaan tussen SA en overdrager na tegenwerpelijkheid
  - Excepties op grond van RH door SA t.a.v. oorspronkelijke SE, gesteld voor **overdracht ter kennis** was gebracht of **erkend** ⇒ de SA ter goeder trouw, toen hij die stelt
    - ☞ Vereiste niet gesteld voor excepties uit rechtsregel (vb. verjaring of wettelijk compensatie)

- VRIJWARINGSVERBINTENIS VAN OVERDRAGER

- **Overdrager vrijwaart overnemer** tegen eventuele **ongeldigheid** of **niet-bestaan** van overgedragen schuldvordering (art. 1693 BW)
- Niet: vrijwaren tegen onvermogen gecedeerde schuldenaar
- Overdrager kan **instaan voor SA** voor **bedrag** dat hij **ontvangen** heeft (art. 1694-95 BW)

- NAASTING VAN SCHULDVORDERING

- Recht van gecedeerde SA: tegen **vergoeding gelijk aan overnameprijs**, **einde** aan **verbintenis** te maken
- Voorwaarden
  - Overdracht tegen **bepaalde geldprijs**
    - ☞ ⇔ schenking, ruil...
  - Overdracht gebeurt **in loop van geding** (proces) waarin recht zelf wordt betwist
  - Nadat het recht in **akte van rechtspleging** (vb. conclusie) is **betwist**
  - Schema

⇒ SA kan zich bevrijden voor 2000 €
= recht op naasting

- Bepaalde gevallen **uitgesloten** in art. **1701 BW**

4.2 Cessie van schuld en van contract

- CESSIE VAN SCHULD

- Toestemming van SE nodig
  - Bewijslast bij overdrager
- **Volmaakte cessie van schuld** = cessie met bevrijding van de oorspronkelijke SA

- Wanneer SE akkoord door vb. driepartijenovereenkomst of toestemming met afspraak
- **Onvolmaakte cessie van schuld**
  - SE geeft toestemming niet
  - Tenzij: in cessieovereenkomst beding t.v.v. schuldeiser
- CESSIE VAN CONTRACT
  - Niet in BW, vaak in bijzondere wet (vb. overdracht van huur)
  - Traditioneel: wederkerig contract met combinatie cessie van schuldvordering en van schuld
  - Onderscheid: **volmaakte** en **onvolmaakte contractsessie**
    - Volmaakte: medewerking SE vereist ⇒ bevrijding oorspronkelijke SA
    - Onvolmaakte: SE werkt niet mee ⇒ geen bevrijding oorspronkelijke SA

4.3 Delegatie

- BEGRIP
  - **Delegatie** = driepartijenovereenkomst waarbij persoon (**delegant**) aan ander (**gedelegeerde**) vraagt om zich tot een prestatie gelijk aan de prestatie gelijk aan de prestatie waartoe de delegant zich had verbonden, te verbinden t.a.v. een ander (**delegataris**), die aanvaardt.
  - **Volmaakte delegatie**
    - Gepaard met **novatie** of schuldvernieuwing, oude SA bevrijd
      - ☞ Enkel deze in BW (art. 1275-76 BW)
    - Moet met **uitdrukkelijke** wilsuiting
  - **Onvolmaakte delegatie**
    - SE kan oude SA én delegant in **solidum** aanspreken
    - Kan met **stilzwijgende** wilsuiting
- ONDERSCHIED MET ANDERE MECHANISMEN
  - ⇔ **mandaat aan een derde om schuld** te betalen: derde zelf geen SA
  - ⇔ **derdebeding**: ontstaat zonder wilsuiting van derde
  - ⇔ **borgtocht**: accessoire verbintenis om andermans schuld te voldoen
    - Delegatie: eigen schuld
  - ⇔ **expromissio** = bevrijding van oorspronkelijke SA door SE en nieuwe SA, oorspronkelijke SA niet bij betrokken
    - ⇔ **adpromissio** = zonder medewerking oorspronkelijke SA, nieuwe SA toevoegen
- TOEPASSINGEN VAN DELEGATIE
  - Oorspronkelijke SA wil zijn **eigen SA schuld laten voldoen** (vooral)
  - **Onrechtstreekse schenking** van gedelegeerde t.v.v. delegant
  - Gedelegeerde verleent **krediet aan delegant** (terugbetaling dan vorderen)
- TOEPASSINGSVOORWAARDEN
  - Rechtstreeks **nieuwe verbintenis** tussen gedelegeerde en delegataris (art. 1275 BW)

- ⇔ cessie van schuld: bestaande schuld overgenomen ⇔ overdragende werking
- **Toestemming** van 3 partijen vereist (art. 1236 BW)
- Bij noverende (volmaakte) delegatie: **bedoeling** schuld vernieuwing, uitdrukkelijk geuit
- Geen vereisten voor **tegenstelbaarheid** aan 3^e
- RECHTSGEVOLGEN
  - Gedelegeerde SA: **niet** beroepen op **excepties** van delegant t.a.v. delegataris
    - Want nieuwe verbintenis
  - Volmaakte delegatie: oude SA bevrijd en **oude** verbintenis **nietig**

5 Uitdoving van de verbintenis of van de rechtsvordering

Syllabus p. 171

5.1 Algemeen overzicht

- BEGRIP
  - Art. **1234 BW**: gronden om teniet gaan of uitdoven
  - Contract intuiti personae: bij faillissement en overlijden

5.2 Uitdoving van verbintenis door betaling, al dan niet met subrogatie

5.2.1 Betaling

- VOORWERP VAN BETALING
  - **Uitvoering** = nakoping = betaling (juridisch taalgebruik)
  - Betalen wat verschuldigd is (art. 1243 BW)
    - Afwijking: **inbetalinggeving** = overeenkomst SE en SA: SE stemt in dat SA hem iets anders in betaling geeft
  - Principe: **volledig**, SE kan gedeeltelijke betaling weigeren (art. 1244, lid 1 BW)
    - **Uitzonderingen**
      - ☞ Contract
      - ☞ Rechter: termijnen van respijt ⇔ betaling in schijven (art. 1244, lid 2 BW)
      - ☞ Meerdere SA met deelbare schuld
      - ☞ Borgen van 1 SA: voorrecht van schuldsplitsing (art. 2026 BW)
        - ✓ Tenzij uitgesloten in borgtochtenovereenkomst
      - ☞ Gedeelte gaat door schuldvergelijking teniet
  - **Wijze van uitvoering** afhankelijk van prestatie
    - Geïndividualiseerde zaken (**species**): geleverd in toestand zoals op ogenblik levering (art. 1245 BW)
    - Soortzaken (**genus**): gemiddelde kwaliteit, tenzij contract (art. 1246 BW)
    - **Geldschuld: beginsel van monetair nominalisme** = geen rekening met waardeschommelingen, behoudens clausules
      - ☞ Geldschuld: soms staat in begin vast

☞ ⇔ niet waardeschulden: begroot door rechter

- PLAATS VAN BETALING

- Uitvoering op plaats waar contract **gesloten** is (art. 1247 BW)
- Bij gebreke aan contractuele plaatsbepaling
  - Species: plaats waar zaak was bij sluiting
  - Genus: woonplaats SA (haalbare schuld/haalschuld)
- Behoudens **bijzondere bepalingen**
  - Verkoopsovereenkomst: bij gebreke
    - ☞ Koper betaalt op leveringsplaats (art. 1651 BW)
    - ☞ Verkoper levert waar zaak was bij koop (art. 1609 BW)
  - Verzekeringsovereenkomst (art. 13 Wet Landverzekeringsovereenkomsten 25 juni 1992)

- KOSTEN VAN BETALING

- Door **SA**
  - Behoudens contract
  - Behoudens verkoop: in principe ten laste van koper (art. 1593 BW)

- TOEREKENING VAN BETALING

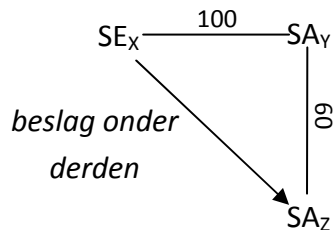
- Indien 1 SA **meerdere schulden** t.a.v. 1 SE
  - **Contractueel** afspreken: welke schuld een betaling
  - Bij **gebreke**
    - ☞ SA vrije keuze om toe te rekenen (art. 1253 BW)
      - ✓ Beperking: eerst interesten, dan kapitaal (art. 1254 BW)
    - ☞ Als SA niet toerekent: toerekening door SE als SA geen bezwaar (art. 1255 BW)
    - ☞ Als SA en SE niet toerekent: suppletieve regels (art. 1256 BW)
      - ✓ Vervallen boven niet-vervallen schulden
      - ✓ Meest bezwaren boven minst bezwarende schulden
      - ✓ Oudste boven jongste
      - ✓ Bovenstaande niet voldoende: evenredigheid in verhouding tot omvang totale schuld

- AANBOD VAN GEREDENDE BETALING EN CONSIGNATIE

- Indien SE **weigert** uitvoering te **ontvangen**: SA SE dwingen door
  - **Aanbod van gerede betaling** te doen = aanbod met effectieve presentatie van voorwerp
  - + overgaan tot **consignatie van geldsom of zaak** (art. 1257 BW)
- **Aanbod van gerede betaling + consignatie**
  - Geldt als betaling en **bevrijdt** SA
  - Complexe **vormvereisten** (art. 1258, 1259, 1264 BW) ⇒ vaak niet gevolgd
  - Belang SA: anders bv. tot moratoire interesten gehouden of dragen risico tenietgaan door overmacht
    - ☞ Zich **beschermen** door SE **in gebreke** te stellen (discussie)

- BETALING IN PRINCIPE AAN SCHULDEISER

- Gevallen SA niet bevrijd is als hij aan SE betaalt
  - **Onbekwame SE** ⇒ aan vertegenwoordiger (art. 1241 BW)
    - ☞ Tenzij SE uit betaling voordeel haalt
  - Betaling na **beslag onder derden** (art. 1242 BW)
- Gevallen SA wel bevrijd is als hij aan 3^e betaalt
  - Betalen aan **vertegenwoordiger** of aan **beslagleggende SE** bij beslag onder 3en
    - ☞ Schema

☞ Gevolg: SA_z kan niet meer bevrijdend betalen aan SA_y

☞ SA_z is vaak de bank

- Betaling achteraf door **SE bekrachtigd**
- SA aan **derde ter goeder trouw**, die in bezit van **schuldvordering** (art. 1240 BW)

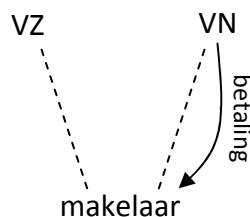
- BETALING DOOR EIGENAAR EN PERSOON BEKWAAM TOT VERVREEMDING

- Twee vereisten bij betalen schuld (art. 1238, 1^e lid BW)
  - Persoon **eigenaar** van wat hij in betaling
  - Persoon **bekwaamheid** om zaak te vervreemden
- Anders: **nietigheid**
- Zaak is andermans verbruikbare zaak of geldsom + SE de zaak te goeder trouw verbruikt ⇒ kan niet worden teruggevorderd (art. 1238, 2de lid BW)

5.2.2 Betaling door een derde en subrogatie

- BETALING DOOR SCHULDENAAR, MAAR OOK MOGELIJK DOOR EEN DERDE (ART. 1236 BW)

- **Uitzonderingen**
  - Verbintenis **intuitu personae**
  - SE **rechtmatig belang** bij persoonlijke uitvoering
    - ☞ Vb. na beëindigen contract VZ – verzekermakelaar

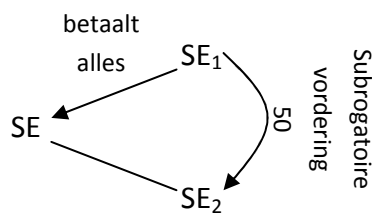
- ✓ VZ kan VN eisen dat VN betaalt (niet dat makelaar aan VZ)
- ✓ Reden: schijnleer uitsluiten

✓ Zelden

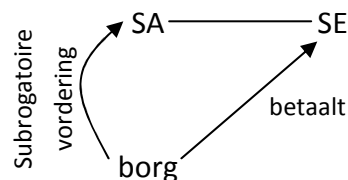
- In **overeenkomst** anders afgesproken

- SUBROGATIE ALS GEVOLG VAN BETALING DOOR DERDE?

- **SA bevrijdt** van schuld
- Is **3^e** betaler (solvens-gesubrogeerde) in **rechten** van oorspronkelijke SE (subrogant) getreden (gesubrogeerd=indeplaatsgesteld) en tegen werkelijke SA verhaalsrecht
- Gebaseerd op **oorspronkelijke verhouding** ⇒ alle zekerheden en verweermiddelen dezelfde
- Subrogatie **niet altijd bij 3e-betaling**
  - Betaling door niet-belanghebbende derde ⇒ onrechtstreekse schenking
    - ☞ SA bevrijdt t.o.v. oorspronkelijke SE
    - ☞ 3^e geen (subrogatoir) regres t.a.v. SA
    - ✓ Tenzij conventionele subrogatie
  - Betaling door belanghebbende derde ⇒ wettelijke subrogatie (art. 1251, 3° BW)
    - ☞ In rechten van oorspronkelijke SE
    - ☞ 2 soorten
      - ✓ Samen met derde: vb. hoofdelijke medeschuldenaar

✓ Betalen voor 3^e: vb. borg

- SUBROGATIE: TOEPASSINGSVOORWAARDEN

- Betaling van **geldige** schuld
  - ⇔ cessie van schuldvordering: betaling niet vereist
- Schuld **effectief** betaald
  - ⇔ belofte tot betaling
- Betaling door derde
  - ⇔ eigen schuld betalen
  - Tenzij wet: quasi-subrogatie
  - Gedeeltelijk eigen en andermans schuld ⇒ enkel wat meer dan eigen schuld
- Toegekend door **wet** of **contract**
  - **Wettelijke subrogatie** = 3^e betaler van rechtswege in rechten oorspronkelijke SE

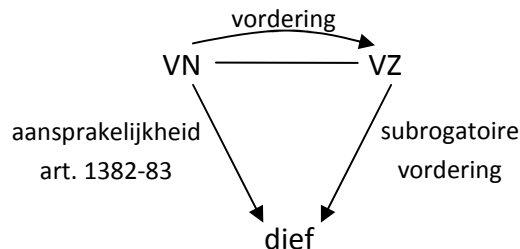
☞ 4 gevallen in art. 1251 BW¹¹⁶

✓ O.m. 3^e betaalt schuld, waartoe samen met anderen gehouden

☞ Bijzondere wetten: vb. art. 41 Wet landverzekeringsovereenkomsten

✓ Quasi-subrogatie: verzekeraar betaalt eigen schuld

✓ Vb. verzekering van schilderij

▪ Conventionele subrogatie (art. 1250 BW)

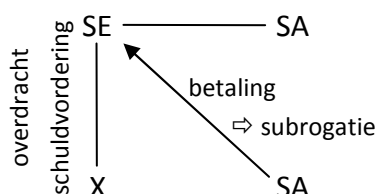
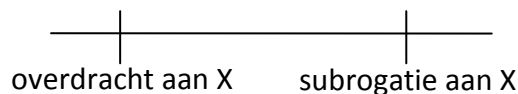
☞ Tussen 3e-betaler en oorspronkelijke SE

✓ Voorwaarden: uitdrukkelijk bedongen + tegelijk met betaling

✓ Niet: formaliteiten van art. 1690 BW (wel aanbevolen¹¹⁷)

- Art. 1240 BW: SA verwittigen van subrogatie ⇒ vermijden SA aan oorspronkelijke SE betaalt ter goeder trouw

- Art. 1328 BW bij overdracht én subrogatie op hetzelfde ogenblik

SA aan wie betalen?

⇒ Art. 1328 BW ("vaste datum"): - registratie
- overlijden
- opgenomen in notariële akte

- Art. 5 Hyp.W voor subrogatie in schuldvorderingen met hypothecaire rechten op onroerende goederen ⇒ subrogatie in authentieke akte

☞ Tussen 3e-betaler en SA

✓ 2 notariële akten: tussen SA en 3^e-betaler + kwijtschrift

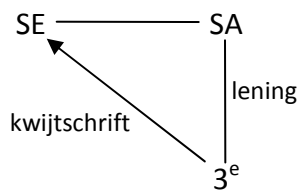
✓ In twee akten: verwijzing naar elkaar

✓ Kwijtschrift = document met bevestiging van SE dat hij werd betaald

¹¹⁶ Enkel 1251, 3^e BW kennen

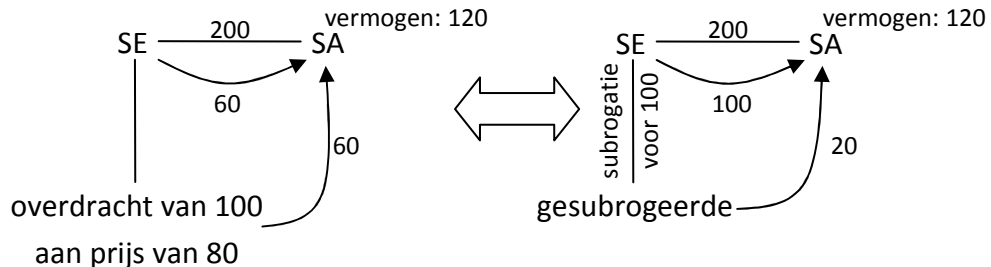
¹¹⁷ Reden: zie syllabus p. 177-178

- ✓ Idee: 3^e leent geld aan SA
- ✓ Belang: zekerheden en kenmerken die overgaan
- ✓ Schema

- SUBROGATIE: GEVOLGEN

- SA: **alle verweermiddelen** zoals oorspronkelijk ook tegen 3^e-betaler
  - **Alle zekerheden en kenmerken** oorspronkelijke verhouding behouden
  - Subrogatie geldt voor bedrag **effectief is betaald**
    - ⇔ cessie van schuldvordering: overnemer kan volledig bedrag eisen
  - **3^e-betaler** enkel deel **vorderen**, waar hij **zelf geen eigen schuld** heeft
    - Behoudens wet (vb. art. 41 Wet Landverzekeringsovereenkomsten)
  - **Geen nadeel** aan oorspronkelijke SE (art. 1252 BW)
    - *Nemo censetur subrogasse contra*¹¹⁸
    - Belang als 3^e deel van schuld betaalt: bij insolvabele SA, voorrang naar oorspronkelijke SE
- ☞ Vb. 200 eisen en slechts 120 in vermogen

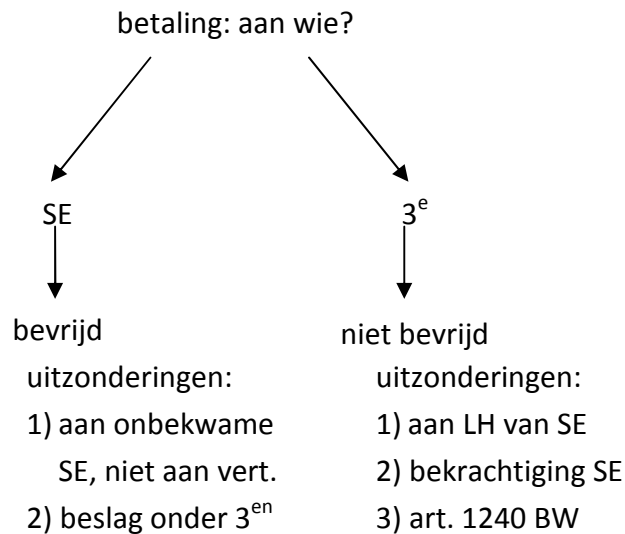

- Discussie: ook als buiten BW? (vb. art. 41, lid 3 Wet Landverzekeringsovereenkomsten)
- ⇔ cessie van gedeelte van schuldvordering: proportionele wijze verdeelt
- **Waarborgt** oorspronkelijke SE **niet** da SA 3^e-betaler zal **betalen** of dat schuldvordering bestaat
  - ⇔ cessie van schuldvordering

¹¹⁸ < Lat. niemand kan geacht worden tot zijn eigen aandeel een ander in zijn plaats te hebben gesteld

5.2.3 Overzichtschemata

- SCHEMA

5.3 Uitdoving van verbintenis door schuldvergelijking

- BEGRIP

- Twee personen SE én SA van elkaar
- Beide schulden kunnen **tenietgaan voor laagste bedrag**
- Schuldvergelijking = compensatie

- WETTELIJKE COMPENSATIE

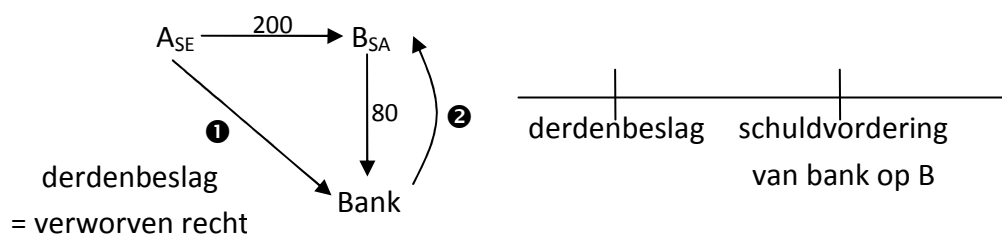
- Drie voorwaarden (art. 1291 BW)
  - Betrekking op **vervangbare zaken** van dezelfde soort
  - Effen of **vaststaande** schuldvorderingen (bestaan én bedrag)
    - ☞ Dus: niet vatbaar voor ernstige betwistingen
  - Schulden zijn **opeisbaar**
    - ☞ ⇔ een SA voordeel van termijn
    - ☞ Wel termijn van respijt (art. 1292 BW)
- Vb. lasthebber moet volgens zijn opdracht geld aan lastgever, lastgever moet schuld aan lasthebber vreemd aan lastgeving ⇒ compensatie mogelijk
- Soms **uitgesloten**: 1293 en 1298 BW en bijzondere wetten
- Art. 1298 BW: compensatie mag **verworven rechten niet in gedrang** brengen
  - Vb. verbod op schuldvergelijking na samenloop van SE
    - ☞ Vb. faillissement en voorwaarden pas vervuld na faillissement
    - ☞ Uitz. 'verknachte schuldvorderingen' = schuldvorderingen die nauw met elkaar verbonden zijn
- Art. 1295 BW: **kennisgeving** of erkenning ⇒ SA kan niet meer beroepen op schuldvergelijking
- Van **rechtswege**, ook buiten wil van partijen

- Niet wanneer
  - Partijen **wettelijke compensatie uitsluiten** (zelfs na wettelijke compensatie)
    - ☞ Uitz. als ze rechten van derden schaden
  - Partij wordt gedagvaard en veroordeeld en compensatie **niet ingeroepen voor rb.**
  - 1 partij heeft schuld **volledig betaald** ⇒ compensatie verdwijnt retroactief
- Meerdere schulden: zelfde regels als art. 1256 (toerekening van betaling) (art. 1297 BW)

- CONVENTIONELE COMPENSATIE

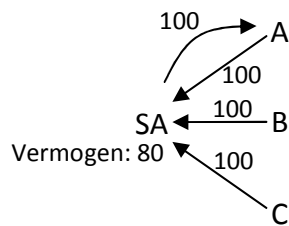
- Beperkingen:
  - Art. 1293 BW: over schuldvordering die **niet voor beslag vatbaar** zijn
    - ☞ Vb. onderhoudsgeld
  - Art. 1298 BW: over **derdenbeslag**
    - ☞ Schema

- ☞ Geen compensatie: anders zou beperkend zijn op verworven recht
- Wet financiële zekerheden van 15 december: beperking art. 1298 BW
  - **“nettingovereenkomsten”** = overeenkomsten tot schuldvernieuwing of tot bilaterale of multilaterale schuldvergelijking
    - ☞ Ongeacht zakelijke zekerheidsovereenkomsten m.b.t. financiële instrumenten of contanten
    - ☞ Ongeacht identiteit contractspartijen
  - Intreden van conventionele schuldvergelijking na samenloop tegenwerpelijk aan de boedel
  - Voorwaarden
    - ☞ **Overeenkomst** tot conventionele compensatie **voor** intrede van **samenloop** gesloten
    - ☞ **Wederzijdse schuldvorderingen** bestaan **voor samenloop** (ook als later opnieuw opeisbaar)
    - ☞ Geen vereiste ‘verknachte schuldvorderingen’
- Ook beperking op art. 1295 BW: ook tegenstelbaar in **geval van samenloop**
  - Vb. faillissement

☞ Art. 7,8 Hyp.W.¹¹⁹: SE's moeten op gelijke wijze behandeld worden (ponds-pondsgewijze verdeling)

☞ Schema: voorbeeld

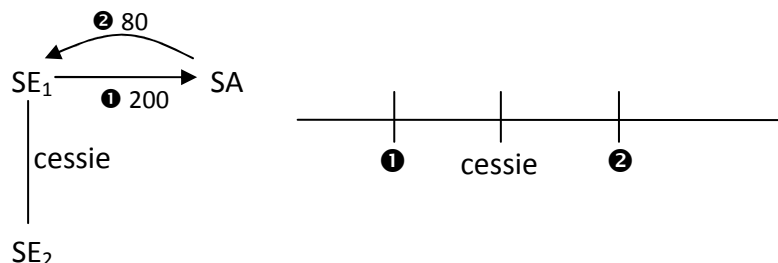
✓ Indien schuldvergelijking: tussen A en SA zou niets gebeuren ⇒ mag niet

✓ Wel: A krijgt 1/3 maar moet ook 100 betalen ⇒ A krijgt 60

☞ Uitz.: wanneer twee schuldvorderingen “verknocht” zijn aan elkaar

✓ Nauw verbonden

○ Schema: voorbeeld: schuldvergelijking?

▪ Vordering voor kennisgeving of erkenning cessie ⇒ schuldvergelijking

▪ Vordering na kennisgeving of erkenning cessie ⇒ geen schuldvergelijking

- GERECHTELIJKE COMPENSATIE

○ Wanneer schulden **niet effen** zijn (⇔ wettelijke)

○ Partijen: **vordering** en **tegenvordering**

5.4 Uitdoving van verbintenis door schuldvernieuwing

- BEGRIP

○ **Schuldvernieuwing of novatie** = oude verbintenis vervangen door nieuwe, oude dooft uit

- VOORWAARDEN

○ **Nietigheid en novatie**

▪ Nietigheid oude verbintenis ⇒ novatie vervalt

▪ Nietigverklaring nieuwe verbintenis ⇒ oude herleeft

☞ Indien relatieve nietigheid: nieuwe kan worden bevestigd

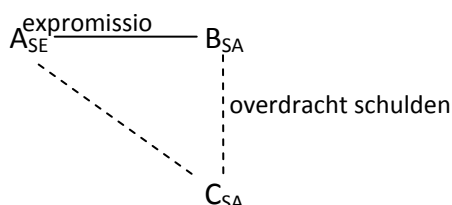
○ **Animus novandi** = partijen moeten inzicht gehad hebben te vernieuwen

▪ Novatie: niet vermoed (art. 1273 BW)

¹¹⁹ Examentip: schrijf nooit op “art. X zegt”

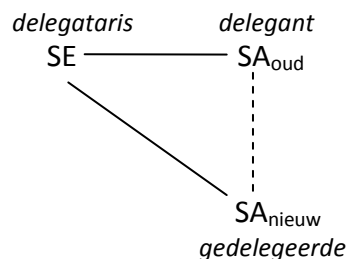
- SE moet toestemmen $\Rightarrow$ voor solvabiliteit
- SE **bekwaam**
- Iets **nieuw creëren**, 3 mogelijkheden:
  - Novatie door **nieuwe SE**: delegatie¹²⁰
    - $\Rightarrow$ 2 nadelen $\Leftrightarrow$ cessie van schuldvordering (beter)
      - ✓ Toestemming oude SE en SA vereist (belangrijk)
      - ✓ Zekerheden oude verbintenis gaan niet over, want die dooft uit
  - Novatie door **nieuwe SA**: overneming van schuld
    - $\Rightarrow$ Enkel toestemming SE vereist (art. 1274 BW)
    - $\Rightarrow$ 2 mogelijkheden
      - ✓ **Expromissio** = derde-SA belooft schuld te voldoen, SA aanvaardt
      - $\Leftrightarrow$ **adpromissio**: beide aanspreken

Schema

- ✓ **(volmaakte of noverende) delegatie** = nieuwe SA neemt schuld over in opdracht van oude SA (driepartijenovereenkomst)

Schema

- Novatie door **nieuwe schuld**
  - $\Rightarrow$ Vb. ander voorwerp $\Rightarrow$ ander type contract of voorwaarde
  - $\Rightarrow$ Niet: alleen termijn, zekerheid, rentevoet of betalingswijze gewijzigd

- GEVOLGEN

- Oude verbintenis **doven uit**
- **Nieuwe verbintenis** bepaalt **door partijen**
- **Excepties oude** verbintenis gelden niet meer
  - Tenzij: nietigheid oude verbintenis $\Rightarrow$ verval novatie
    - $\Rightarrow$ Tenzij: bevestiging bij relatieve nietigheid
- **Uitdoven zekerheden**, tenzij overeenkomst (art. 1278 BW)

¹²⁰ Zie ook '4.3 Delegatie' p. 89

5.5 Uitdoving van de verbintenis door schuldvermenging

- BEGRIP

- **Schuldvermenging of confusie** = van rechtswege door omstandigheid éénzelfde persoon is SE en SA
- Vb. door erven
- Gevolg: beide verbintenissen teniet

5.6 Uitdoving van verbintenis door schuldkwijtschelding en door afstand van recht

- SCHULDKWIJTSCHELDING

- **Schuldkwijtschelding** = overeenkomst waarbij SE geheel of gedeeltelijk aan schuldvordering verzaakt, schuldvordering dooft uit zonder betaling

- AFSTAND VAN RECHT

- **Afstand van recht** = eenzijdige RH waarbij SE afstand doet van recht, SA bevrijd
  - Kan stilzwijgend

5.7 Uitdoving van de rechtsvordering door bevrijdende verjaring

- BEGRIP

- **Bevrijdende verjaring** = verbintenis door loutere verloop van tijd niet meer in rechte kan worden afgedwongen
  - Subjectieve recht blijft
    - ☞ Dus: vrijwillige betaling ≠ onverschuldigde betaling ⇒ niet terugvorderen (art. 1235, 2de lid BW)
  - Rechtsvordering niet
  - Fout in BW: art. 1234 BW: verjaring als wijze van tenietgaan verbintenis
- Verschil **vervaltermijnen**
  - Subjectief recht gaat wel teniet
    - ☞ ⇔ verjaring: enkel rechtsgevolg
  - Geen schorsing of stuiting

- GEEN RECHTSVERWERKING?

- RL: pleiten voor rechtsverwerking
- **Rechtsverwerking** = SE verwerkt zijn recht door passiviteit of stilzitten gedurende zekere tijd, ook al is verjaringstermijn niet verstreken
- **Niet erkent** door Cass.
- **!!! beperkende werking van goeder trouw**: door bepaalde omstandigheden kan SE rechtsuitoefening niet meer uitoefenen

- VERANTWOORDING VAN VERJARING

- Bedoeling: **rust** te doen terugkeren
- Na verjaring geen **bewijsstukken** meer bijhouden

- AARD VAN VERJARING

- **Als instelling:** van OO
  - Verlenging/verkorting niet mogelijk
- **Als middel/exceptie:** niet van OO
  - Kan je afstand van doen (art. 2220 BW)
  - Niet ambtshalve door rechter (art. 2223 BW)
  - Niet voor 1^e keer in cass
  - Uitzonderingen mogelijk (vb. art. 100 Wetten Rijkscomptabiliteit)

- BESTANDELEN VAN VERJARINGSREGELS

- Toepasselijke **termijn**?
- **Vertrekpunt:** vanaf wanneer termijn?
- **Schorsings- en stuitingsgronden:** redenen waarom termijn verlengen?

- DIVERSE VERJARINGSREGELS

- Veel, wij enkel gemeenrechtelijke

- GEMEENRECHTELIJKE VERJARINGSTERMIJNEN EN VERTREKPUNTEN

- Voor 1998: 1 termijn: 30 jaar
- 1998: verschil naargelang aard rechtsvordering
  - **Zakelijke rechtsvorderingen:** erkennen of ontkennen zakelijk recht
    - ☞ 30 jaar
  - **Persoonlijke rechtsvorderingen** (vb. op grond van overeenkomst/onverschuldigde betaling)
    - ☞ 10 jaar vanaf opeisbaarheid (art. 2262bis, §1, lid 1 BW)
    - ☞ Uitzondering: op grond van buitencontractuele aansprakelijkheid
      - ✓ 5 jaar vanaf kennisname van schade (of verzwarende daarvan) en identiteit aansprakelijke persoon
      - ✓ Altijd na 20jaar (art. 2262bis, §1 2-3de lid BW)
  - **Burgerlijke vorderingen op grond van misdrijf**
    - ☞ Verjaren niet voor strafvordering
    - ☞ Anders: zoals BW of bijzondere wetten bij vordering tot schadevergoeding (art. 26 V.T.Sv.)

- REDEN VAN HERVORMING VAN HET VERJARINGSRECHT

- 1995: **prejudiciële vraag** aan GWH
  - Schending gelijkheidsbeginsel: vordering tot schadevergoeding op grond van gewone onrechtmatige daad: 30 jaar ⇔ burgerlijke vordering: 5 jaar

- GEMEENRECHTELIJKE VERLENGINGSGRONDEN

- **Schorsingsgronden** = gebeurtenis of feitelijke toestand waardoor verjaringstermijn voor periode ophoudt, en verder loopt na gebeurtenis of feitelijke toestand
  - Voor **minderjarigen** en **onbekwaamverklaarden** (art. 2252 BW, maar zie art 2278 BW)
  - In geval van **opschortende voorwaarde** of **termijn** (art. 2257 BW)

- **Geen ARB:** *contra non valentem non currit praescriptio*¹²¹
  - ☞ Onmogelijkheid tot vordering enkel tot schorsing bij wettelijk beginsel, niet bij feit
  - ☞ Art. 2251 BW
  - ☞ Vb. onwetenheid ⇒ geen schorsing
- **Stuitingsgronden** = gebeurtenis of feitelijke toestand waardoor verjaringstermijn voor periode ophoudt, en volledig opnieuw loopt na gebeurtenis of feitelijke toestand
  - Bij **dagvaarding** sensu lato
    - ☞ Elke handeling voor een gerecht waaruit volgt dat rechtssubject subjectief recht doet gelden (vb. ook conclusie)
    - ☞ Blijft gestuit ook gedurende geding
    - ☞ Ook bij onbevoegde rechter (art. 2246 BW)
    - ☞ Niet bij nietigheid dagvaarding wegens vormgebrek (art. 2247 BW)
  - Bevel tot betaling of een beslag (art. 2244 BW)
  - Een schulderkenning dr SA (art. 2248 BW)
  - !!! niet bij ingebrekestelling
- **Afwijkingen** door specifieke wet mogelijk
- SPECIFIEKE VERJARINGSREGELS IN BW
  - Art. 2277 BW: alles wat **betaalbaar is per jaar of korter** ⇒ verjaringstermijn: vijf jaar
    - Ook bij inkomstenschulden: periodiek wederkerende schuld
      - ☞ GWH: enkel als deze oplopend zijn
      - ☞ Vb. GSM-abonnement
    - Niet: terugbetaling van lening = kapitaalschulden

6 Bewijs

Syllabus p. 190

- INLEIDING
  - *Idem est non esse aut non probari*¹²²
    - ≠ bestaan is hetzelfde als bewijs
      - ☞ Vb. onderscheid vormvereisten voor geldigheid (*ad validatem*) en bewijs (*ad probationem*) van RH
- DRIE SOORTEN BEWIJS
  - Geen tegenbewijs mogelijk
    - Gerechtelijke bekentenis
    - Gedingbeslissende eed
    - Onweerlegbaar wettelijk vermoeden
  - Wettelijke bewijswaarde¹²³

¹²¹ < Lat. verjaring loopt niet tegen de persoon die niet instaat is om te handelen

¹²² < Lat. subjectief recht moet worden bewezen, of het is hetzelfde als onbestaande

- Akte: onderhandse en authentieke
- Weerlegbaar wettelijk vermoeden
- Buitengerechtelijke bekentenis
- Vrije bewijsmiddelen: soevereine beoordeling door rechter
  - Andere dan akten
  - Feitelijke vermoedens
  - Getuigen
- VOORWERP VAN BEWIJSRECHT
  - **Bewijzen** = aantonen van feiten (o.a. RH) die toepassingsvoorwaarden van rechtsregel zijn
  - *Jura novit curia*: rechters kennen recht, dus **rechtsregels niet bewijzen**
    - **2 uitzonderingen**
      - ☞ Bewijs van rechtsgebruiken door partijen
      - ☞ Rechter kan hulp van partijen vragen bij buitenlands recht
    - ⇔ **praktijk**: partijen helpen rechter om hem te overtuigen
- UITEENLOPENDE BEWIJSREGELS
  - Verschillen naar gelang context
- STRAFRECHT VERSUS BURGERLIJK RECHT
  - **Strafzaken**
    - Principe: **vrij bewijs**
      - ☞ Beperking: op rechtmatige manier verkregen
      - ☞ Beperking uit wet of ter bescherming van grondrechten
    - Rechter vrij oordeel over **waarde bewijs**
  - Burgerlijke zaken
    - Strikt **gereguleerd** systeem
      - ☞ **Niet alle** bewijzen
      - ☞ **Hiërarchie**
    - **Bijzondere bewijsregels** mogelijk
- TOEPASSINGSGEBIED BURGERLIJK BEWIJSRECHT
  - Toepassingsgebied BW is **beperkt**
    - Enkel voor **RH**, niet voor rechtsfeiten (vb. onrechtmatige daad)
      - ☞ RH: met oog op rechtsgevolg
      - ☞ Niet: vb. verkeersongeluk
    - Enkel voor **partijen**, niet voor derden
    - **Niet tegen handelaar**: alle bewijsmiddelen en vermoedens
- SUPPLETIEF RECHT
  - **Afwijking** mogelijk
  - Niet voor **eerst** opwerpen bij **Cass.**

---

¹²³ Rekening mee houden, tenzij tegenbewijs

- Niet **ambtshalve** door rechter
- Vb. afspreken: e-mails hebben absolute bewijswaarde
- Vb. bewijslast anders verdelen
- AANVOERINGSLAST, BEWIJSLAST EN BEWIJSRISICO
  - **Aanvoeringslast**
    - Degene die beweert dat ander verbintenis moet uitvoeren, moet niet alleen die feiten inroepen die zijn aanspraken ondersteunen
  - **Bewijslast** ⇔ praktijk: beide partijen proberen te bewijzen
    - *Actori incumbit probatio, reus in excipiendo fit actor*¹²⁴
    - Degene die beweert dat ander verbintenis moet uitvoeren: ook bestaan aangevoerde feiten en daarop gegronde verbintenis bewijzen, indien ontkend door andere partij
    - Degene die beweert bevrijd te zijn: betaling of tenietgaan verbintenis bewijzen (art. 1315 BW¹²⁵, 870 Ger. W.)
  - **Bewijsrisico**
    - Verdeeld op zelfde wijze als bewijslast
    - De onzekerheid na bewijslevering, keert zich tegen degene die bewijslast draagt
  - **Nuance** bovenstaande principes
    - Procespartijen **samenwerkingsplicht** (goede trouw)
    - **Rechter** kan zelf **bevelen** opleggen
    - WG: legt **wettelijke vermoedens** op (art. 1349 BW)
    - **Soepelheid** in bewijslast
  - **Overlegging van stukken**: ander heeft stuk dat in jouw voordeel bewijst, je wil krijgen via rechter
- BEWIJSMIDDELEN IN HET BURGERLIJK RECHT
  - Geschreven bewijs (vnl. onderhandse en authentieke akte)
  - Getuigenbewijs
  - Bewijs door vermoedens
  - Bekentenis
  - Eed

6.1 Geschreven bewijs of geschrift, in het bijzonder akten

- GESCHRIFT
  - 3 voorwaarden
    - **Duurzaamheid** (lange tijd bestaansmogelijkheid)
    - **Identificeerbaarheid** (van welke persoon)
    - **Integriteit** (na verloop van tijd niet werd gewijzigd)

¹²⁴ < Lat. de eiser draagt de bewijslast, de verweerder die excepties opwerpt wordt eiser

¹²⁵ Belangrijk artikel

6.1.1 De akte – begrip en vormvereisten

- AKTE: BEGRIP

- Categorie van **geschrift**
- *Instrumentum*, geen *negotium*¹²⁶
- Bestanddeel: **handtekening**
  - Ook elektronische handtekening mogelijk¹²⁷

- BLANCO – HANDTEKENING

- Meestal na opmaken akte
- Teken blanco-akte is **geoorloofd**
  - Tenzij: ondertekenaar bewijst achteraf dat akte ≠ werkelijke afspraak
  - Bewijsregels zoals art. 1326 of 1341 BW

- ONDERHANDSE VS. AUTHENTIEKE AKTE

- **Authentieke akte** = geschrift dat voor openbaar ambtenaar in de wet voorgeschreven vorm wordt verleden (art. 1317-1318 BW)
  - Vb. art. 972 BW: openbare testamenten
- **Onderhandse akte**¹²⁸ = ondertekend geschrift, in principe geen voorgeschreven vorm
- Twee **uitzonderingen**
  - Art. 1325 BW: **onderhandse akte met wederkerige overeenkomst**: 3 formaliteiten
    - ☞ Opgemaakt in zoveel exemplaren als partijen met belang
    - ☞ Exemplaren moeten origineel zijn
    - ☞ Vermelding in akte van aantal originelen
  - Art. 1326 BW: **eenzijdige schuldbekentenissen**
    - ☞ Door SA met hand geschreven
      - ✓ Ofwel geheel
      - ✓ Ofwel “goed voor” of “goedgekeurd voor”
    - ☞ Som of de hoeveelheid van de beloofde zaak in letters
  - Niet voor handelaars

6.1.2 De akte – plaats in de hiërarchie van de bewijsmiddelen

- PLAATS VAN DE AKTE IN DE HIËRARCHIE VAN BEWIJSMIDDELEN

- Twee basisregels in art. 1341 BW
  - RH met waarde < **375 €** ⇔ bewijs met akte
  - **Getuigen en vermoedens** nooit boven akte
- Sommige overeenkomsten verder
  - Vb. verzekeringsovereenkomst (consensueel contract): altijd geschrift nodig (⇔ art. 1341 BW), ook al is het een handelaar (⇔ art. 25 W.Kh.)

¹²⁶ Negotium (of RH) zit in instrumentum (middel, document)

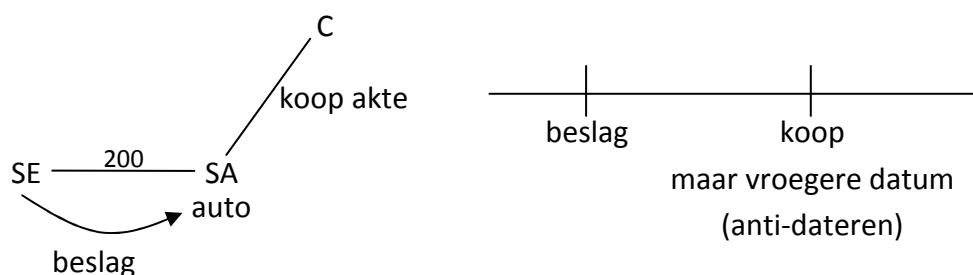
¹²⁷ Twee wetten syllabus p. 194-195

¹²⁸ Bij verkoop vaak ‘compromis’ genoemd

- EERSTE UITZONDERING OP ART. 1341 BW: BEGIN VAN BEWIJS DOOR GESCHRIFT
  - Indien **enkel begin van geschrift** kan worden voorgelegd
    - Vb. fax
  - Geschrift bewijzen door **aanvullende overeenstemmende getuigen of vermoedens** (art. 1347 BW)
- TWEEDE UITZONDERING OP ART. 1341 BW: ONMOGELIJKHEID OM ZICH SCHRIFTELIJK BEWIJS TE VERSCHAFFEN
  - **Materieel of moreel** onmogelijk (art. 1348 BW)
  - Zoals verlies van een titel door overmacht
- ANDERE SPECIFIEKE WETTEN
  - Vb. art. 6 Wet financiële zekerheden

6.1.3 De akte – bewijswaarde

- BEWIJSWAARDE VAN AUTHENTIEKE AKTEN
  - Verschilt **naargelang openbare ambtenaar**
  - **Authentieke vermeldingen** = wat openbare ambtenaar kon of moest verifiëren
    - Gelden als volledig bewijs tegen partijen en 3en
      - ☞ Tegenbewijs enkel via valsheid in geschrifte (art. 1319 BW)
  - Andere gegevens uit akte
    - **Staan vast tussen partijen** tot bewijs van tegendeel
      - ☞ Tegenbewijs via andere regels van andere bewijsmiddelen (o.a. art. 1341 BW)
    - **Staan vast t.o.v. 3^e** tot bewijs van tegendeel
      - ☞ Tegenbewijs via alle middelen van recht
- BEWIJSWAARDE VAN ONDERHANDSE AKTEN TUSSEN PARTIJEN
  - Dezelfde als niet-authentieke gegevens bij authentieke akte
- BEWIJSWAARDE VAN EEN ONDERHANDSE AKTE T.A.V. DERDEN
  - Dezelfde als **niet-authentieke gegevens bij authentieke akte**
  - **Vaste datum** (art. 1328 BW)
    - Registratie van akte
    - Overlijden één van ondertekenaars
    - Opname van hoofdinhoud in akte verleden voor openbaar ambtenaar
    - Afwijkende regels voor handelaars en verzekeringen
      - ☞ Art. 10, §1 Landverzekeringsovereenkomstenwet
  - Vb. frauderen tegengaan

6.1.4 Andere geschriften

- ANDERE GESCHRIFTEN

- Rechter oordeelt **vrij over bewijswaarde**
- Vb. kopies

- AANVAARDE FACTUUR EN KOOPMANSBOEKEN

- **Afzonderlijke regeling** (o.m. art. 1329-1330 BW en art. 20-24 BW)
- Handelskoop-verkoop kan worden bewezen door aanvaarde factuur
  - Wettelijke bewijswaarde tegen klant-handelaar m.b.t. verkoopsovereenkomst (art. 25, lid 2 W.Kh.)
  - Geldt niet voor aanneming: enkel feitelijk vermoeden bestaan van contract
    - ☞ Oordeel rechter

6.2 Getuigen en vermoedens

- GETUIGEN: BEGRIP

- **Getuigenbewijs** = beschrijving van feiten door persoon die rechtstreeks of onrechtstreeks getuige was
  - Rechtstreeks: zintuiglijk waargenomen
  - Onrechtstreeks: van horen zeggen
- Art. 1341 BW

- VERMOEDENS: BEGRIP

- **Bewijs door wettelijke vermoedens**
- **Bewijs door feitelijke vermoedens** = bekend feit uit onbekend feit afleiden
  - = rechterlijke vermoedens
  - Vb. 2 gerechtsdeurwaardersplotsen: er is geen water
    - ☞ Vermoeden: in tussenperiode tussen plotsen ook niet

- BEWIJSWAARDE

- **Rechter oordeelt** over bewijswaarde
  - Geen wettelijke bewijswaarde
- De facto: **rechtstreeks > onrechtstreeks**
- Voorwaarde: **gewichtige, bepaalde** en met elkaar **overstemmende** vermoedens (art. 1353 BW)

6.3 Bekentenis¹²⁹

- BEKENTENIS: BEGRIP

- **Bekentenis** = eenzijdige RH waarbij persoon een bepaald feit als waar erkent, dat tegen hem wordt ingeroepen
  - Ondeelbaar ⇒ onopsplitsbaar, niet 1 aspect
  - Principe: onherroepelijk

---

¹²⁹ Elk jaar in examen

- **Gerechtelijk** of **buitengerechtelijk** (art. 1356-1355 BW)
  - Voor rechter ⇒ geen tegenbewijs mogelijk
    - ☞ Vb. in conclusie
  - Geen betwisting nodig voor buitengerechtelijk
    - ☞ Vb. uitvoering van overeenkomst ⇔ onverschuldigde betaling
- Louter mondelinge buitengerechtelijke bekentenis niet toelaatbaar wanneer getuigenbewijs niet toelaatbaar (art. 1341 BW)
- Bekentenis niet toelaatbaar m.b.t. materie van OO of als uitgesloten door wet
  - Vb. echtscheiding
- Principe: bekentenis is **wettelijke bewijswaarde** (art. 1356, lid 2 BW)

6.4 Eed

- EED

- **Eed** = plechtige verklaring van partij dat bepaald feit waarop hij zich in zijn voordeel beroept, zich heeft voorgedaan
- **Gedingbeslissende eed** = door procespartij aan andere partij opgelegd om beslissing ervan te doen afhangen
  - Rekenen op **geweten** van andere partij
  - Afleggen van eed **bepaalt winst of verlies**
  - Heeft **absolute bewijswaarde**
- **Aanvullende eed en ramingseed** = eed door rechter opgelegd
  - Praktijk: weinig
  - Rechter oordeelt over bewijswaarde

Deel X. Oefeningen

Zie notities

Deel XI. Inhoudstafel

Deel I.	Inleiding.....	1
1	Algemene situering van het verbintenissenrecht.....	1
2	Bronnen van het verbintenissenrecht.....	2
3	Verbintenis: begrip en algemeen overzicht.....	3
Deel II.	Overeenkomsten.....	6
1	Inleiding, algemeen kader.....	6
2	Diverse categorieën van overeenkomsten.....	7
2.1	Benoemde, onbenoemde of gemengde overeenkomsten.....	7
2.2	Overeenkomsten intuitu personae of intuitu pecuniae.....	8
2.3	Eenzijdige of wederkerige overeenkomsten.....	8

2.4	Overeenkomst om niet of onder bezwarende titel	9
2.5	Vergeldende of aleatoire overeenkomst	9
2.6	Consensuele, zakelijke of formele overeenkomst	9
2.7	Twee- of meerpartijenovereenkomst	10
2.8	Duurovereenkomst (overeenkomst met opeenvolgende prestaties) of aflopende overeenkomst	10
2.9	Overeenkomst van bepaalde of onbepaalde duur	10
2.10	Standaardbedingen of toetredingsovereenkomst, dan wel individueel onderhandelende overeenkomst	10
2.11	Overeenkomst op afstand, dan wel overeenkomst in fysieke aanwezigheid van de contractpartijen	11
2.12	Overeenkomst tussen een professioneel en een consument, dan wel tussen partijen met een andere hoedanigheid	11
2.13	Samenhangende overeenkomsten	11
2.14	Privaatrechtelijke en publiekrechtelijke overeenkomsten	12
2.15	Vermogensrechtelijke en andere overeenkomsten	12
3	Totstandkoming van overeenkomsten	12
3.1	Principes van contractsvrijheid, consensualisme en wilsautonomie – verbindende kracht van overeenkomsten	12
3.2	Bedoeling om zich te verbinden	16
3.3	Wilsovereenstemming via aanbod en aanvaarding	16
3.4	Algemene voorwaarden of standaardbedingen	19
3.5	Voorafgaande onderhandelingen	21
3.6	Bijzondere wetgeving m.b.t. de precontractuele fase en de totstandkoming van overeenkomsten	23
4	Geldigheid van overeenkomsten	23
4.1	Geldigheidsvoorwaarden	23
4.2	Sanctie: nietigheid	33
4.3	Verval of caducité	35
5	Werking van contractuele verbintenissen	36
5.1	Partijen	36
5.2	Gevolgen tussen partijen	39
5.3	Gevolgen ten aanzien van derden	42
5.4	Duur van de overeenkomst	51
6	Niet-nakoming: contractuele aansprakelijkheid wegens wanprestatie of overmacht? Gevolgen?	52
6.1	Contractuele aansprakelijkheid wegens wanprestatie of overmacht?	52
6.2	In principe geen buitencontractuele aansprakelijkheid	57
6.3	Ingebrekestelling (inmorastelling) of aanmaning	57
6.4	Sancties	58
Deel III.	Rechtmatig vertrouwen als bron van verbintenissen?	69
Deel IV.	Eenzijdig wilsuiking/belofte	71
Deel V.	Onverschuldigde betaling	72
Deel VI.	Ongerechtvaardigde verrijking	74
Deel VII.	Zaakwaarneming	75
Deel VIII.	Verbintenis uit aansprakelijkheid voor onrechtmatige en soms rechtmatige daden	76
Deel IX.	Rechtsregels verbonden aan verbintenissen	76
1	Modaliteiten van termijn en voorwaarde	77
1.1	Begrip	77
1.2	Werking van de termijn	77
1.3	Werking van de voorwaarde	78
1.4	Geldigheidsbeperkingen t.a.v. voorwaarden	78

2	Modaliteiten wegens pluraliteit van schuldenaren.....	79
2.1	Vier categorieën	80
2.2	Basisonderscheid tussen hoofdelijke en in solidum verbintenissen	81
2.3	Rechtsgevolgen van de drie uitzonderingscategorieën.....	81
2.4	Overzicht.....	84
3	Modaliteiten m.b.t. het voorwerp van de verbintenis	85
4	Overdracht van verbintenissen en delegatie.....	85
4.1	Cessie van schuldvordering	85
4.2	Cessie van schuld en van contract.....	88
4.3	Delegatie.....	89
5	Uitdoving van de verbintenis of van de rechtsvordering	90
5.1	Algemeen overzicht	90
5.2	Uitdoving van verbintenis door betaling, al dan niet met subrogatie.....	90
5.3	Uitdoving van verbintenis door schuldvergelijking	96
5.4	Uitdoving van verbintenis door schuldvernieuwing	98
5.5	Uitdoving van de verbintenis door schuldvermenging.....	100
5.6	Uitdoving van verbintenis door schuldkwijtschelding en door afstand van recht	100
5.7	Uitdoving van de rechtsvordering door bevrijdende verjaring	100
6	Bewijs	102
6.1	Geschreven bewijs of geschrift, in het bijzonder akten	104
6.2	Getuigen en vermoedens	107
6.3	Bekentenis	107
6.4	Eed	108
Deel X.	Oefeningen.....	108
Deel XI.	Inhoudstafel	108